

Ta lendab mesipuu poole...

Muusikaleht

Veebruar
1994
3/4
Hind 3.-

XV saj. I poole ürik

on vanim Teatri- ja Muusikamuuseumis, mis märtsis peab oma juubeleid (lk. 12-14)

○ Esikülj John Dunstable'i (umb. 1380—1453) 8-leheküljeliselt pärgamendile noodistatud heliteosest

100-AASTANE ARNOLD RÄSSA

○ A. Räsä Kose kirikus 30. I 94. Orel juures tema organisitöö praegused jätkekajad Anneli Leppik (UI III kursus) ja Kahro Kivilo (Kosejõe kooli muusikaõpetaja)

O
R
E
L
I
T
A
G
A
(lk. 8)

Veel numbris

ERI KLAS loobus Estonia Teatri peadirigendi kohast ja lõpetab oma jutu meie lehes.

PAAVO JÄRVI kodumaal.

70 aasta eest hakkas ilmuma "**MUUSIKALEHT**".

LAULULAVAD RÄÄMAS, riigi raha haihtub.

INES RANNAP jaanuarikuu kontsertidest.

JÜRI TREI ja **ENNO MATTISEN** Eesti muusikaelu arenguprobleemidest.

EEDO KARRISOO fond jõudis sünnimaale.

MUUSIKAÕPETAJATE TÄIENDÕPPE uue süsteemi edukas start.

MUUSIKAKOOLIDE tegevusest, plaanidest ja probleemidest.

Aidakem **HEDI MARGEL** naasta Eestisse.

BARCELONA OOPERITEATRI põlemisest.

Humoristlikult muusikutest. jne.

"ESIMEST KORDA TAGASI KODUMAALE TAHTSIN MA TULLA OMA ORKESTRIGA. TINGIMATA!"

Nii ütles PAAVO JÄRVI, saabudes pärast 13 aastat Tallinna. Taevased jõud lumetormi kujul tegid saabumise nii raskeks, et seda sündmust märgitakse-mäletatakse hiljem kindlasti ajalooa-naalideski. Nimelt ootas Malmö sümfooniaorkester Kopenhaageni lennujaamas lennuilma peaaegu hommikust õhtuni. Telefoniside edastas Eesti Kontserdile ja Eesti Raadiole ning TV-le, nende kaudu aga ajakirjanikele ja publikule järjest värskeid sõnumeid: „Pressikonverentsi täna ei toimu!“ Ja lõpuks: „Lendame! Kontsert toimub, aga algab 1 tund hiljem!“

Ja nad saabusid. Malmö sümfoonia-orkester oma 87 liikmeka ja „esimese külalisdirigendiga“, kellest sügisel saab nende peadirigent — PAAVO JÄRVIGA. Ei poolt sõnagi reisiväsimusest. Kell 19.05 on orkester laval. Tubli pooltunni saab orkester lahtimängimiseks ning akustiliseks prooviks, et kohanedaks lava ja saaliga. Dirigent palus „Päevakajas“ eetri kaudu tervitada Eesti muusikasõpru. Pikem intervjuu sündis järgmisel päeval „Helikaja“ tarvis, millest minu arvates huvitavamad lõigud jäädvustame „Muusikalehe“ kaudu ka kirjasõnas.

18. jaanuari kontsert Tallinnas ja 19. jaanuari kontsert Tartus olid ühesama kavaga: Lepo Sumera II sümfoonia, Wilhelm Stenhammari I klaverikontsert (solist pianist LOVE DERWINGER) ja Johannes Brahmsi II sümfoonia.

On raske tulla kodumaale Suure (Neeme) Järvi pojana. Kui sind armastatakse, siis pälvivad positiivseid hinnanguid, kui ei armastata (aga eestlasi ei või ial teada, kui sa ei ole neist just mäekõrguselt üle!), leitakse IGAL JUHUL põhjust rahulolematuseks. „Ta on TÄPSELT nagu isa!“ või „Oo, see pole ikka see, mis Neeme!“ on võrdset erapoolikud ja pisendavad. Neid arvamusi on lihtne esile kutsuda (mitte ära teenida!), kui oled oma isa poeg ja silm leiab toredalt-tuttavlikku nii hääles-kõnes-väljendusviisis kui näosmiimik ja tunnetuslikus plaanis. Jah, Paavo Järvi (s. 1962) on vanim Lilia ja Neeme Järvi kolmest lapsest-muusikust. Erialaseid õpinguid alustas ta Tallinna G. Otsa nim. Muusikakoolis. 1980. aastal, kui pere elas juba New Yorgis, jätkusid õpingud Julliardi Muusikakoolis, Los Angeleses Filharmoonia Instituudis ja — tähtsaimana — Philadelphias, Curtise Instituudis. Tsiteerime:

P. J.: Otseselt isa juures ei ole ma kunagi õppinud, kuid sündimisest saati on mu ümber kodus olnud niivõrd muusikast täidetud atmosfäär, et see avas nagu iseenesest just selle tee. Aga akadeemilises mõttes oli minu esimene dirigeerimisõpetaja Enn Kivilo, kes mulle väga palju õpetas ja päris alguses selle kooli paika pani.

Ameerikas jätkasin ma Curtise Instituudis. (Juillardis õppisin lõõkpille.) Curtis on väike õppeasutus kõigest saja õpilasega, ainuke kool Ameerikas, mis on absoluutselt tasuta. Seda loetakse Ameerika parimaks muusikakooliks, sinna on ka suurim konkurss üle terve maa. Kohale, kuhu mind ainukesena võeti, kandideeris tervelt sada inimest. Ja iga pilligagi on samamoodi. Kool on väga kõrge reputatsiooniga. Siin on õppinud Bernstein, Menotti, Lucas Foss, Samuel Barber ja Anna Moffo. Neid tuntud nimesid võiks lugeda veel tükk aega. Seal oli mul kaks õpetajat. Mõlemad sakslased.

Ühe aasta õppisin legendaarse Max Rudolphi juures, kes kunagi oli Metropolitan Opera peadirigent ja noorusel George Szelli assistent. Tohtu suure kogemusega maestro. Eriti hästi tundis ta ooperimuusikat.

Järgmised aastad õppisin teise, tüüsti erineva stiiliga saksa maestro juures. Tema nimi oli Otto Werner Mueller. Väga pedantne, analüüsiv ja korrektn sakslane, kelle käest ma ääretult palju õppisin. Siis ma ei saanud sellest veel õieti arugi, sest ta oli väga raske inimene. Aga nüüd, kui natuke aega on mööda läinud, mõistan ma, kui tähtis oli see kõik mulle. Ükskord peab ju olema periood, kui on ka natuke r a s k e ! Mueller tegi elu mulle väga raskeks. Ma olin ööde kaupa üleval, õppisin, uurisin, harjutasin. Miski ei olnud talle kunagi küllalt hea! Ta ajas standardi niivõrd kõrgeks. See on tase, millega ma praegu tegelikult elan, isiklik tase, millest allapoole ma lihtsalt ei saa.

Lõpuks oli mu õpetajaks legendaarne Leonard Bernstein. Ma õppisin tema juures Los Angelese suvekursustel. Meil oli väga hea kontakt. Tema tundmaõppimine muutis terve minu arusaamise muusikast, dirigeerimisest ja üldse kõigest, teiseks. Mulle mõju avaldanud isiksustest on ta tähtsaim. Väljaspool kodu muidugi! Kodu on alati nr. 1. See on baas, millele saab midagi rajada.

Agas Bernstein mõju mulle oli suur. Ta pani mind uskuma, et dirigeerimises on käte töö, see, mis on visuaalselt vaadeldav vaid pool protsenti sellest vajalikust, mida dirigent TEGELIKULT teeb. Bernstein hoiakutes on küpsus, milleni teda on viinud terve pika elu kestnud lakkamatu õppimine. Dirigeerimise küsimus ei ole mitte kontserdi tegemine, mitte ühe Brahmsi sümfoonia interpreteerimine. See on terve muusikast arusaamise protsess ja muusikas olemise protsess. Võtta üks hea helilooja ja teha üks hea kontsert, realiseerida üks kindel projekt — see on muusikategemise juures võib-olla kõige pinnapealsem asi. Hoopis teine külg on süvenemine. See tähendab süvenemist mitte ainult puhttehniliselt, analüütiliselt, vaid ka vaimsest, emotsionaalsest küljest.

Bernstein oskas partituuri nii SISSE MINNA ja leida midagi nüisugust, et see muutus absoluutselt unikaalseks ja väga isiklikuks. Bernstein puhul oli alati selline tunne, et just nüüd-nüüd lõpeb Brahms ja algab MISKI, mille võtab üle Bernstein. See on hetk, kus kunst hakkab TOIMUMA. Kõik enne seda oli interpreteerimine — muidugi on ka sellel omad tasandid! Aga päris oma tasandi leidmine algab hetkest, mil hakkab juhtuma midagi UUT. Sõnades on seda tunnet väga raske kirjeldada. Sünnib nagu LOOMINE ise. Bernstein viis asja alati nii kaugele, et sa lõppude-lõpuks tajusid seda muusikat nagu esimest korda, peaaegu nagu muusika sündimise hetkel, protsessina. Just praegu, siin, sinu silme ees. Niivõrd spontaanne, loogiline, emotsionaalne ja intellektuaalne ja ka

niivõrd arusaadav oli kõik toimuv, justkui kirjutataks seda muusikat alles praegusel hetkel. Niikaugale jõuab INIMENE, kes oskab minna sügavale muusika sisse ja kes on pühendumise võtnud oma elu eesmärgiks.

Paavo Järvi jutus on vaimustust ja analüüsi, mis kõneleb tema enda juurdlevast vaimust. Kui aga kuulata veel ja veel kord Malmö orkestri Tallinna-kontserdi linti, siis saab selgeks, et selle turnee menu kahes Eesti linnas ei olnud vaid sümpaatse ja harmoonilise, targalt leebe inimese isikliku võlu fenomen. Brahmsi II sümfoonia kannab selles esituses kõiki neid ideaale, mida õpetajad-eeskujud on Paavo Järvisse külvanud. Ei jää siin vajaka ei emotsionaalsusest, romantilisusest, ei nüansirikkast tundepeensusest. Viimistletus ja mängijate professionaalsus teevad olematuks mängutehnilised probleemid. On vaid muusikas olemine. Muidugi pani 50-minutiline, stiililt eklektiline Stenhammari klaverikontsert meie kuulaja proovile: kas ta suudab väärt hetki leida ka lahjemast kontekstist, peidetumal kujul. Pianist LOVE DERWINGER tegi selle siiski maksimumselt nauditavaks. Ilusat siirast noorusmuusikat sisaldas teose igas neljas osas. Kergem oli kuulajail vahest otsida-leida uut-või-võõrast Sumera II sümfoonia interpretatsioon, teoses, mille Peeter Lilje on meie jaoks juba omamoodi klassikaks mänginud.

P. J.: Sumera muusika oli Rootsi orkestri-le algul päris võõras. Ja raske. Pidime sellega kõvasti tööd tegema ja tükk aega lihtsalt harjuma. Aga iga korraga muutus see orkestrile ikka arusaadavamaks. Ja nüüd ütlevad orkestrimehed, et Sumeral on väga hea muusika!

Sumera-projekt on Malmö orkestri plaanis ulatuslikum kui pelgalt kontserdikava. Valmimas on CD kolme sümfoonia ja klaverikontserdiga. Muidugi Kalle Randaluga solisti osas. Lisaks Arvo Pärile on Sumera teine Eesti helilooja, kelle teoseid Paavo Järvi on mänginud. Eesti muusika pakub aga veel palju avastamisrõõmu, Tubinast Tüürini. Nii arvab dirigent ise.

Tema tegevtoõ algas 1986. aastal. Praegu on tal Euroopa mastaabis hea nimi ja tema kalenderplaan, mida huvi mõttes kergelt sirvisime, sisaldab külluslikult huvitavaid lepinguid ja plaanitud kontserte Londonist Tokioni, Turust Palermi. Sügisest alates on Paavo Järvi nii Malmö sümfooniaorkestri kui ka Oslos Norra Rahvusooperi peadirigent.

P. J.: Mul on ikka olnud suur huvi ooperimuusika vastu, kuigi senini pole sellega saanud tegelda. Olen „Estonia“ teatris isa proovides ja etendustel „üles kasvanud“. Pealegi, (ikka on Paavo Järvil kõrvale panna ka ratsionaalne põhjusevariant!) kui ma ei hakka ooperit tegema nüüd praegu, kohe, siis ei tee ma seda enam kunagi. Kolme aasta pärast oleks hilja.

Paratamatult esilekerkiva küsimuse peale, kas ta tahaks juhatada ka Eesti Riiklikku Sümfooniaorkestrit, vastab see selgesihiline muusikamees: „Muidugi tahan! Aga esimest korda tagasi kodumaale PIDIN ma tulema OMA ORKESTRIGA!“

See sündmus on nüüd olnud. Eestimaa teab, et on VEEL ÜKS kõrgestiharitud muusik, rafineeritud mõttemaailma ja selgelt motiveeritud elukäsitusega dirigent, kes on ja tahab olla eestlane. See dirigent teeb palju ära eesti muusika ja heliloomingu levikuks laias maailmas.

Kultuuri- ja Haridusministeeriumi teatri- ja kontsertorganisatsioonide nõunik JÜRI TREI arvab...

Kuidas hindate muusika-aastat 1993?

Kuigi enamik muusikakollektiive võitles raskete majandusmuredega, kujunes aasta kokkuvõttes sündmusterohkeks ja huvitavaks. Ainuüksi **tähtsamate ettevõtmiste** üleslugemine viiks pikale — laste laulu- ja tantsupidu, suvemuusikafestival '93 Tallinnas, VIII orelifestival, Viljandi vanamuusikafestival, Eesti Kontserdi 1993/94. aasta avafestival ja selle sees M.

Rostropovichi orkestri esinemine, Jazzkaar '93 koos R. Valgre Muusikapäevadega, NYVD ja palju muud, millest on ka „Muusikalehes“ põhjalikult juttu olnud. Nimetaksin veel mõned minu arvates tähtsad üritused sellest reast, mida teie leht on vaid lühidalt ära märkinud või hoopis mainimata jätnud: R. Tobiase 120. sünniaastapäeva tähistamine koos I noorte klaverimängijate konkursiga Hiiumaal, noorte puhkpilliorkestrijuhtide ja noorte pianistide konkurs, „Circulus '93“ Otepääl, kontsert paavst Johannes Paulus II-le Nigulistes, Balti muusikateadlaste 27. konverents, rahvusvaheline festival „Kirikumuusika Rapla '93“ jne.

Kultuuri- ja Haridusministeeriumi alluvusse tuli **ERSO**, saades ühtlasi uue peadirigendi — Arvo Volmeri. Salvestati mitmeid teatrilavastusi nii muusika kui draama osas. Tööjärgus on projekt „Erdenklang“, mille raames on plaanis kolme aasta jooksul välja anda **12 CD-d** Eesti muusikat. Esimeste plaatide helisalvestus on juba toimunud (K. Randalu, „Hortus Musicus“, „Camerata Tallinn“, NYVD '93), laste laulupeoks valmis CD Ernesaksa muusikaga, hiljem lindistas Hollandi firma Sisaski missa. (Valmistatakse ette juubelilaulupeo plaadistust Tartus ja Tallinnas). Ilmus teatriajakirja „Rambivalgus“ 1. number.

Rõõmustav on see, et **tekib juurde üha uusi seltse ja ühendusi** mitmesuguste funktsioonidega — sama elukutse ja huvialaga inimeste kokkuliitmiseks ja nende huvide kaitseks, uuteks muusikaalgatusteks, mõnede väljapaistvate muusikute loomingu laiendamiseks ja — mis eriti rõõmustav — muusikaürituste finantseerimiseks. 1993. a. vormistusi juriidiliselt Eesti Muusika Nõukogu, A. Schönbergi Ühing, Eesti Muusikateadlaste Selts, Eesti Teatrisõprade Selts, Tiit Kuusiku Fond jne. Vormistamisel on Pärnu Ooper, mis juba mullu pakkus rahvale üht-teist. Kõiki neid ettevõtmisi oleme toetanud.

Jätkusid väliskontaktid. Nimetaksin kõigepealt Eesti kultuuri päevi Bielefeldis Saksamaal, Rootsi-Eesti-Soome kultuurialast ümberlaanõupidamist ja kammermuusika festivali Rootsis. Oli ka palju muud, mis kohati ulatus Euroopast kaugemale. Näiteks kevadel esines kaugel Austraalias edukalt Eesti Filharmonia Kammerkoor, aasta lõpul grupp instrumentaal- ja vokaalsoliste. Ka kõik meie kutselised teatrid on vaatamata raskustele käinud esinemas välismaal, „Estonia“ ja „Vanemuine“ tutvustanud seal ka eesti muusikat.

Paljudi tehakse maakondades ja linnades omaalgatuslikus korras. Nimetagem kas või Arvo Pärdi Fondi loomist Lääne-Virumaal.

Mida peate esmaülesanneteks alanud aastal?

Et mitte jooksvatesse päevaprobleemidesse ära uppu- da, neid paremini lahendada ja ühtlasi ka perspektiive silmas pidades, oleks vaja meie keerulisel üleminekupe- rioodil keskenduda **mõningate põhiprobleemide lahenda- misele**. Nendest peaksin tähtsaimateks **prioriteetide kindlaksmääramist, seadusloomet, selliste uute struktuuri- loomist ja tööerakendamist**, mis muusika- ja

teatrikollektiividel võimaldaksid uutes tingimustes edu- kamalt töötada. Seda **nii kunstilises kui ka finantsilises mõttes**.

Viimase tähtsus on iseenesestmõistetav. Lisaksin aga siia ühe vähemtuntud, kuid minu arvates mitte vähe- tähtsa aspekti: ministeerium on kultuuri poole pealt lahkunud kompetentsed finantsistid ning noorte tööta- jate sisseelamine võtab aega.

Teatrite tööd reguleerivate dokumentide väljatöötami- sel on juba paljudi tehtud, sealhulgas sõlmitud teatri- juhtide uued töölepingud, moodustatud „Vanemuise“ ja Rakvere Teatri halduskogud. Olukord muutub ilmselt selgemaks teatriseaduse vastuvõtmisega. Peale draama- teatri ja nukuteatri peaks olema tagatud ka Estonia Teatri kui rahvusooperi ning „Vanemuise“ normaalne riiklik finantseerimine.

Muusikakollektiividest tuleks see kindlustada Eesti Filharmonia Kammerkoorile, „Hortus Musicusele“, ERSO-le ja RAM-ile. Ülejäänud teatri- ja muusika- kollektiive peaks riigieelarvest katma ainult palgafondi ulatuses, eksploatatsiooni- ja muud kulud jääksid aga kohalike omavalitsuste kanda. Nende kollektiivide püsijäämine lähiaastatel tuleks kindlustada kahepool- sete lepingute alusel, kusjuures teatrite osas peaksid tähtsat osa etendama haldusnõukogud. Seejuures ei tohiks üleminek olla järsk, vaid järkjärguline. Muidu võime teha hiljem raskelt korvatavat kahju.

Perspektiive arvestades tuleks leida vahendid **teatrima- jade remondiks ja tehnilise pargi uuendamiseks**. Vastasel korral võib lähitulevikus muutuda lausa võimatuks teatrite kunstiliste taotluste realiseerimine, rääkimata inimeste töötajate parandamisest.

Selle plaani realiseerimine eeldab omakorda kahe tähtsa küsimuse lahendamist:

- 1) **riigi ja kohalike omavalitsuste osa** täpne määratle- mine kultuuri-, s.h. muusikaelu korraldamisel,
- 2) **finantsallikate** (riik, omavalitsused, fondid, eraette- võtete otsesponsorlus) **rohkus ja mitmekesisus** (kultuur- kapital, stipendiumid, preemiad jne.), nende efektiivne kasutamine ja kontroll.

Seejuures ei tohiks tähelepanu alt välja jääda ka muusika- ja teatriloa uurimine, kirjastamine ja jääd- vustamine. Samuti kogemuste üldistamine ning info levitamine ja vahetamine Eesti ja välismaailma vahel.

Viimastel aastatel oleme toetanud „Muusikalehte“, eriti selle inglise- ja saksakeelse erinumbri väljaandmist, tutvustamaks meie muusikakultuuri väljapoole, kuid see on siiski olnud juhuslik. Meie kohus on luua järjepidevalt funktsioneeriv süsteem sellealase info vahendamiseks Eesti ja välismaailma vahel.

Samal ajal oleks vaja parandada muusika- ja teiste kultuuriürituste **planeerimist ja koordineerimist** — suurüritused (festivalid, kultuurinädalad, -päevad) mää- rata kindlaks 2–3 aastat ette.

Üritused ei tohiks seejuures kuhjuda näiteks kesksuvel- le või sügise algusele, siis hakkavad nad, nagu praktika näitab, üksteist segama.

Tähtis on ka **kaadri ettevalmistamine** selliselt, et esijoones meie professionaalsetel muusikakollektiividel poleks mõnest erialast puudust, teist on aga ülikülluses.

Ja veel üks oluline küsimus — stantsionaarsete teatri- ja muusikaasutuste võrku tuleks laiendada ka **Kirde- Eestisse** (Narva, Kohtla-Järvele). Võiks avada kammersaale, luua eestkeelseid teatritruppe, eriti laste- teatreid. Selle regiooni kultuuriliseks teenindamiseks oleks vaja luua töögrupp, kes töötaks välja konkreetsed otsused. Seejuures oleks rumal mitte ära kasutada välisriikide saatkondade poolt pakutavat abi eesti kultuuri tutvustamisel, seda eriti keele õpetamisel muusika ja teatri kaudu.

* *

Kuulas, luges märkmeid ja kirjutas üles

Herbert Vainu

Pereheitmine Estonia Teatri juhtkonnas

Jaauarist lahkus Estonia Teatri peadirigendi ametist **ERI KLAS**, kes on olnud sellel kohal 19 viimast aastat, rohkem kui ükski eelmine „Estonia“ peadirigent. Juba mitu aastat on *Eri Klas* seda küsimust tõstatanud, kuna leiab, et suure koormuse tõttu välismaal ei suuda ta vajalikul tasemel täita peadirigendi vastutust ülesannet. Sellest on tal juttu olnud juba kolme valitsuse pea- ja kultuuriministriga, kuid alati on palutud teda lahkumisega mitte kiirustada. Nüüd on kõigele muule lisandunud veel Sibelius Akadeemia professori kohustused Soomes.

See ei tähenda sidemete katkestamist Estonia Teatriga ega üldse Eestiga. Vastavalt kokkuleppele juhatab *Eri Klas* endiselt vahetevahel „Estonia“ ja ka teisi Eesti orkestreid. Ta leiab, et Estonia Teatri peadirigendi kohalt lahkumisega avanevad talle paremad võimalused Eesti muusika ja interpreetide tutvustamiseks välismaal. Ka jääb ta endiselt Eesti Kultuurifondi esimeheks.

Oma järelkäijana „Estonia“ peadirigendi kohal soovis *Eri Klas* näha Peeter Liljed, kellega oli ka põhimõtteline kokkulepe olemas. P. Lilje ootamatu surm muutis olukorra. Oma järeltulijana „Estonia“ peadirigendi ametikohale on *Eri Klas* soovitanud valida kolme tema arvates võrdväärse kandidaadi hulgas.

Estonia Teatrist on samuti lahkumas direktor **JAAK VILLER**, et minna tartlaste palvel tagasi „Vanemuise“ juhtima. Ka selle küsimuse lahendamise on veninud. Kui *Eri Klas* pärast seda, kui tema novembrikuus antud lahkumisavaldusele kõrgemalt poolt ei reageeritud, pani lihtsalt ameti maha, siis *Jaak Viller* püüab oma üleminekuga seotud küsimusi lahendada riigivõimuga kooskõlastatult.

17. jaanuaril asus Estonia Teatri peadirektori ülesandeid täitma **TIJU PAULS**, kes viimasel ajal töötas Kultuurija Haridusministeeriumi välissuhete osakonnas.

Eedo Karrisoo fond sünnimaal

Teatri- ja Muusikamuseumi fondid on jaanuaris täienenud 3 kastitae materjalidega sõjajärgselt välismaal elanud tuntud Eesti lauljast **Eedo Karrisoo**st (1907—1982). Põgusal tutvumisel sisaldavad need kasti rikkalikult dokumente, fotosid, heliplaate, ajaleheväljalõikeid-arvustusi jne., ka ühe E. Karrisoo teatrikostüümi. Uued materjalid valgustavad laialdaselt mitte ainult laulja enda eluteed ja loomingut, vaid ka Välis-Eesti muusikaelu laiema. Fondide töötlemine on algusjärgus.

Väärtuslikud materjalid andis muuseumile üle Eesti Muusikaakadeemia rektoraat. Tema oli need saanud E. Karrisoo välismaal elavatelt omastelt.

○E. Karrisoo Rootsist 50-ndate aastate I poolt.

ERSO-l uus direktor

1. veebruarist ERSO direktoriks olev **VILLE KELL** on sündinud 28. juulil 1960 Tallinnas. Hariduse on ta omandanud Tallinna Muusikakeskkoolis (1967—78) ja Tallinna Riiklikus Konservatooriumis (1978—83). Heliloojate Liidu liige 1984. aastast.

V. Kell on viimasel ajal muusikutegevuse sidunud mändžeritõoga. Ühelt poolt on ta olnud Tallinna Muusikakeskkooli ja Nõmme Muusikakooli õpetaja ning Tallinna Tehnikaülikooli üliõpilasklubi kontsertmeister, teisalt Eesti Raadio segakoori direktor ja Eesti Muusikaakadeemia kammerorkestri asjaajaja.

R. Mägi „Joonast“ Euroopasse lähetama

ERSO direktori valimisel V. Kellale napilt alla jäänud endine direktor **RIHO MÄGI** sai endale kohe uue ameti — 1. veebruaril moodustatud **Rudolf Tobiase Sihtkapitali** juhtimiseks valitud 11-liikmelises nõukogus esimehe koha (tegevdirektor Marko Lõhmus).

Sihtkapitali lähimaks ülesandeks on viia **R. Tobiase võimas „Joonase lähetamine“ Euroopa muusikapilti**. 1995.—96. aastaks on selleks plaanitud mitu suurejoonelist reisi Euroopas, mis peaksid kulmineeruma lõppkontserdiga Vatikanis. Dirigeerida on lubanud Nõmme Järvi.

Idee algatanud eesti muusikut (V. Rumessen jt.) on eeltööd juba teinud, protektsiooni on lubanud Euroopa Nõukogu sekretär C. Lalumière. Eeldatakse, et turneede kulud välisriikides tasuvad need maad, kuid muidugi läheb see suur ettevõtmine ka Eesti riigile midagi maksma. Juba on alustatud projekti hulka kuuluva 140-liikmelise oratooriumikoori loomist kammerkooride baasil. 5. barokkmuusika päevadel k.a. veebruaril algul kandis Eesti Oratooriumikoor A. Mustoneni juhtimisel ette A. Bruckneri Missa.

Koostöö jätkub

Tallinna Kammerorkestri koostöölepingut Eesti Filharmoonia Kammerkooriga, mis lõppes 1. veebruaril, on pikendatud 1. aprillini. On olemas põhimõtteline kokkulepe koostöö jätkamiseks ka edaspidi. Uue majandusaasta alguse nihkumine 1. aprillile venitab juriidilist vormistamist.

TÜS-i suurprojekt

1962. aastal alustas tegevust Tallinna Üliõpilasselgakoort (TÜS). Koori asutajaks oli Ants Sõõt, kelle käe all tõusis koor Eesti parimate hulka. Rohkem kui 15-aastase tegevuse jooksul tutvustas koor põhiliselt eesti heliloomingut (Ernesaks, Saar, Kreek, Tormis), samuti lääne moodsat ja klassikalist muusikat. Ette kanti ka mõned suurvormid nagu Mozarti Kroonimismess ja Gounod' Missa Solemnis.

Läheneva juubelilaulupeo eel on sündinud idee TÜS-i endised lauljad taas kokku koguda ning üks suurejooneline projekt ellu viia. Suure koori (120—150 lauljat) ja orkestriga ette kantud Gounod' Missa Solemnis võiks kujuneda suursündmuseks viimase aja koorielus.

Ootame kõiki TÜS-i lauljaid ühisharjutustele 27. veebruaril kell 11 Pedagoogikaülikooli aulad.

Algatusrühma nimel

Alar Ojalo

Trompetipäevad tulemas

22.—27. märtsil toimuvad Eesti Muusikaakadeemias Eesti V trompetipäevad — solistide, ansambelite ja orkestrite kontserdid, P. Kollensee (Hamburg) tunnid. Päevade sarjas korraldatakse EMA saalis (Kaarli pst. 3) 26. III algusega kell 14 noorte trompetistide võistlused eraldi alla ja üle 12-aastastele mängijatele. Osavõttust teatada Sakala 23 (Riigi Kooliamet, tuba 206). Võitjad esinevad trompetipäevadel „Estonia“ kontserdisaalis.

Täiendõpe hooga käima

Üldhariduskoolide muusikaõpetajate UUS täiendõppe süsteem (vt. „ML“ 13/14 1993, lk. 13) käivitus k.a. jaanuarist edukalt.

Nädalalõpu kursused toimuvad kahe erineva õppeplaani järgi. Ühes algas õppetöö kohe jaanuari alguses (7.—9. jaanuar). Kolme fäisõppepäeva jooksul õpiti Kodaly süsteemi (lektor Ilme Indos Westholmi Gümnaasiumist), Orffi-metoodikat (Harry Setälä ja Pekka Pulkonen Soomest) ning praktilist harmooniat (Hans Hindpere). Planeeritud 35 kuulaja asemel oli neid 39, peamiselt väljastpoolt Tallinna, kuna pealinnas liikus info keskest koolidesse aeglaselt.

Jätkatakse märtsis. Praktilise harmoonia tunde annab siis Olav Ehala. Orffi-õpetust jagavad Eesti spetsialistid: Moonika Pulerits Vanalinna Muusikamajast ja Arne Saluveer. Soomlased aga võimaldavad 5 Eesti lauluõpetajal soodustingimustel osaleda oma Orffi-suvekursustel Orivesis, kus õppusi viivad läbi selle ala tunnustatumad spetsialistid mitmetest maadest. Osavõtumaks on 1 000 FIM, eestlastele tehakse hinnaalandust — vaid 400 FIM.

Teises õppeplaanis on „Sissejuhatus kultuurilukku“, „Maailma rahvaste rahvamuusika“ ja „Eesti folkloor“. Koguneti 4.—6. veebruaril, uuesti tullakse kokku 16.—17. aprillil. Sissejuhatust kultuurilukku loeb Einar Laigna, antiikkultuuri osa käsitleb Olga Kaljundi. Maailmamuusika tutvustamine algab rahvatantsust (Ilma Adamson), jätkab Leo Normet. Eesti folkloori loeb Celia Roose.

Neile kursustele registreerus 35 asemel 50 kuulajat. Korraldajatel arvates võib nii suur osavõtjate arv avaldada negatiivset mõju õppuste kvaliteedile, kuna individuaalsed tööd on raske läbi viia. Sarjad jätkuvad osaliselt ka tuleval aastal.

Kursustel osalejale makstakse kinni sõidukulud ning ka ööbimine Tallinna odavamates hotellides.

Suvekursused viiakse läbi 30. maist 4. juunini Pärnu lähedal Surjus.

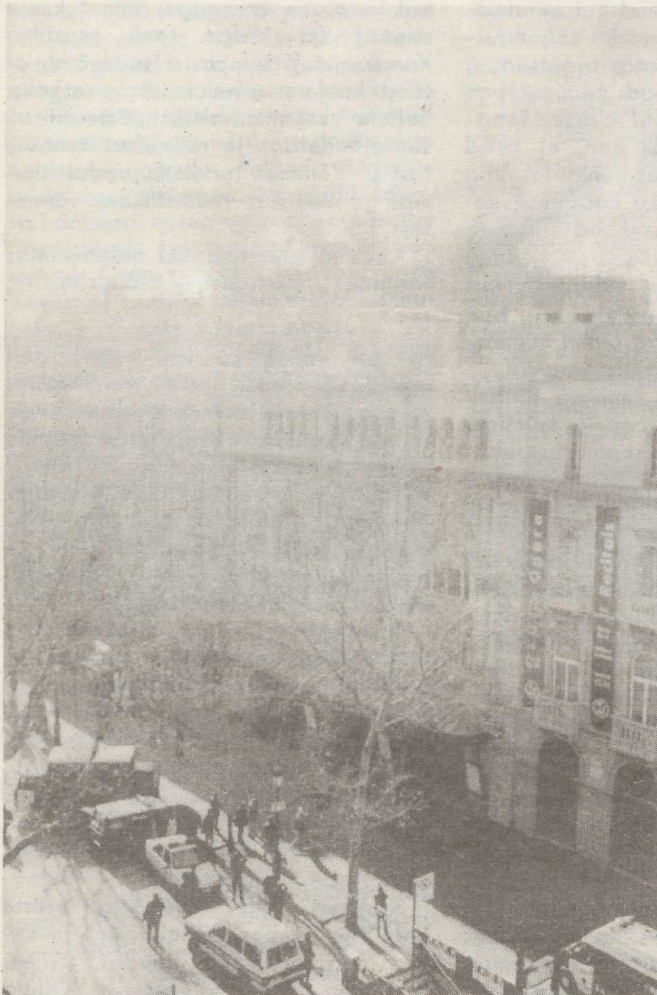

Eesti Muusikaõpetajate Liit, kes koos Kultuuri- ja Haridusministeeriumiga on selle ettevõtmise eesotsas, on hakanud välja andma oma esilagu nimetat **bülletääni**. Esimeses numbris on artiklid Riho Pätsust ja Johannes Käisist, intervjuu Ilme Indoselt jne. Sealhulgas tuakse gooti kirjas ära „Säädused laulu õpetajale“ A. Grenzsteini 1878. a. lauluõpetusest. Kavas on bülletääni välja anda 4 korda aastas.

(Järg 24. lk-l)

Kuulus ooperiteater põles maani maha

EPA-ETA foto ○

31. jaanuaril põles maani maha Liceo ooperihoone Kataloonias Barcelona südalinnas: üks vanemaid (ehitatud 1847), suuremaid ja kuulsamaid kogu Euroopas. Püsti jäid vaid kiviseinad. Päästa õnnestus teatris olnud kuulsaid maale. Teatri direktori Josep Caminali sõnul puhkes tulekahju jootelambi sädemest, mis süütas lava eesriide etenduseelsete korrasustööde ajal. Tule levikut lavalt vaatesaali ja orkestriruumi ei suutnud pidurdada metallsed kaitsekonstruktsioonid ega kustutada tuletõrjujad, kellest kolm said kergelt vigastada. Ei aidanud ka vee allalooimine kopteritelt. Liceos aastaid töötanud lauljad, kellest mõned on saanud maailmakuulsusteks, näiteks Katalaani päritolu sopran Montserrat Caballe, olid vapustatud.

Ligi 150-aastase ajaloo jooksul on Liceos olnud ennegi traagilisi sündmusi. Esimest korda puhkes seal tulekahju juba 1861. a., kuid see õnnestus kustutada. 1893. a. hukkus etenduse ajal anarhisti heidetud pommil läbi 26 inimest. Seekordne õnnetus oli suurim.

Kataloonia valitsus, samuti Hispaania keskvalitsus on teatanud, et nad püüavad Liceo ooperihoone taastada nii kiiresti kui võimalik.

Reuter-ETA

Nelja klaveri kontserdid õpetaja mälestuseks

Omavalitsuse ajal USA-s Tennessee osariigis Memphis linnas elanud Phineas Newborn oli üks andekamaid klaveril svingide ja blueside esitajaid. Lõpetanud esinemised 60-ndate aastate keskel, on ta tänapäeval peaaegu unustatud.

5 aastat pärast tema surma otsustasid Newborni talenti kummardavad õpilased omal kombel austada tema mälestust. 4 jazzpianisti — vanim neist 57-aastane Harold Mabern — korraldavad k.a. veebruarikuu jooksul Newbornile pühendatud mälestusringsõidu läbi paljude USA linnade, kus nad mängivad üheaegselt neljal klaveril. Memphis oli kontsert 9. veebruaril. Määndžerina organiseerib seda turneed ja sõidab kaasa 23-aastane Geroff Keeser.

Reuter-ETA

Liszt'i muuseum Bayreuthis

Esijoones Wagneriga seotud Lääne-Saksa linnas Bayreuthis avati Ferencz Liszt'i muuseum — majas, kus Liszt 1886. a. suri.

Witold Lutoslawski surnud

8. veebruaril teatati Varrsivist, et mõni päev pärast oma 81. sünnipäeva on seal surnud Witold Lutoslawski — üks maailma kuulsamaid tänapäeva poola heliloojaid. Kuni 1964. aastani olid tema tuntumad helitööd Poolas keelatud ning ta teenis endale elatist lastemuusikaga Varssavi raadios. Oma 80. sünnipäeva tähistas ta mullu USA-s, dirigeerides sealset kuulsaid orkestreid, kes mängisid ta teoseid.

72-aastaselt on Pariisis surnud ungari päritolu Gyrgy Cziffka, keda peeti parimaks Liszt'i-interpreediks.

Vello Pähn — rahvusvahelise menuga balletidirigent

Vello Pähn on kujunemas rahvusvahelise menuga balletidirigendiks. Ta on juhatanud balletietendusi mitmel maal. Eriti tihedad sidemed on tal Pariisi Ooperi balletitrupiga. Mullu käis ta sellega Ateena festivalil, esines Hamburgis. „Hamburger Abendblatt“ kirjutab, et sama trupiga seisab tal ees maailmaturnee, mis ulatub Jaapanini.

Rimski-Korsakovi festival

Peterburi Maria teatris viidi jaanuari-veebruari vahetusel peadirigendi Valeri Gergijevi algatusel esmakordselt läbi Rimski-Korsakovi festival. Mitu orkestrit mängis Rimski-Korsakovi ning tema kaasaegsete ja hingelähedaste heliloojate Mussorgski, Raveli, Debussy, Glazunovi jt. teoseid. Etendati Rimski-Korsakovi ooperid. Tuntud „Surematu Kaštšei“, „Pihkvalanna“ ja „Sadko“ kõrval toodi lavale ka vähemärgitud „Jutustus nähtamatust linnast Kitežist ja neitsi Fevroniast“, mida Gergijev nimetab vene muusika „Parsifaliks“.

Ooperite maailmaesilavastused 1994. a.

Jaanuaris tuli esimesena maailmaesiettekandele Ameerika tuntud ooperiautori (15 teost), nüüd juba 65-aastase Dominick Argento uudisteos „Valentino unelm“ („The Dream of Valentino“). Mängis Washingtoni Ooper Eisenhoweri Teatris. 23. jaanuaril oli Brüsselis inglise helilooja Jonathan Harvey esikooperi „Juurdlus armastuse asjus“ (Inquest in Love) esiettekandele. Ajalehe „The European“ kommentaator teatab, et 1994. a. tuleb maailmaesiettekandele umbes 20 uut ooperit. Ilmselt on ta andmed pärit vaid maailmakuulsate ooperiteatrite plaanidest.

Lõhed ei kannata rockmuusikat

Kalifornia teadusemehed avastasid meetodi, kuidas hoida lõhesid ujumast allavoolu mööda Sacramento jõge, kus võimsad pumbajaamad võivad ohustada uimeliste elu. Teadlased lasksid jõe ääres mängida ekspressiivset rokkmuusikat ja veeasukad ujusid tagasi, eemale ohutsoonist.

„USA Today“ — „Post“

Baltimaid esindab Leedu

Mexico maailmafestivalil mullu novembris oli Balti riikidest ainukesena esindatud Leedu helilooja Bronius Kutavičius oma kammerteosega „Mineviku kellad“ mehhiko oma interpretide ettekandes.

Järgmise aasta „Maailma muusikapäevad“ toimuvad meile õige lähedal — 1.—8. oktoobril Stockholmis. Sinna valitud teosed on juba teatavaks tehtud. Jällegi esindab Baltikumi vaid Leedu — seekord Nomed Valanciute. Ei ühtegi heliloojat Eestist ega Lätist. Küll on aga esindatud Aserbaidžaan ja Usbekistan, Soomest koguni kaks heliloojat — Erik Bergman ja Usko Meriläinen.

Penderecki oma tulevikuplaanidest

Rootsi ajalehele „Dagens Nyheter“ antud intervjuus tutvustas 60-aastaseks saanud Krzysztof Penderecki oma tulevikuplaane lähema 5 aasta peale. 1998. a. peab Berliini Koomilises Ooperis tulema lavale tema uus ooper „Phaedra“, enne seda aga valmima „Stabat Mater“, viiulikontsert nr. 2 ja koguni 2 sümfoonia. Need ja üht-teist muudki on tal kavas kirjutada tellimustöödena, kusjuures tellijad on enamikus Saksamaalt.

Alfred Schnittke „Peer Gynt“

Edvard Griegi järel on H. Ibseni „Peer Gyntist“ inspiratsiooni saanud ka Alfred Schnittke. Koos A. Neumeieriga on ta kirjutanud sellenimelise balleti. Griegi vastu tunneb ta seejuures austust. Norra geniaalse helilooja 150. sünniaastapäevaks kirjutas ta lühikese orkestripala „Hommage à Grieg“, mis kanti mullu sügisel ette Bergeni festivalil.

Jalgpallifinaal muusikaga

Järjekordsel jalgpalli MM-sarja finaalmängupäeval 16. juulil k.a. Los Angelesis astuvad seal koos kuulsal kohaliku filharmoonia-orkestriga üles kolm maailma tippnõrki — José Carreras, Plácido Domingo ja Luciano Pavarotti. „Endspielsänger“, s.o. lõppmängulauljad — nii nimetab neid seda fakti kommenteerides ajaleht „Frankfurter Allgemeine“.

1994. aastat tervitas Eesti Kontsert „Hea muusika ja veiniga“ — viimast pakuti kuidugi vaheajal fua-jees. Kava oli koostatud sooviga pak-kuda igaühele midagi. Ettekantava või-malikult kõrvapärasemaks tegemise eest hoolitses Mart Sander, püüdes ühtlasi estraadilt pärit võttega mobili-seerida publikut hoolsamalt aplodeeri-ma.

ERSO-t dirigeerinud Arvo Volmer viis programmi läbi kena objektiivsu-sega. Ehkki kavas oli näiteks Eesti Poistekoori kaunitl lauldud Mozarti „Laudate Dominum“ kõrvuti Lehari valsiga „Kuld ja hõbe“ ning Wagneri sissejuhatus ooperile „Lohengrin“ Tšaikovski „Lilled valsiga“, ei avalda-nud A. Volmer ühelegi teosele erilise-mat sümpaatiat. Ilmselt tõestas ta sel moel põhimõtet, et iga muusika on hea omaettevõetuna ja säilitab oma väärtu-se ka nii, vahelduvalt serveerituna. Kontserdil esines solistina tenor Vello Jürna, kes laulis aariaid Puccini ja Verdi oopereist ladusalt ja paraja üleolekuga.

4. jaanuaril kogunesid Olavi saali Leili Tammeli kunsti austajad. Lauljatar, kellel — uskumatu küll! — juba esimene juubel seljataga, on suurepä-rases vormis. Pealegi olevat ta, oma-enda sõnutsi, saanud viimastel aastatel hulga teadlikumaks tänu just pedagoog-igilisele tööle. Mõnedki seni intuiitiiv-selt kasutatud vokaalvõtted, mida on vaja õpilastele selgitada, tuleb nüüd endalegi lahti mõtestada ja sellest kasvab igapäevases lavatöös suur kasu. Tööd, paraku kodulinna publikule vähemärgatavat, on aga Leili Tammeli palju. Ta on pidevalt seotud „Camerata Tallinna“ sagedaste turnee-dega ja käib ooperilauljana alatihti esinemas välisriikides.

Huvitava kava ühes pooles olid Griegi ja Mendelssohn-Bartholdy valdavalt vähetuntud laulud, teises aga äärmiselt põnev esiettekanne — K. Singi „Neli looduspilti“ ning E. Mä-gi ja K. Raidi vokaalteosed.

E. Griegi romansiloomingu varase-mast, peamiselt saksa poeetide teksti-dest inspireeritud perioodist oli L. Tammeli valinud kaheksa oma kunstilise karakteri terviklikkuse ja muusikalise täiuslikkusega süvitsi mõjuvat laulu. Juba avapala „Sügistorm“ tundehoog-ne ja võidutsev tõlgitus löi kuulaja-tega kontserdi lõpuni kestnud vaimse sideme. Raske öelda, kas panid enam kaasa elama esmakordselt kuulud „Sügismeeleolu“, „Kuulen laulu heli-semas“ ja „Vana laul“ või äratund-misrõõmu pakkunud „Hüvastijätt“ ja „Unelm“, kuid nii või teisiti jättis kogu Griegi blokk sügava mälestuse.

Siin on parim paik rääkida Taissa Filippovast ja tema saadete ku-jundlikkusest, mis on enamasti niisama

pilku- ja kõrvapüüdnud kui emotsio-naalse ja särava L. Tammeli väljendus-laad. Nad on kaua koos tegutsenud, kuid mitte ühte sulanud: kummalgi on oma kindlad põhimõtted ja tugev kunst-nikunatuur. On lausa õnn, et need langevad ühte olulistest punktides ning võimaldavad täiuslikku koosmusitseerimist. Üks omapärasemaid tulemusi sel õhtul oli kindlasti K. Raidi burleskne „Ronk on laululind“, kus soolo ja saade, justkui eri teid kulgedes, moodustasid ometi kumma-lise, groteskse muusikalise terviku.

Imetlust vääris L. Tammeli hiilgav toimetulek K. Singi a capella tsükliga. Omamata absoluutset kuulumist ja kasu-tamata klaveri abi, laulis L. Tammeli pööraselt keerulist partiid laitmatu puhtuse ja täpsusega. J. Liivi lakoonili-sed, kuid sisutihedad tekstid nõudsid tsükli tõlgitsusel küll reljeefseid, ent ühtaegu ka summutatud tundetoone. L. Tammelil on K. Singi helinditega juba piisavalt kogemusi, mille tõttu suutis ta kuulajaidki veenda oma kiin-dumuses helilooja loomelaadi.

11. jaanuaril jätkas Lauri Väinmaa L. van Beethoveni klaverisonaatide esitamist. Tuleb veel kord kiita pianisti tahtejõudu ja enesekindlust, sest kuigi ettevalmistusaeg oli piisavalt pikk, õppimaks tundma kogu „muusikalist päevikut“, kuhu Beethoven kirjutas oma rõõmud-kurbused, armastuskire, huumori ja mõtisklused, on vaja ikkagi iga kontserdi vahele jäävad nädalad pühendada aina uue soolokava ette-valmistusele. L. Väinmaad toetab soliidne kogemustepagas — õppinud on ta B. Luki, L. Vlassenko ja M. Pletnjovi juures, täiendanud end Londoni Kuninglikus Muusikaakade-mias, võitnud konkursipreemiaid Ing-lismaal ja USA-s, esinenud soolokont-seritidega ja koos mitmete orkestritega nii kodu- kui välismaal ja asunud juba jagama oma oskusi üliõpilastele.

Selle õhtu kavva kuulus 5 sonaati. Kolme esimest, mis on pühendatud krahv von Browne'i abikaasale, võib iseloomustada kui nooruslikke, elu-rõõmsaid ja helgeid muusikalisi pilte, kuhu vaid aeg-ajalt on segatud natuke tõsisemaid värve. L. Väinmaalt ooda-nuks laheda, rõõmsameelset mängu-lusti, kuid pianist näis rohkem esile tõstvat sonaatide väheseid dramaatilise-maid sõlmpunkte, mille pikki ette-valmistusi ja järellainetusi mängis ta püsiva pingega ja kuidagi nurgeliselt. Mingi roll oli siin kindlasti ka algusäre-vusel, sest kolmandas sonaadis (D-duur op. 10, nr. 3) leidis juba hoopis rohkem ka pehmemaid varjundeid, eriti II osa sügavalt läbitunnetatud ja ilmekas tõlgitsuses.

Populaarse „Pateetilise sonaadi“ mängis L. Väinmaa kenasti esitustra-ditsioone järgival, kuid kiirendas va-

hel, muusika arenguga õhinal kaasa minnes (ja Valge saali akustikat arvestamata), temposid sedavõrd, et teksti kuulatavus muutus üsna raskeks. Sellele vaatamata andis „Pateetilise“ suurejoonelisus ja reljeefsus tunnustust L. Väinmaa tervikukujundusosku-sest ja headest pianistlikest võime-test.

Kava lõpetas taas üks heledamates toonides sonaatidest — E-duur op. 14, nr. 1.

Pisut vähem kui kuu aega tagasi meil ERSO-t juhatanud austria dirigenti Martin Haselböcki pole enam vaja tutvustada. Seekordse kontserdi kohta tahaks öelda — meeleeoluta. Eriti kui võrrelda seda eelmisel õhtul Raekojas toimunud Tallinna Kammerorkestri omaga, kus austraalia dirigent ja viiuldaja Richard Tognetti löi suurepä-rase loominguilise õhkkonna.

Pole kahtlust, et M. Haselböck on hea kooliga, tunnustatud dirigent, et Austriast pärit Christian Gurner on flötistina igati tähelepanu vääriv, et Mozartiit-Haydnit kuulatakse alati meelsasti, kuid imet ei sündinud... Aga praegu, kui kontserdi korraldus nõuab suuri summasid ja piletid on kal-lid, tahaks iga „materiale pingutuse“ eest saada tõelise elamuse.

Kontsert algas noore Alam-Austria helilooja Thomas Daniel Schlee teose-ga „... ja ühel häälel hüüdes“ (tsitaat Kolmainu püha missa tekstist). Olnud muuhulgas ka O. Messiaeni õpilane ja saanud mõjutusi nii I. Stravinskilt kui ka L. Nonolt, sünteesis Schlee oma põhiliselt ühehäälses teoses kõlavärvi-muusikat ja impressionistlikku helimaa-lingut. Kuigi selles helitöös oli üsna puhtaid ja hardaid löike, jäi seos vaimuliku programmiga siiski selguse-tuks.

Mozarti „Flöödikontserdi“ solisti Ch. Gurneri (kes, muide, mängib ka barokk-flööti mitmetes vanamuusika ansamblites) kõlapaletti oli küllaltki mahe, meloodiajoonis plastiline ja tehnika valdavalt perfektne. Paremini õnnestus tal edastada II osa kirgast poeetilisust.

Järjekordset pühapäevakontserti pakuti 16. jaanuaril Mustpeade Maja Valges saalis, mille kõmisev akustika ilmselt ei soosi sümfooniaorkestrit. Isegi väikese puhkpillikoosseisu poolt esitatud R. Straussi Serenaad kõlas kuidagi räigelt. Osalt ehk ka pillide ideaalhäälestatuse puudumise tõttu.

Kontserdi kenaks kulminatsiooniks kujunes taaskohtumine Teet Järviga, kes, jätnud tühjaks oma koha ERSO-s ja Tallinna Keelpillikvarteti, töötab juba kaks aastat Kouvo-la Linnaorkestris.

T. Järvit teatakse meil kui väga head tšellisti, kelle tehnikas, mängukultuuris ja muusikalises eneseteostuses ei

jää midagi vajaka. J. Kokkoneni Tšellokontserdi tormilise vastuvõtu kutsuski peamiselt esile solist, kes mängis kogu tšellotehnikat hõlmava faktuuri ja mitte eriti tänuliku soolopartiiga teose lausa võluvaks. Muide — kontsert on pühendatud arhitekt A. Aaltole ja omab programmi tema iseloomu kirjelduste ja heliloojaga kokkusaamistel juhtunud põnevate seikade näol. Tundnuks seda kuulajagi, *olnuks helitöö jälgimine veelgi huvipakkuvam*. Paraku likvideeris kontserdi ootamatu kokkukuivamine üheosaliseks selgitustega kavalehtede müügi. Olgu siinkohal kiidetud Eesti Kontserti seniste informatsioonimahukate ja sisukate kavade eest!

Kouvola orkestri dirigent **Kalervo Kulmala** juhatas ERSO-t põhjamaise *vaoshoitusega*, aga näitas end tšellokontserdis tähelepaneliku solistijälgi-jana, kes ka rasketes akustilistes tingimustes suutis hoida soolo — saate optimaalses tasakaalus.

Juba kolmas kord sel hooajal kõlas Sibeliusse „Kurb valss“ — tõepoolest iluma pala, kütmaks üles ka tagasihoidlikuma publiku.

Malmö sümfooniikut juhatas 13 aastat kodumaalt eemal olnud ja USA-s juba arvustatavaks dirigendiks kujunenud **Paavo Järvi**. Praktilist tööskest on ta omandanud enne kolmes orkestris: Paavo enda asutatud „Lyra Borealis“, Philadelphia Noorteorkester ja kammerorkester „Chamber Players of Toronto“.

Kontserdi kavas olnud kolmest teosest äratas suurimat tähelepanu. **J. Brahmsi II sümfoonia**, mis ühest küljest demonstreeris orkestri head kõlalist potentsiaali ja teisest küljest dirigendi küpsust, tõlgendamaks Brahmsi mõtteihedat ja nõudlikku partituuri. P. Järvi pani muusika voolama veetleva loomulikkusega, *kaldumata ei romantilisse liiglopsusse ega ka rangesse detailiseerimisse*.

P. Järvi juhatamisžestidel on mitmeid ühisjooni oma kuulsa isa omadega. Kuigi viimase kunstiline haare, temperament ja kogemused on veel Paavole suureks eeskujuks, ei oska keegi ennustada, kui kiiresti võib ta isale järele jõuda.

Kontsert algas **L. Sumera II sümfoonia** pisut ebaühtlase esitusega, mis kindlasti sõltus ülepeakaela saabumise ärevusest. Juba teine, eriti aga kolmas osa andsid tunnistust üha tõsisemast süvenemisest Sumera muusika olemuse ja ettevalmistusest väga võimsana kavandatud kulminatsiooniks.

W. Stenhammari eelmise sajandi lõpul loodud Klaverikontsert nr. 1 paistab silma oma ulatuslikkuse ja skandinaavialiku romantilisusega. Solistilt nõuab teos kogu klaveritehnika head valdamist. 27-aastane Rootsi lootusandev pianist Love Derwinger oli selles mõttes tasemel. Küll aga oodanuks temalt emotsionaalsemat ja kuulajat hoopis rohkem kaasa elama kutsuvat tõlgendust. P. Järvi saade oli igati korrektne ja solisti arvestav.

Tore, et „Estonia“ kontserdisaal oli jälle kord puupüsti täis entusiastlikku

publikut, kes oma jonnid jätmata nõutas välja H. Alfeni viiulirühma virtuoossust näitava „Karjapiiga tantsu“ ja Sibeliusse „Kurva valsi“ — *hooaja neljanda!* Aga kui „viies“ suudaks ületada „neljanda“ täiesti ainulaadse, võrratu intiimsuse, siis tulgu või „kuueski“.

19. jaanuaril andis soolokontserdi väga noor, aga juba hästi tuntud tudeng-pianist **Risto Laur**. Pea kümme-kond aastat on vilksatanud ajaleheveergudel tema kui järjekordse konkursivõitja nimi. Kontserdi kavas olid F. Chopini ja F. Liszti valsid, F. Schuberti Sonaat B-duur ja norra helilooja Skøde ballaad ühest mägiküläst, kus R. Laur on, nagu ta väidab, ka ise kord viibinud. Pianisti praegune tehnikatase ja musitseerimisvabadus *lubavad oodata talt edaspidi veel suuremaid tegusid*.

„Värvatorni“ sarja järjekordne kontsert oli toodud Mustpeade Majja, mille Valgest saalist on kujunemas muusikute meelispaik, ehkki sealne akustika neid eriti ei hellita.

Pealkiri „**G. F. Händel — Tule ja veega**“ võimaldas Andres Mustonenil oma julgete ettevõtmiste rida taas laiendada. Kuulajad olid sätitud kohvilaudade ümber, nagu see oli muusikanautimisel kombeks 18. sajandi ülikute salongides, ja „Tulevärgi-“ ning „Veemuusika“ toodud *vabast loodusest salongiõhustikku*. Seetõttu tuli „Tulevärgimuusika“ algsest tohutuliikmelist puhkpilliorkestrit mitmeid kordi vähendada — aga ikkagi oli kurdistavat „mürtsu“ piisavalt. „Veemuusikast“ valis A. Mustonen väikseima koosseisuga kolmanda paadi ja palus kujutleda, kuidas pillimehed piki Thames'i ujudes rõõmustasid oma süidi osadega kuningas Georg I meelt.

Nende n.ö. raamteoste vahel esitati kolm triosonaati, üks üsna uuendusmeelse koosseisus: viiul kõrvu trompetiga, tšello trombooniga! Kahtlemata kõlas Valges saalis parimini selline kammerlik pillikooslus: tšembalo paari keel- ja puhkpilliga, samuti I. Sillamaa tšembalosoolo. Kohvilaudadega aga klappis suurepäraselt kokku muusikute mõnusalt lahe koosmusitseerimine. Ü. Kaadu oli kaunis orgaaniliselt omaks võtnud A. Mustoneni mänguvabaduse, J. Leitengi sulas oma tillukese trompetiga hortuslastega kenasti kokku.

Ei saa kiitmata jätta **A. Mustoneni muhedaid vahetekste**, mis kõrvadele puhkus andes panid mõtted rändama mööda kunagiste õukondlike traditsioonide radu.

21. jaanuaril tähistati Olavi saalis kahte juubelit: **Olavi Kasemaa** viiekümnendat ja tema loodud Saksofonikvarteti kümnedat. Kontserdi mitmekesine kava andis kujuka ülevaate O. Kasemaa senisest elutööst. Lõpetanud 1973. a. saksofoni ja dirigeerimise alal Tallinna Konservatooriumi, hakkas ta kohe samas tööle ja asutas 1980. a. saksofoni eriklassi.

O. Kasemaa on rohkesti soleerinud ja mänginud mitmetes ansamblites. Järjepidevalt tegutsenud saksofonikvartetis istuvad kõrvu O. Kasemaa tema õpilased Villu Veski (altsaksofon) ja Valdur Neumann (tenorsaksofon) ning Hendrik Vagla (baritonsaksofon).

Kui püüaks järjestada kavanumbreid meeldivuse põhjal, siis kuuluks *esikoht kindlasti O. Kasemaa soolole*. H. Kareva „Eleegia“ ja R. Štedrini „Abbenist jäljendades“ esitati koos Nafa-Ly Sakkosega väljendusrikkalt ja karakteeriselt. Siin avaldusid täiel määral O. Kasemaa vastutustundlik suhtumine muusika tõlgendusprobleemidesse ja täiuslik pillivaldamisoskus.

O. Kasemaa poolt läbimõeldult kvartetile seatud F. Poulenci laulude saade moodustas Tiiu Levaldi häällega *ootamatult huvitava tämbrikoosluse*. Oiges dünaamilises gradatsioonis hoiatud kvartett ei sundinudki lauljafari oma „õiguste maksmapanekuks“ eriti pingutama.

Mis puutub kvartetinumbritesse, siis eriti toredaks muutus kõlapilt ja musitseerimismõnu pärast saksofonide astumist oma „pärusmaale“ ning V. Veskile improviseerimisvõimaluse andmist — H. Warreni ja Ph. Woodsi palades.

Muidugi tuleb tunnustada O. Kasemaa püüdu laiendada ansambli repertuaari tagasiulatuvalt 16. sajandisse (O. Gibsoni „Fantaasia“), mil saksofonist kui noorimast puhkpillist veel undki ei nähtud. Ent mingi *vastuolu Bachi fuuga ja saksofonide tämbri vahele jääb paratamatult ka läbinisti kultuursest ja asjatundlikust esitusest hoolimata... kui ma just ei eksil!*

Küll olid aga igati huvitavad originaalteosed nagu O. Bergi saksofonikvartett ja A. Põldmäe „Vokaliis“, mille T. Levald ja ansambel panid *maitselt kõlama*.

Kontserdi lõpuks mängisid O. Kasemaa õpilased juubilari tervituseks C. Porteri „Night and Day“ V. Ojakääru saksofoniorkestri-seades.

Kuu viimasel sümfooniakontserdil tegid ilma rootslased. Kuulsa löökpilli-ansambli „Kroumata“ asutajaliikmena meil korduvalt esinenud Anders Loguin on ka dirigendina juba tuttav festivalilt „Orient '92“. Ta tõi kaasa Rootsi esipianisti Roland Pöntineni, kelle soolokavad on tekitanud furoori nii Euroopas, Ameerikas kui ka Aust-raalias ja keda hinnatakse kõrgelt ka kammermuusiku ja saatepartnerina. Ka kava ühe teose partituur pärines Rootsist: „Toccat e canto“, I. Lidholmi noorepõlveteos tutvustas tolle perioodi rootsi modernistide suundumusi. W. A. Mozarti A-duurse kontserdi solistina näitas R. Pöntinen head pianistlikku klassi, kujundades eriti võluvaks II osa. J. Haydni ulatuslikku sümfooniat D-duur „Salomon“ juhatas A. Loguin kindlakäelise suurvormiehitajana.

100-aastane Arnold Räsä mängiks orelit, kui...

Kuidas oleks õigem jätkata? Kas:
... kui ta käed-jalad seda veel võimaldaksid,

... kui ta suudaks veel treppi mööda üles oreli juurde astuda, või koguni

... kui ta veel elaks.

Ükski siin pakutud lause jätkamise viis pole õige.

Täpne on hoopis:

...kui orel, millel ta on ligi 50 aastat mänginud, oleks veel korras.

Aga seda ta ei ole. See selgus, kui Arnold Räsä pühapäeval, 30. jaanuaril, oma 100-ndal sünnipäeval (kui juuspeenelt täpne olla, siis üks päev enne seda) pärast koguduse hulgas selle tähtpäeva tähistamist kõndis kõiki abistada tahtjaid eemale tõrjudes oma jalul trepist üles Kose kiriku oreli juurde, istus teada-tuntud pilli ette, pani käed-jalad harjunud kombel tööle, kuid hääl, millega orel vastas, polnud see, mis pidanuks olema. Mitte ainult 100-aastase käed-jalad polnud töövõimelised, vaid ka kõrvad küllalt erksad, et orelit vale reageeringut ära kuulda. Arnold Räsä katkestas pahaselt pärast esimesi helisid.

Talle tõtati seletama, et kalkulasioonid orelit parandamiseks on tehtud, meister nõuab 108 000 krooni, aga kogudusel on seda summat raske kokku saada. Vana mees vastas: „Aga mina hoidsin aastakümneid orelit ilma igasuguse tasuta korras.“

Seda juttu võib kindlasti uskuda, sest ka pillide parandajana ja häälestajana on A. Räsä tuntud. Selle loo juurde foto tegija väitis, et tema klaveri pani ta häälele alles 5 aastat tagasi. Ta on teinud seda tööd tunduvalt odavamalt kui Tallinna meistrid. Suureks abiks on tal seejuures olnud, nagu igasuguse muusikategemise juures, absoluutne kuulmine.

○ Petseris koos I. ja M. Tarasega

Arnold Räsä **ampluaa on lai**. Juba Tartumaal Võnnus isatalus töötades mängis ta mitmeid pille — kannelt, viulit, kitarrit, mandoliini, ka klarnetit (hiljem lisandusid vaskpillid). Kolme vennaga, kellest Arnold oli noorim, moodustasid nad ansambli, milles võisid pille vahetada.

Ka oma pikaalisesse, arvab Arnold Räsä ise, pani ta aluse isatalus rasket põllutööd vihtudes. „Kus on alles musklid,“ öeldud talle, kui ta juba Tartus Griwingi erakoolis õppis muusikat koos Riho Pätsi ja Peeter Lajaga. Samuti meenutab ta tänutundega kohalikku kaupmeest, kes ta isale ära rääkis, kui ta poisikesena käis poes tubakat ostmas, ning isa, kes seejärel talle niisuguse harjumuse kahjulikkuse tegi nii hästi selgeks, et see jäi terveks eluks meelde. Ei mäleta ta end ka kunagi purjus olevat olnud, *tervisenapsust* seltskonnas pole ta aga ära öelnud.

Pärast muusikakooli lõpetamist 1920. a. sai Arnold Räsä endale huvitava, kuid raske töö Eesti koosseisu läinud **Petserimaal** — temast tuli Petseri gümnaasiumi muusikaõpetaja. Nii sellel ametikohal kui ka vokaal- ja instrumentaalsamblike dirigendina, esimeste Petserimaa laulupidude (1921, 1923, 1928) peorganisatorina ja juhina oli ta selle piirkonna tänapäevasele muusikalule alusepanija.

Eriti kõrgelt hinnati Arnold Räsä juhitud **topelt-meeskvarretti**, mille koosseisus alustas oma lauljakarjääri **Martin Taras**. Ühtlasi esines M. Taras siis juba ka solistina. A. Räsä meenutab, et publiku hulgas oli tollal eriti populaarne A. Läte „Ööbik“ M. Tarase esituses ja selle laulu pealkirjast sai Taras endale ka hüüdnime.

1926. a. asus A. Räsä tööle ka äsjaavalminud **Petseri luterliku kiriku organistina**. See amet hakkas talle meeldima. Kui pastor aga oli osanud paari aastaga koguduse ära lammutada, otsustas A. Räsä leida endale organistikoha mujal. Parajasti otsis sellist meest **Kose kogudus**. Lõõnud võitluses oma konkurenti, sattuski A. Räsä tööle Eestimaa teise otsa — Harjumaale — ning jäi seal kösterorganistikuni 80. eluaasta lõvepaku pensionile minekuni 1973. a. Ühtlasi lõi ta aktiivselt kaasa taidluskollektiivides, põhiliselt nende juhina-dirigendina.

Need olid Eesti jaoks küllaltki keerulised ajad. A. Räsä tasakaalu-ka, tööka ja rahva poolt austatud mehena suutis kõigest katsumustest läbi loovida, kuigi räsida sai ta omajagu. Esimesel Nõukogude aastal sattus kirikumees *muidugi põlu alla*. Ka natsionaliseeriti ta kahekorruseline maja, mille ta oli Kosel ehitanud (veel üks näide muusiku kiindumusest füüsilise töö vastu).

Kui tulid sakslased, ei meeldinud A. Räsä jällegi *vastupidi käremeelsetele*. Hakati allkirju koguma petitsoonile tema ametist vabastamiseks, kuna ta olevat punane ja mitte küllalt kirikutruu — löi kaasa ka ilmalikes isetegevuslikes muusikaüritustes. Kohalik konstaabel astus Räsä kaitseks välja.

Pärast Saksa okupatsiooni lõppu hakkasid **tuuled veel kõvemini köstrile näkku puhuma**. Uutel võimumeestel oli plaan ta kulakuna Siberisse saata. A. Räsä selgitas, et köstritalu pole tema eraomand ja seega pole ta seaduse järgi kulak. Siberisõidust ta pääses, kuid köstritalust tuli loobuda. A. Räsä ehitas endale Kosele uue, kuid väiksema maja.

Pensionipõlveski ei ole eluaeg rabelnud mees suutnud paigal püsida. Ta hakkas kirjutusmasinal oma **mälestusi** tippima, ikka 4 masinatäie ehk 20 eksemplari kaupa. Nüüd on autorile järele jäänud üks eksemplar. Ülejäänud on tuttavatele ära jagatud. Oma osa on saanud ka Teatri- ja Muusikamuseum. Kuid mitte kõike. Delikaatse mehena pole A. Räsä sinna andnud oma mälestuste lõpuosa, kus on juttu veel elavatest ja tegutsevatest inimestest. Ka klaverimängust loobus endine köster alles siis, kui ta kolm aastat tagasi oma maja koos pea kogu sisustusega maha müüs ja kolis ühelt Koselt teise — Harju-Koselt Tallinna-Kosele oma tütre juurde.

Särtsakust jätkub tal aga praegu. Ning kui Kose kiriku orelit juures reipa häälega oma mälestusi pajatavale endisele köstrile sooviti *tervist järgmiseks sajaks aastaks*, tundus see olevat kuidagi loomulik ja keegi ei andnud talle märku: „Ära ole taktitu!“ Kuigi kõik ju teadsid, et vähemalt Eestimaa pole keegi elanud 200-aastaseks.

P.S. Kui mõned päevad hiljem selle loo A. Räsäle lugeda andsin, palus ta lisada: „Suvel kavatsen Harju-Kosele sõita ja orelit ise ära parandada. Ilma igasuguse tasuta.“

M. Võhmas

○ 100. eluaasta künnisel klaverit häälestamas. E. Lille foto

ZELIA AUMERE-UHKE — 75

„Oma võrdlemisi kujunenud tehnika juures Z. Uhke-Aumere pidas välja kunstiliselt mõõdukat joont, kaldumata vahel ilmnend ülesurumisele. Ka tema tõlgitus jättis ilmekuselt soodsa mulje,“ kirjutas Eduard Visnapuu 1939. a. „Uus Eestis“ ühe eesti väljapaistvama naisviuldaja esinemise puhul. Tollal kahekümneaastane Zelia oli kahe aasta eest lõpetanud õpingud konservatooriumis prof. Johannes Paulseni juhendamisel ja osalenud E. Ysaye nim. rahvusvahelisel konkursil Brüsselis. Tõsi küll, ükski meie viiest osavõtjast seal I voorust kaugemale ei pääsenud, kuid pole huvituset märkida, et kõige enam punkte sai zürililt just Zelia Aumere.

Õige pea kandis elusaatus ta kodumaast jäädavalt eemale. Zelia Aumere saavutuste-

rohke muusikutee kulges küll geograafiliselt meile kaunis lähedal, kuid kaua aega sünnimaa inimeste eest täiesti varjatuna.

Hinnatud viiulimeistril Jako Antonil (Aumere) oli tõsine soov panna kõik oma neli last viiulit mängima. Paraku soostusid sellega vaid poeg Hubert ja tütar Zelia, kellest mõlemast kujunesid tõeliselt head muusikud. Kuna Hubert oli õest kuus aastat vanem, sai Zelia laiemale publikule varakult tuntuks kui kuulsa viiulivirtuosi väike õeke. Õige pea suutiski noor kunstnik iseseisvalt loobereid lõigata, teda hakati vennaga võrdlema ja talle eelistanagi.

„Läheksin Berliini kuulsale viiulivirtuosi ja pedagoogi G. Kulenkampffi juurde õppima... Saades seal avalikke esinemisi, mis on kunstniku algavale karjäärile tähtsad, kirjutab Z. Aumere-Uhke 1938. a. Kultuurikapitalile. Paraku stipendiumi pastoriprouale ei määratud.

Edasiõppimisvõimalus avanes alles 1942. a. Salzburgis V. Prihoda juhitataval muusikakursustel. Pingelise õppetöö kõrval said kursuselased osa ka Salzburgi muusikapidustuste kontsertidest. Z. Aumere-Uhke pajatas „Postimehe“ veergudel: „Ma pole oma elus enne sellist läbi elanud, nagu Beethoveni õhtul. Seda ilu ja seda kaunidust ei saa edasi anda sõnadega, seda peab nägema ja tundma.“ Edaspidi haaras noor kunstnik kinni igast võima-

lusest kontakteeruda Euroopa muusikute ja pedagoogidega: 1942. a. talvel oli ta taas V. Prihoda juures, sedapuhku Münchenis; 1943. a. juulis jätkus koostöö Salzburgis. Z. Aumere-Uhke esinemised ka õpilaskontsertidel olid väga menukad, eriti Paganini kontserdi esitus, milles viuldaja mänglev virtuoossus, loomupärane kõlameel ja peen maitsus kutsusid esile tõelise vaimustustormi.

Järgnesid esinemispakkumised Grazist, Sofiast, Riist, Münchenist. 1. novembrist 1943 asus Z. Aumere-Uhke tööle Müncheni Riigiooperi orkestrisse, kus vend juba kontsertmeistrina ees ootamas. Viimased sidemed Tallinna kontserdipublikuga sõlmusid Paganini (jaanuar 1943), Bruchi (oktoober 1943) ja Glazunovi (mai 1943) kontsertide esitustega, kui Z. Aumere-Uhke demonstreeris oma väljapaistvaid viuldajavõimeid ja köitis kuulajaid särava tehnilise üleolekuga. K. Leichter arvamust mööda viitas viuldaja kunstiline küpsus ja pillivaldamise täiuslikkus tema silmapaistvale talendile.

Esimene avalik kontsert uuel kodumaal Rootsis toimus 1945. aasta kevadel Stockholmis Kontserdihoones koos amuse partneri Olav Rootsiga. Kriitika avaldas vaimustust Z. Aumere-Uhke kui rahvusvahelise tippklassi kuuluva kunstniku üle. Kiiresti avardusid esinemisvõimalused nii Rootsis kui Norras, Taanis ja Inglismaal. Z. Aumere-

Uhke repertuaaris oli Beethoveni, Tšaikovski, Bachi, Tubina, Mendelssohni ja Bruchi kontserdid ning hulk kammer- teoseid. Soleerimise ühitas viuldaja tööga Rootsi raadio sümfooniaorkestri esipildis ja O. Kyndeli kvartetis koosseisus. 1958. a. võimaldas Rootsi Kultuurkapitali stipendium tal end täiendada Luzernis prof. W. Schneiderhahni meistrkursustel. „Arvasin, et vähemalt aastane rahus harjutamine ja kunstile pühendumine on vajalik — sellist võimalust pole mul põgenikuaastate jooksul veel olnud. Luzernis aga pakuti kohe kaasa- mängimist ja kaasareisimist prof. Schneiderhahni kuulsas kammerorkestriga „The Festival Strings“. Kuna pakkumine oli austav ja ka tasuta, siis aktsepteerisin.“ (Z. Aumere „Eesti Päevalehes“ 1960) Orkestriga sõitis kunstnik risti ja põiki läbi Euroopa. Siis avanes talle võimalus töötada pedagoogina Luzerni Konservatooriumis. Z. Aumere alustas lahkunudõppejõult päranduseks saadud 7 õpilasega, poolteise aasta pärast oli õpilasi juba 21. Oma oskuste ja teadmiste edasiandmise kiindus Z. Aumere sedavõrd, et ka 1966. a. Stockholmis tagasi tulnuna jätkas ta pedagoogina.

3. märtsil k.a. möödub Zelia Aumere sünnist kolmveerand sajandit. „Muusikaleht“ ja kõik viiulimuusika sõbrad soovivad aaväärsele juubilarile palju, palju õnne!

I. Rannap

Künnimees Kristjan Torop

Muidugi teavad Kristjan Toropit paljud. Eelkõige need, kes vähegi seotud folkloori- ja folklorismilikumisega. See pole nii mitte ainult Eestis, vaid ka mitmetes lähemates Euroopa riikides. Laialt on ta tuntud ka taidlejate ringkondades.

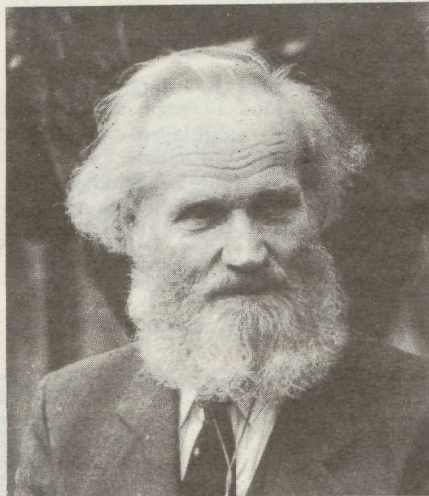
10 aastat tagasi surus tagasihoidlik Torop maha kõik katsed tähistada tema 50. sünnipäeva. Seekord ei saa teda sünnipäevajutust säästa.

Kristjan Torop tegutseb hea künnimehe kombel ja on aeg kirjutada sellestki, kuidas ta oma folklooripõllu leidis. Mil- line on tema elu lugu?

5. märtsil 1934. aastal sündinud Kristjan Toropi poisipõlv jääb Ahja ja Sõmerpalu maile. Koolimajaks kohandatud mõisahäärberis algatasid tüdrukud ringmänge — „Südilipp ja hõbepurjed“, „Üks jahimees läks metsa“, „Kus käisid, väike Annake“ ja muid. Ema, vennad-õed — kõik olid lauluinimesed. Selles, omavahel hästi läbisaavas peres lauldi ikka tolle- aegseid moelaule, igihaljaid rahvalikke viise.

Vanema õe kõrval sai Kristjan lugemise vara selgeks ja pärast algkooli tuli nagu endastmõistetavalt tookordne Tartu Õpetajate Instituut. 1949—1955 õppis ta seal eesti keelt.

Instituudis tuli esimehe kokkupuude harrastusrahvatantsu, Helju Mikkeli ja rahvakunstiõhtu-tantsupeoga. Ida Urbeli kutse viis ta ka „Vanemuise“ tantsurühma. Side lavatantsuga kestis 1962. aastani. Torop on aga elav näide sellest, et kunsttants ei muuda inimest folkloori suhtes immuunseks.

Pärast ajateenistust tulid ülikooliaastad (1960—65). Ikka eesti keel. Pärast esimest kursust sattus Torop juhuslikult frontaalsele rahvaluule-ekspeditsioonile ja jõudis oma esimese tantsukirjelduseni. Teine kursus liikkas ta veelgi lähemale rahvaloominule. Teema — „Rahvatants eesti trükistes“. Eriprogrammi ülikoolis lubas keskenduda terminoloogiale ja õigekeelsusele. Siit alus eesti rahvatantsu oskussõnastikule (ilmus 1966) ja nõusolek tööks TA Keele ja Kirjanduse Instituudi terminoloogiasektoris. Nii tuli võimalus uurimistöök ER Muuseumi baasil, EÜ Selti ja rahvaluule arhiivides. Sündisid

Toropi kihelkondade mapid, millest tänapäeval ammutavad tarkust kõik meie folkloorihuvilised — pakkuda on tantse, rahvakombeid jms. Selle kõrval juhtis ta EPA jt. tantsurühmi, ka Eesti Tantsujuhtide rühma.

1969. a. kevad-talvel oli K. Torop leidnud oma koha — sündis tookord ainulaadne tantsurühm „Leigarid“, mis on olnud ka rahvamuusika ja -laulu populariseerimisel Eestis esirinnas. Tuli näidata talupojatantse, ka pillimängu ja rahvalaulu, mis olid sobilikud Vabaõhmuuseumis Sassi-Jaani talu õuele. Oma folkloristliku „vabameelsusega“ satuti küll Moskva põlu alla, aga suhted tookordse vaba maailma folkloorieluga taastati. Tugeva sõprusõhude märgiks on Soome Rahvatantsuõprade Selti tellimisel valminud soome keeles kirjutatud kogumik eesti tantsudest Viron vakka (1991).

Kogutud tarkust ei hoia ta endale. Lisaks tantsujuhtidele otsivad temalt tuge muusikaõpetajad, lasteaednikud, kultuuritöötajad...

Torop on siiski ainult pooliti kabineti-inimene/konsultant. Teda on jätkunud ekspeditsioonidele Ruhnu, Kihnu, Saaremaale, Hiiu- ja Saaremaale, mandri-Eestist rääkimata. 1992. aastal märgiti tema teeneid J. Hurda preemiaga.

Künn folklooripõllul jätkub. Kristjan Toropil on erilaadne vaim — omanäiv ja ühtlasi loov.

Heino Aassalu

Eesti Kontserdi direktor selgitab

Hr. Mattisen! Kui Teid valiti Eesti Kontserdi direktoriks, avaldas meie leht Teie tööpogrammi ehk nägemuse. Üks lause jäi seal mulle mõnevõrra mõistatuslikuks. Alustaksime sellest ja lähemsime edasi teiste küsimuste juurde. See lause kõlas nii: „Iseseisvuma peaksid põhiliselt muusikakollektiivid — rahvusorkester ja rahvuskoor.“

Nagu teame, on rahvusorkester nüüd iseseisvunud, kui nii nimetada tema Kultuuri- ja Haridusministeeriumi alluvusse minekut. Aga rahvuskoor? Minu teada on, kui ooperikoorid maha arvata, Eestis kolm professionaalset koori — Filharmoonia Kammerkoor, RAM ja ER segakoor. Mida Te peate silmas rahvuskoori all?

Meeskoori, kutseliste kooride üle on palju vaieldud ja ühisele seisukohale pole jõutud. Paistab, et Eesti riigil ei ole kolme koori ülalpidamiseks raha. Jääb eeldatavasti üks.

Loomulikult oleks vaja oratooriumikoori, mis võiks esineda ka a cappella kavadega. Ka siin on küsimus rahas.

Aga mida teha seniste kooridega, millel on ka oma traditsioonid? See ongi **PROBLEEMIDE PROBLEEM**.

Raadiokoor töötab lepingute alusel ja saab väikest toetust ER eelarvest.

Kunstiliselt kõige tugevam ja kõrgeima rahvusvahelise mainega on Filharmoonia Kammerkoor. Kuid Kaljuste on viimasel ajal tihti välismaal viibinud. Ning on eeldatavasti ka tulevikus. Arvan, et koor suudab sellele vaatamata siiski toime tulla ja edasi areneda. Sama arvab koor ise. Peame siiski vajalikuks tööle võtta koorimeistri.

Aga palgad? Kaljuste kirjutas meie lehes, et tema koori palgad on kõige madalamad Eesti professionaalsete muusikakollektiivide hulgas. Ja „Päevalehes“ lisas ta, et kooril tekkis seoses Vancouverisõiduga suur võlg, mida ei õnnestunud detsembrikuise Soome-reisiga vähendada.

Palk muidugi on neil madal, aga RAM-il on see veel veidi madalam. Võlad, arvan, pole seotud koori kunstilise tasemega, vaid ebarahuldava majandustegevusega. Tean koori, kes oli Vancouveris kolm päeva ja andis üheksa kontserti. Kaljuste koor oli kaks nädalat ja andis selle ajaga neli kontserti. Ühiseid seisukohti ei ole suutnud välja töötada Kaljuste ja direktor Toivo Lend, mis nüüd lõppes Lendi lahkumisavaldusega.

Kammerkoori tegevuse perspektiivne planeerimine aastate peale ette tuleb viia tänapäevaste nõuete tasemele. Oleks vaja anda koorile aega oma uute probleemide lahendamiseks.

Paistab, et professionaalidelegi kuluksid selles osas ära mõne Eesti taidlusansambli kogemused. Teie uue asetäitja A. Mäe Ameerika-turnee „Arsisega“ oli vist paremini korraldatud. Aga mida ütlete RAM-ist?

RAM on olnud aastakümneid meie koorikultuuri lipulaev. Kuid Ernesaksa lahkumisega koori aktiivsest juhtimisest hakkas publiku huvi tema esinemiste vastu aegapidi vaibuma. Koor pole oma vokaalselt tasemelt minu arvates üldsegi mitte paha. Küsimus on dirigentides. Koori hiilgevormi ja publiku huvi taastamiseks oleks praegu vaja ühte peremeest — **TUGEVAT JA NÜUDISTASEMEL PEADIRIGENTI**. Praegu on aga koori eesotsas kaks dirigenti, kes on ka muu tegevusega koormatud. See tegevus on küll Eesti muusikaleule vajalik, kuid kannatajaks on siiski RAM. Lahendust pole seni õnnestunud leida.

Tänavu on RAM-i juubeliaasta, ees on kooril sõit Iisraeli. Ees ootab ka plaadistus N. Järvi ja Göteborgi orkestriga. Oleks vaja oodata, kuidas sündmused arenevad.

RAM-iga on seotud ka ruumiküsimus. Kas on õige, et kui RAM peab kogu oma varandusega Läti saatkonnahoonest välja kolima, ei mahuks ta ära Eesti Kontserdi ruumidesse, kus nüüd paikneb ju ka ERSO?

Nad on ennegi siin koos olnud. Vaatasime ruumid üle. Tulime järeldusele, et kui neid leidlikult kasutada, on see siiski võimalik, olgugi et kitsaks muidugi läheb. Ainult Eesti Poistekoorile enam ruumi ei leidu. Tiit Koldits „Sakalast“, kes on paljudele Eesti muusikakollektiividele soodsaid harjutustingimusi pakkunud, lubas selle oma tiiva alla võtta.

Oma „nägemuses“ Te räägite ka, et Eesti interpretide n.ö. müümiseks välismaal tuleks luua mäenedžmendiosakond, samuti kasutada müügiagente projektide pakkumiseks turismifirmadele, ka sponsoorite leidmisest. Seejuures on igaühele neist kavades pühendatud eraldi punkt. Kas Teile ei tundu, et need on omavahel tihedalt seotud küsimused ja tuleks lahendada n.ö. komplekselt.

Eks minu seisukohad arene ka edasi. Praegu me kõigis neis suundades edasi

liigume, struktuure ümber kujundame. Kusjuures põhiraskus on minu asetäitjal Aivar Mäel. Ta on end juba varem näidanud nii tugeva muusikuna, „Arsise“ koori dirigendina kui ka organisatorina, Kooriühingus koorifestivalide tegijana. Samuti on tal head sidemed äriühingudega. Muudetski küsimustes on ta meile andnud häid ideid.

Kõigis nendes valdkondades on tänapäeval vajalik varajane planeerimine. Nii ka välismaal tehakse. See tagab reeglipärase töö. Kui näiteks mõni välismaine kollektiiv, kellega oleme meil esinemise osas kokku leppinud, mingitel põhjustel, näiteks rahalistel, ei saa sõita, siis teatab ta meile mitu kuud ette. Ka Eesti kollektiivid on selles osas õppust võtnud. Plaanidesse viimasel minutil korrektiivide sisseviimine või kontsertide ärajätmine on muutunud vähemaks.

Varasemaga võrreldes kulutame tunduvalt rohkem summast reklaami peale. Ja see tasub end ära. Võtame kas või viimase Paavo Järvi kontserdi. Ega palja Neeme Järvi poja nime peale inimesed hulgi kokku ei tuleks, kui nad sellest kuidagi muuhulgas on teada saanud.

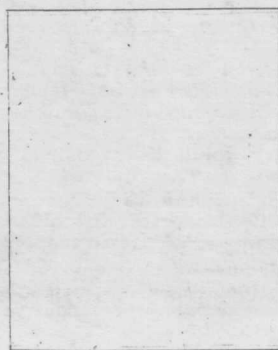
Olemegi jõudnud finantsküsimuste juurde. Meie esimene kokkulepitud kohtumine jäi ära, kuna pidite minema rahandusministeeriumi. Kas olukord on tõsine?

Mitte väga, kuid parajal määral siiski. Riigikogu eraldas kultuurile küllalt palju raha, ent selle n.ö. lahtritesse jaotamine alles käib. Õnneks saime ka remondirahad. Tahame muuta ruumid paremini õhutatuiks, ka WC-d korda teha. Seegi on inimeste kontsertidele meelitamiseks oluline. Eriti välismaalaste puhul. Meie kontserdipublikust moodustavad nad praegu olulise osa, eriti suvel. Seetõttu planeerime suveks rohkem kontserte ja vist tõstame ka piletihinda.

Teine küsimus on muusikute töö väärtustamine. On absurdne saada solokontserdi eest 600 krooni. Selles osas seisab ees tõsine võitlus. Professionaalne muusik on ju kõrge kvalifikatsiooniga inimene. Kui pangatöötaja saab erialase ettevalmistuse ülikoolis 5 aastaga, siis muusiku ettevalmistus algab 5-aastaselt ja ta peab end terve elu täiendama, õppima. Mujal maailmas peegeldub see mingilgi määral palkades, meil mitte.

Veel enam häirib ebamäärasus. Rootsi Riigikontserdi juhtkond enam-vähem teab, palju ta saab riigilt mitte ainult sel, vaid ka

Eesti Kontserdi direktori Enno Mattiiseni loominguine-

○ Aivar Mäe, direktori asetäitja

○ Lauri Aav, produtsent

○ Krista Kriesenthal, toimetaja

○ Madis Kolk, produtsent

1995. või 1996. a., meie mitte. Rääkisin varakult ette planeerimise tähtsusest. Meie ebamäärasest olukorrast on seda raske teha. Praegu huvitavad meid 1995. aasta riigieelarvelised kulutused Eesti Kontserdile ja üldse kultuurile mitte vähem kui k.a. kultuurikulutuste osa lahtikirjutamine.

Oma „nägemuses“ räägite Te ka, et Eesti Kontserdil on vaja kammersaali. Aga Te ju kasutate Mustpeade Maja kammersaale.

Meil oleks vaja oma kammersaali. Mustpeade Maja saalid on head küll, kuid sealgi on oma probleemid. Unistame Ajaloomuuseumi saalist Pikal tänaval.

Jutt kipub selle peale, mis Eesti Kontsert õieti on. Ühelt poolt olete te kontsertide organiseerija, kes kasutab võõraid ruume, teisalt on teil endal kontserdisaal, mis on sageli õhtuti tühi. Vaatasin läbi Eesti Kontserdi jaanuarikuise plaani läbi. Rohkem oli teil kontserte Mustpeade Majas ja Nigulistest kui oma kontserdisaalis — arvud vastavalt 6, 5 ja 4.

Kas tõesti? See võis vahest ainult jaanuaris olla, mis on üldse kõige vaiksem kuu (vaatab plaani). Veebruaris ja märtsis on juba kontserdisaal pea igal õhtul täis planeeritud. Pealegi arvestage, et oleme ise mitte ainult ruumide üürijad, vaid ka üürileandjad — nimelt kontserdisaali osas. Seal toimuvad isetegevuslaste kontserdid ja ka mitmesugused poliitilised üritused. Mäletate Eesti Komitee aegu? Ja nüüd olid seal äsja koos õigusjärgsed omanikud ja löid oma liidu.

Selge on, et kontserdisaal peaks olema igal kontserdivabal päeval välja üüritud, sest üüri maksume meie iga päeva eest, ka siis, kui saalis midagi ei toimu. Erinevus on ka selles, et meie maksume kindla tariifi järgi — 700 krooni õhtult Nigulistele ja 500 Raekojale. (Mustpeade Majaga on tingimused soodsamad, tasume teatud protsendi väljamüüdu piletitest pealt.)

Võtame üüri diferentseeritult — vaesematelt (kultuur, haridus jne.) vähem, rikkamatelt (äri, poliitika) rohkem.

Ka maksume me oma ruumide eest Estonia puiesteel üüri Estonia Teatrile ja Väravatorni eest Vanalinna EEV-le. Käib üks keeruline riigi raha ühest taskust teise kantimine.

Muidugi saab nii teatava ülevaate riigiasutuste poolt finantside kasutamisest. Aga nähtavasti oleks seda süsteemi siiski võimalik kuidagi lihtsustada.

Omal ajal korraldati ju teie kontserdisaalis ka ülevabariigilisi taidluskollektiivide ülevaatusi ja võistlusi. Majandus- ja transpordiraskused on neile vist nüüd kriipsu peale tõmmanud.

Kahjuks küll. Loodame, et kui Eesti saab jõukamaks, taastub see hea traditsioon.

Pöördume nüüd tagasi küsimuste juurde, mis on seotud meie lehes teie organisatsioonide kohta avaldatud materjalidega. Meile on ette heidetud, et meie novembrinumbris ilmunud „Hooaeg 1993/1994 Eesti Kontserdis“ olevat vigane ja vananenud.

Ma ei hakka kõiki kuupäevi kontrollima (pärast põgusat pilguheitmist). Kuid Aivar Mäe meie tööle tulemist pole seal tõepoolest kirjast. Peale kolme tandemid — Kolk-Luuk, Vähi-Himma, Aav-Krisenthal — tegeleb meil veel sümfoonilise muusikaga Inna Kivi. Producenti tal tandemid moodustamiseks veel pole, kuid vajadus selle inimese järele on suur. Et tõsta kontsertide kvaliteeti, tuleb rohkem asjaga tegeleda. Siis on ehk ka vähem vigu.

Viimases „Muusikalehes“ teeb Lääne-Virumaa kultuurijuht Valdur Liiv Eesti Kontserdile etteheiteid, et see on oma kohapealsete kontsertide organiseerimise veeretanud maakonna kultuuritöötajate õlgadele.

Kahjuks pole hr. Liiv minuga kohtudes sellest rääkinud, kuid tal on õigus. Juba on ka olemas kokkulepe, et temast saab meie kohapealne agent ja ta hakkab selle töö eest meilt palka saama. Niisugused esindajad on meil ka Tartus — Kadri Leivategija — ja Ida-Virumaal — Kaja Põldroos. Edaspidi püüame neid leida igas maakonnas ja suuremas linnas.

Teie plaani sisuliste struktuuriliste ümberkorralduste kohta me täna puudutama ei hakka. Räägime neist siis, kui tulemused on juba näha. Aga kas on plaanis ka mingeid vähemtähtsaid ümberkorraldusi, näiteks olme osas?

Me pole rahul meie majas töötava baariga. Hinnad on seal hirmus kõrged ja valik väike, ka näiteks võrreldes Estonia Teatri sööklaga. Tahame olukorda muuta. Paljud vead loodame kõrvaldada remondi käigus. Tulemused on näha septembris.

Oma „nägemuse“ lõpul väidate te, et Eesti Kontserdi direktorina peab Teil olema täielik ülevaade Eesti muusikaalust.

Muidugi on see vajalik. Näiteks jaanuari lõpul Pärnus korraldatavast Messiaenifestivalist sain ma väga hilja teada. Eesti

Muusikaakadeemia aastaplaanist tean ma ka vähe. Siin saan süüdistada vaid iseennast. Kontsertide korraldamine peaks asjaosaliste vahel olema koordineeritud.

Aga Te ise avaldate oma kavad vaid kuude kaupa ja „Eesti Kultuurikalendris 1994“ kajastuvad teie üritused halvemini kui Estonia Teatri omad.

Ma ei ütlegi, et me ise oleme inglid. Kuid oma aastaplaani kavatseme me ka ära trükkida. Uue hooaja tahame valmis saada hiljemalt aprilliks.

Kas poleks otstarbekas, et kõik muusikaga tegelevad asutused — Eesti Kontsert, muusikateatrid, raadio, TV, seltsid, ühingud jne. kooskõlastaksid varakult oma plaanid ja avaldaksid koondi ühe suure brošüürina?

Asjalik mõte. Kuid seda teoks teha pole vist lihtne. Meie näiteks planeerime aastat hooaja algusest, s.o. septembrist, paljud teised aga jaanuarist. Kuid kaaluda tuleks.

Viimane küsimus: kuidas Te suhtute meie lehe eelmises numbris tehtud ettepanekusse korraldada muusika-, võimu- ja rahameeste ühistippnõupidamine finantsstrateegia väljatöötamiseks?

Positiivselt. Tunneme pidevalt, et ärimehed meid kui Eesti muusikakultuuri arenguks tähtsat, kuid riiklikku asutust spondeerida ei taha. „NYID“ sponsorid olid välismaalt ja spondeerisid oma muusikuid, makstes põhiliselt sõidukulud ja mõningatel juhtudel ka honorari. Meie oma kulude katteks sponsoreid ei leidnud. Tegelikult hakkasime sellega tegelema liiga hilja. See on omaette teadus ja sellega tuleb tegeleda iga päev ja väga intensiivselt.

Aga ühiselt kõik läbi arutada oleks muidugi hea.

Teine asi, kuidas näiteks Silvest sellele nõupidamisele tuua?

Siin on muidugi probleeme. Väikeettevõtjatel on oma organisatsioon, vanadel tööstusettevõtetel ka. Aga värsked rahahoidavad omaette, ei armasta organiseeruda.

Arvan, et hea tahtmise juures on need raskused siiski ületatavad, kui saavutada põhiliste muusikainstituutioonide üksmeel. Me võiksime olla algatajad, aga meist üksi ei piisa. Teised peaksid ka kaasa lööma, s.h. Kultuuri- ja Haridusministeerium.

* *

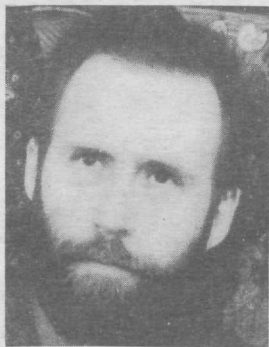
Direktori kallist ajast ligi 1,5 tunni äraröövimise eest on vastutav

Herbert Vainu

juhtiv meeskond: muusikaosakond

○ Velje Luuk, toimetaja

○ Peeter Vähi, produtsent

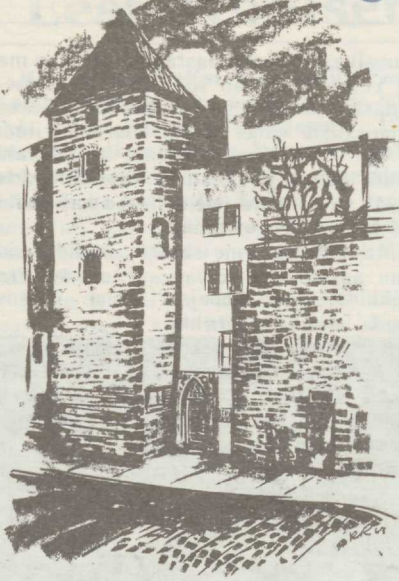

○ Ülle Himma, toimetaja

○ Inna Kivi, toimetaja

Kümne aastaga ühest etapist teise

Teatri- ja Muusikamuuseum tähistab tänava märtsikuus õieti kahte juubelit. Sisuliselt algasid selle muuseumi loomise ettevalmistused, n.ö. embrüonaalne staadium muusikalise vanavara kogumise näol juba enne Esimest maailmasõda, organisatsiooniliselt aga pärast Peeter Süda surma 1920. a. Siis moodustasid tema sõbrad — heliloojad Mart Saar, Cyrillus Kreek, Leenart Neumann, Anton Kasemets ja kunstnik August Pulst — Peeter Süda Mälestuse Jäädvustamise Ajutise Toimkonna, mille eesmärk oli varalähkunud helilooja vaimse ja ainelise pärandi säilitamine.

Toimkond organiseeris järgmiste aastate jooksul mitmeid Peeter Südaga seotud ettevõtmisi: avas mälestustoa Kadrioru lossis, kogus suure hulga arhiivmaterjale jne.

1924. aastaks oli Ajutine Toimkond kujunenud niivõrd teovõimeliseks, et registreeriti 29. märtsil ametlikult Peeter Süda Mälestuse Jäädvustamise Ühinguna. Seda peetaksegi muuseumi asutamise aluseks ja tänava märtsikuus tähistame me selle sündmuse 70. aastapäeva.

Esijoones raugematu energiaga August Pulsti initsiatiivil laiendas PSMJÜ aga oma tegevust ja sellest kasvas 1931. a. välja Muusikamuuseumi Ühing. 1. märtsil 1934. a. avati Assauwe torni alumisel korrusel Muusikamuuseumi Ühingu esimene ekspositsioon, s.o. muuseum sisuliselt asutati. Sellest möödub nüüd 60 aastat ning seda võib lugeda praeguse TMM-i teiseks tänavuseks juubeliks.

Muusikamuuseumi Ühing pidas oma olulisemaks ülesandeks Muusikamuuseumi asutamist (pärast selle avamist aga ülevalpidamist) ning helikunstnike mälestuse jäädvustamist, helitööde käsikirjade kogumist, alalhoidmist ja kirjastamist. Tähtsal kohal oli ka kadunud heliloojate

autoriõiguste järelevalve, memuaaride kogumine, muuseumialane teaduslik uurimine ja populariseerimine.

Nii PSMJÜ kui hilisem MMÜ vaevlesid rahalistes raskustes, riigi toetus oli minimaalne. Nii oldi sunnitud oma nõu ja jõuga edasi elama ja arenema. Tuli hingeline muusikamuuseumi juhataja August Pulst oli suur organisaator ja isemõtleja. Oma ettevõtmisi ta pooleli ei jätnud ja tuli kõige kiuste toime ka materiaalsest ummikseisust väljapääsuteede leidmisega.

Teadus, kunst ja äri üheskoos. Ja huumor soolaks juurde

Üks Pulsti väga mitmetahulistest tegevussuundadest oli taastead-

vustada ja täisväärtuslikule elule äratada eesti rahvakunst. Tema huvi vanavara kogumise vastu oli ärganud juba 1911. a. Riia Kunstiakadeemias õppides ning Esimese maailmasõja eel ja ajal oli ta korraldanud Eestis mitu retket ning koos oma mõttekaaslaste-entusiastidega alustanud ka selle eksponeerimist (vt. U. Aulise artiklit mulluses „Muusikalehes“ nr. 3/4, lk. 4–5. — Toim.). Töötades Eesti Rahva Muuseumi Tallinna Osakonnas, algatas ta 1918. a. rahvapillimeeste ja -laulikute otsimise ning veel säilinud rahvamusika, -tantsude ja -mängude kirjapanemise. Aga mitte ainult kuiva teaduse jaoks riulitele tolmu-ma. Pulsti mõte oli eelkõige teha eestlased ise teadlikuks oma peidetud rikkustest.

○ Eksponaate toodi kohale juba 1933. a., enne Muusikamuuseumi avamist.

○ Muusikamuuseumi korraldatud üle-Eestistel ringsõitudel osalenud rahvapillimehed.

Ta murdis palju piike toleaege kultuurieliidiga, et Estonia Kontserdisaali lavale esinema lastaks tema rahvamuusikud. Kristjan Raud kui Eesti Rahva Muuseumi juhatuse liige hüüatanud: „Inimesed tuuakse külast kontserdisaali lavale. Mis nad peavad siin tegema hakkama?“ Üks vendadest Parikastest arvanud, et see esinemine ei anna küll eeskava mõotu välja, vaid on ainult naljannumbriks. Pulst viis siiski oma idee läbi ja 1922. aastal kõlas eesti esinduslaval ehe rahvamuusika. Esinesid Anton Danner oma karjapasnaga, Suure-Jaani mees Juhan Parbo viiulil ja sikusarvel. Lavale toodi ka terve vilepillide koor — Vilepilli Toomas oma kümne pojaga. Ei puudunud legendaarne Torupilli Juss — Juhan Maaker Hiiumaalt. Loomulikult tulid esinema ka rahvalaulikud Hilana Taarka, Liisu Väärtnõu ning sõrulased oma lauliku Anna Niidu juhatusel. Tutvustati juba ununema hakkavaid moldpille, põspilli, setu kannelt, hiiu kannelt jt.

Eduka alguse järel hakkas teostuma ka Pulsti salasoov — rahvamuusika ringreis läbi terve Eestimaa. Üks tee, kaks asja — niimoodi rahvakunsti propageerides otsida ja paevalgele tuua ka uusi rahvamuusikuid, -viise ja -tantse. Raha taha oleks asi neilgi aegadel seisma jäänud, aga Pulst oli tänapäevase mõtlemisega mees. Tema plaan oli ringreis isetasuvaks teha ja veel kasugi saada. Teadagi on hea reklaam edu pant. Kuulajate saalidesse meelitamiseks alustati esimest ringreisi peotegelaste rongkäiguga läbi terve Tallinna ja Torupilli Jussi võiduka touamise saatel asuti Tallinna Sadama jaamast teele. Rongkäigu ees kanti kunstnik Peet Arenilt tellitud piltidega plakateid tekstidega: „Tere eite, tere taati, tere paksu õllevaati!“ või „Tere peerud, tere parred, tere kullatud kulbivarred!“ Reklaamartiklid ja üleskutsed ilmusid ajalehtedes, neid kleebiti postidele, plankudele kinnitati värvilised afišid.

Kui asjaosalised jõudsid Pärnusse, palistas seal tihe rahvamass tänavaid, nii et politsei pidi tegelaskonnale huviliste vahel teed tegema. Kohalikud õlevabrikandid olid nähtuga-kuulduga nii rahul, et kinkisid esinejatele kuus korvi õlut. „Endla“ saal oli puupüsti täis. Üks Väandra peremees pahandanud: „Kurat, ma ole Väandra 50 versta ära sõitnud, kutsuvad pidule, aga sisse ei lase.“ Torupilli Juss mölgutasid pärast esinemist: „Ega Pernus saa olla naa paelu rahvast. Ju neid oo ikka teistest linnadest koa siia tulnd!“

Edasisõidul mööda Eestit pandi igas jaamas, ka 5-minutilise pausi ajal, pillid hüüdma ja kisti tantsule perroonil seisvad pahaaimamatud reisijad. Tõhus reklaam ja asja

erakordsus tegid oma töö, nii et ringreis lõppes suure eduga. Ka rahaliselt.

A. Pulst korraldas rahvamuusika propageerimise ja kogumise ringreise ka 1927. aastal loodud Eesti Vabaõhumuuseumi Ühingu (15 ringreisi) ja hiljem (aastatel 1932—38) Muusikamuuseumi egiidi all. Muusikamuuseumi ringreiside eesmärgiks ei olnud ainult muuseumile ülalpidamist teenida. Eelkõige paelus võimalus propageerida ja tutvustada laiemalt rahvas seas Muusikamuuseumi asutamise eesmärke, mõtet ja vajadust.

Kontsertides osalejad vaheldusid — kuulsaim liituja oli setu lauluema Anne Vabarna, kaasa hakkasid lööma ka Kilu Mari, ingerlane Taarja Lehti, pillimehed Pilli Peedu, Lepiku Mihkel, Karja Peeter jt. Torupilli Juss oli selleks ajaks juba manalamees, teda asendas teine torupillimees Sinka Jaan.

Kui arvestada, et kõik esinejad olid ületanud 60. eluaasta piiri, Kilu Mari aga isegi juba üle 80 aasta vana, oli nende pealehakkamine ja vastupidavus kadestusväärne. Tuli ju pikad päevad teel viibida. Tihti esineti kaks korda päevas ja ööbiti seltsimajades, küljaluseks vaid öled.

Anne Vabarna oma improvisatsioonidega oli kõikjal imetluse objekt. Tänu temale vabastati mõneski seltsimajas ettekanded lõbustumaksust — Põltsamaa linnapeale hr. Goldile pühendas ta pika tervituslaulu, mille tagajärjeks teadagi lõbustumaksust vabastamine. Laulik Jaan Maripuu Karja kihelkonnast esines ühel ringreisil kosjalauluga, mille kestuseks terve tund. (Kas kosjad nii pika laulu peale ka vastu võetakse, on päris küsitav.)

Ringreisidel kõlanud viisid salvestati fonograafi vaharullidele ja on üleskirjutatuina ammendamatuks varaallikaks tänapäevalgi. Mitmel ringreisil osales ka Eesti Rahvaluule Arhiivi esindaja Herbert Tampere, kellel tuli tihti Tartust uusi vaharulle juurde tellida, et kõik väärtuslik talletada. Kui küsiti, kuidas tal jätkub huvi kõikidel kontsertidel istuda, vastas teadlane napilt: „Ju siis huvitab.“

Sajandi esimestel kümnenditel oli fonograaf maarahvale veel uudis. Kui ühel kontserdil lindistati Taarja Lehti laulu ja pärast maha mängides kõlas vaharullilt ka laulmise katkestanud kõhimehe, oli nii kuulajatel kui esinejatel löbu laialt. Ühel ringreisikontserdil viibinud dr. Oskar Kallas kirjutas: „Hiljutisi Muusikamuuseumi ettekandeid nähes ja kuulates tundsin soovi, et need originaal-ettekanded ei oleks viimaseks rõngaks pikas ahelas, vaid ühendavaks lülilik mineviku ja tuleviku vahel.“

○ Kaelkajaklaver „Giraffe“ (Martin Slufter, 1810. Viin)

Mõtisklusi enne juubelit

Panen kirja mõned mõtted ja ideed, mis mul on tekkinud poole aasta jooksul Teatri- ja Muusikamuuseumi muusikaosakonna juhatajana töötades.

Mitu kuud kulus minul ja uue meeskonna liikmetel Erich Loidil ja Mart Siimeril, et tutvuda põgusaltki muuseumi alustalaga — fondidega. Ollatugi oli palju — mitu takku eesti muusikas on valgustamata, avastamata! Kuid meeldivat on rohkem — imetleme, kui palju on jõutud ära teha materjali kogudes, süstematiseerides, fondeerides...

Nüüd on hakanud jälle muusikaosakonna fondidele kiiresti lisa tulema. Saime selgeks ühe elementaarse asja — *fondide täienemine on võrdeline muusikategelaste perekonnaliikmete kontaktivõtmise intensiivsusega*. Suur töö seisab ees kirikumuusika, baltisaksa heliloomingu ja väliseesti heliloojate fondide täiendamisel. Viimase osas aitavad meid Stockholmis ja New Yorgis asuvad fondid. Praegu käib Rootsis asuva Juhan Aaviku Fondi materjalide üleandmine TMM-le. Fondi asutaja Kaljo Kääriku õhutusel toimub muuseumi juubeli raames J. Aaviku loomingu kontsert. K. Kääriku teene on ka raha kogumine kaasaegse paljundusaparaadi ostmiseks meie muuseumile ja kompuutri muretsemine.

Huvitav materjal meie arhiivi jaoks saabus Saksamaalt Konstantin Türrpu tütre-tütrelt Birgit Hoopsilt. Selle saadetisega seoses kerkis üles küsimus Türrpu talumajast Kloogal. Seal asus aastaid tagasi Türrpust ekspositsioon ja maja kandis nime „Türrpu Majamuuseum“. Praegu on maja tühi. Hooldajad on küll olemas, kuid maja saatus ootab lahendamist. Panime koos mitme teise organisatsiooniga mõtted liikuma ja tegime vastavad ettepanekud, mis on „ML-i“ lugejaile teada (vt. 1993. a. nr. 19/20, lk. 5).

Oma uues kirjas aktsepteerib B. Hoops eesti muusikute plaanid ja lisab, et selline lahendus oleks meeldinud tema vanemale. 1995. a. on Türrpu 130. sünniaastapäev. Selleks ajaks oleks hea ühisjõul Klooga Kuusiku talule leida vääriline roll meie muusikaelus. Kasufame ka ise ära oma eelseisvat kahekordset juubelit (vt. K. Trulli artikkel lk. 12. — Toim.) muuseumi maine tõstmiseks, tema rolli rõhutamiseks eesti kultuuripildis. Muuseumi maine langes viimastel aastatel seoses sisetülidega. Neid soodustasid kindlasti ka pinged, mis tekkisid järjekordsete ruumipuudusest pääsemise lootuste purunemisel.

Vaatame esijooned ettepoole, tahapoole vaid selleks, et õppida eelkäijatelt, kuidas midagi hästi teha ja taastada vanu häid traditsioone, sissetallatud radu. Viimaseid tundub olevat päris palju. Saame ka hästi aru meie otseste eelkäijate kiindumusest selle maja vastu — oleme ju ise selle lühikesel ajaga avastanud TMM-i omapärase kultuurikihi aura võlu.

Kollegidest on **Mart Siimer** enda peale võtnud Eesti heliloojate käsikirjade fondi üksikasjalise revideerimise. Ta on tundliku kõrva ja terase silmaga noor andekas helilooja, kes oskab leida eesti muusika varjunud pärleid. Esimene avastus — Kusta Jurnas ja tema märkimisväärne sümfoonia teos „Äike“ aastast 1934. M. Siimer esindab Eesti noore põlvkonna parimaid jooji — on loomuliku olekuga, kontaktivõimeline ja tahteline, avatud, kiire organiseerija, valdab paljusid keeli. Ta on abiks kompuutri tööloendamisel. Paistab, et Siimeril seostub igapäevavõõruse muuseumis ka heliloominguga ja mitte ainult isiklikus plaanis — siin majas luuakse tihedaid kontakte interpretidega ununenud teoste väljatoomiseks, uute kontserdisarjade alustamiseks.

Ma poleks iialgi arvanud, et muuseum on nii paljudele inimestele vajalik. *Tunneme hingekosutavalt, et oleme elulähedased.* Meie üheks lähilülesandeks ongi nüüdisaegsemate väljundite otsimine meie fondidele. Siia hulka kuulub ka tihedama kontakti loomine Muusikaakadeemia üliõpilastega.

Erich Loidil on sügav huvi fonditöö vastu. Samal ajal on ta tegevmuusik, mängib Estonia Teatri orkestris vioolat. E. Loit tunneb hästi pille (vt. tema raamat „Muusikainstrumentid ja orkestrid“, Eesti Raamat 1976), leiab kiireid lahendusi näituste koostamisel. Praegu on E. Loit keskendunud muuseumi juubeliks avatavale eesti rahvapillide uuele ekspositsioonile.

Fondide täiendamist piirab aga TMM-i aastakümneid kummitanud ruumikitsikus. Kui palju hinnalist materjali kas häviv sellelõttu või satub mujale, haakumata kultuurikihi mikrostruktuuriga (minu väljend). Kipub pähe mõte, et kusagil käsitatakse muuseumi ikka veel kohana, kuhu on hea tuua väliskülalisi imetlema ekspositsiooni (püsiekspositsioonis on tõesti mõndagi, ja isegi atraktiivset), mitte aga asutusena, mis vajab eelkõige **normaalset hulgal nomaalseid hoidlaid.**

TMM-i püsiekspositsioon koosneb muusikainstrumentidest ja on kahtlemata muuseumi visiitkaart. Sama olulist ja põnevat eesti muusika ajalugu (loomulikult ka teatrilugu) pole aga kunagi saanud eksponeerida. Isegi olulisi pille on ruumikitsuse tõttu puudu — akordion, saksofon, löökpillid jpm. Pole võimalik eksponeerida ühtegi eesti pianinot, neid on aga Eestis toodetud vähemalt 20-s vabrikus (ka Saaremaal).

Oluline samm muuseumi elus oli **pilliosakonna** loomine 1993. a. Pill on õrn organism, mis vajab hoolitsust, remonti, restaureerimist. Selle kõigega tegelebki

nüüd uus osakond, mille eesotsas on võimekas orelite hooldaja ja restauraator, üldse suur pillide asjatundja **Harry Ilves**. Tema on pillimeistrite ja restauraatorite näol loonud väga vajaliku ja tegusa struktuuri. Avaldamäe ka tänu Tallinna Klaverivabrikule ja selle direktorile Jaan Lähebile, kes varustasid meid pillide restaureerimiseks vajalike materjalidega.

H. Ilves oli ka väga olulise töö — pillide revisjoni — eestvedaja. Siin avaldus selgelt muusika- ja pilliosakonna töö põimimine. Muusikaosakond on koostööaldis nii asutusesiselt kui ka teiste asutustega, eelkõige muuseumidega. Algstaadiumis on veel suhete loomine välismaa analoogiliste muuseumidega, kuigi meie eelkäijate aktiivsus rahvusvahelisel suhtlemisel väärrib tunnustust.

Koostöö on andnud esimesi tulemusi. Algasime **kontserdisarja** „Põhja- ja Läänemere maade rahvapille“. Esimene üritus koostöös rootslastega läks korda (vt. „ML“ nr. 17/18 1993, lk. 11). Analoogiliste kontsertide läbiviimiseks käivad eeltööd Norra saatkonnaga, Saksaga ja Soome Instituudiga.

26. jaanuaril alustasime kontserdisarja „Salongimuusika“. Eesmärgiks on elama panna noodid, millega ei osata midagi peale hakata, sest puudub seltskondliku ja koduse muusitseerimise traditsioon. Oigemini — mehaaniliselt salvestatud muusika on selle traditsiooni kõrvale lükanud.

Alustasime **koostööd** ka Vanalinna Muusikamajaga. Mihkli Koorikooli poistekoor (dirigent Reet Nikkel) andis meil kontserdi „Uusi ja vanu jõululaule“, milles kõlas 5 uhiut jõululaulu eesti heliloojatelt. Analoogiline uute lauludega kontsert toimub Olestõusmispüha ajal.

Veidi eelseisvat **juubeliüritustest.**

2.—3. märtsini toimub teaduskonverents „TMM eesti kultuuripildis“, esinejateks A. Hirvesoo, J. Jürisson, L. Tormis, T. Järg, K. Pappel, K. Trull, R. Uusväli, Teatri- ja Muusikaosakonna teadurid, ka külalised välismaalt — Rootsist ja Soomest. Eesti muusika suur asjatundja Outi Jyrhämä Helsingist räägib C. Kreegi stiililistest kihtidest, Turu Sibeliuse muuseumi juhataja F. Dahlström kogemustest seoses vanade käsikirjadega ja K. Käärrik annab ülevaate J. Aaviku Fondi asutamisest ning Aaviku materjalide hoidmisest ja süstematiseerimisest.

1.—10. märtsini korraldame koostöös Eesti Kontserdiga ka muusikafestivali „TMM — 70“. Seda tegema stimuleerisid 3 tegurit:

1) meie muuseumi ja selle fondide tihe side muusikakollektiivide ja solistidega;

2) soov läbi proovida Eesti reklaami- ja infokanalid, innustatuna sellest, kuidas Madis Kolk ja tema meeskond organiseerisid hiilgavalt festivali „NYD“;

3) Nēeme Järvi kinnitus tema esinemisel 15. mail Muusikamajas, et ka Eestis on olemas kultuuritoetajad ja rahakad sponsoorid.

Juba festivali ettevalmistamise käigus on meil põhjust abi eest tänada järgmisi asutusi ja ettevõtteid: Avatud Eesti Fond, Kultuuri- ja Haridusministeerium, Eesti Kontsert, Eesti Heliloojate Liit, Eesti Muusikafond, Eesti Rahvuskultuurifond, Tallinna Kultuuriamet, Estonia Teater, Saksaga Kultuuriinstituut, restoran „Gloria“.

Eeldatavasti see nimekiri pikeneb ja juurdetulnutele ütleme ka „aitäh!“, kui teeme festivali tulemustest kokkuvõtteid.

Alo Põldmäe

MUUSIKAFESTIVAL "TEATRI- JA MUUSIKAMUUSEUM - 70" TALLINN 1. - 10. märts 1994

1. III — 18.00, „Juhan Aavik 110“, TMM saal	Solistid Eestist ja Rootsist
2. III — 19.00, „Kõik Peeter Südal orelile“, Niguliste	Rolf Uusväli
3. III — 18.00 „Hortus Musicus“ (kunst. juht Andres Mustonen), TMM saal	Retrospektiivkava läbi kahe aastakümne (samal ajal erivõitriinid ansambli instrumentariumist)
4. III — 19.00, ERSO (dir. Arvo Volmer), Estonia Kontserdisaal	Kavas: M. Siimer, C. Kreek, (esiette-kanded) Ed. Tubin
5. III — 15.00, 2. kontsert sarjast „Põhja- ja Läänemere maade rahvapille“: „KANNEL“, TMM saal	Rahvapillimehed ja spetsiaalhariduse saanud kandlemängijad. Juhivad I. Tõnurist ja E. Roode
6. III — 16.00, „Baltisaksa heliloomingut“, Tallinna Raekoda	„Camerata Tallinn“, solistid
7. III — 18.00, „Heino Elleri sünnipäev“, Estonia Talveaed	Muusikaakadeemia õppejõud ja üliõpilased. H. Elleri ja tema õpilaste Ed. Tubina, Ed. Oja ja Olav Rootsi teosed.
8. III — 18.00, „Eesti heliloomingut Põhja-Ameerikast“, TMM saal	„Camerata Tallinn“, solistid
8. III — 19.00, Eesti Filharmoonia Kammerkoor (dir. Tõnu Kaljuste), Estonia Kontserdisaal	Kavas: A. Schnittke, A. Pärt
9. III — 18.00, „Alo Põldmäe ja Mart Siimeri autoriõhtu“, TMM saal	Tallinna Keelpillikvartett, Tallinna Saksofonikvartett, solistid
10. III — 18.00, „Runolaulule lähemale“, TMM saal	„Leegajus“ (kunst. juht Kristin Kuutma)

TMM-i juubelikonverents "TEATRI- JA MUUSIKAMUUSEUM EESTI KULTUURIPILDIS."

Algus 2. märtsil 11.00, 3. märtsil 10.00 G. Otsa nim. Tallinna Muusikakooli saalis, sissepääs TMM-ist, Müüriavahe 12.

Vastavalt „Muusikalehe“ ning Tartumaa Lauljate ja Mängijate Liidu vahelisele kokkuleppele hakkame regulaarselt avaldama liidu tegevust tutvustavaid materjale. Arvame, et see tekitab Tartu ja Tartumaa lauljate ja mängijate hulgas ka suuremat huvi meie lehe lugemise ja tellimise vastu. TLML-i juhatus lubas sellele ka omalt poolt kaasa aidata.

„Muusikaleht“ on valmis samasuguseid kokkuleppeid sõlmima ka teiste muusikaorganisatsioonidega, seejuures maakondades ja linnades. Peab ju leht üheks oma põhiülesandeks muusikaelu edendamist üle kogu Eestimaa.

Toim.

Meie esimene tegemine 1994. aastal

7. jaanuaril k.a. pidas Tartumaa Lauljate ja Mängijate Liit Tartu „Sõbra Maja“ saalis oma uusaastaballi. Peol esinesid rahvamuusikaansamblid ja „Tarbatu“ koor, õpetati vanu seltskonnatantse ning naudititi jalakeerutusrõome.

Ene Nobel,
Tartumaa Lauljate ja Mängijate
Liidu pressisekretär

○ Rahvamuusikaansambel „Kannel“

Antis Nilsoni foto

JUBELILAUUPIDU

Alanud uus aasta töötab tulla Tartumaa kooridele, orkestritele ja rahvatantsurühmadele eriti teo- ja rõõmurohke. Samal kuupäeval, kellaajal ja samas paigaski, kus 125 aastat tagasi kutsusid pasunakooride helid eestimaalasi esimesele üldlaulupeole, kõlavad pasunakoorid taas Tartus 18. juuni hommikul kell 6, et kutsuda kõiki, seekord juba 22. üldlaulupeole. Esimese üldlaulupeo väikese ühendmeeskoori laulust on tänaseks kasvanud võimas Eestimaa kõiki kooriliike ja orkestreid siduv ühine muusikapidu. Meeskooride ja puhkpilliorkestritega on ajapikku liitunud segakoorid (4. pidu 1891. a.), lastekoorid (7., 1910), naiskoorid (10., 1993), poistekoorid (15., 1960). Vahepeal on osalenud veel vene koorid ja sümfooniaorkestrid. Seekordki mängib Tartus avakontserdil „Vanemuise“ teatri sümfooniaorkester Endel Nõgene juhatusel.

Eesti üldlaulupidudest on saanud maailma ühe suurima ühendkoori esinemisega kultuurisündmus, kus iga peokontsert on üllatanud millegi uue ja kordumatuga. Ka eeloleva suurpeo avakontsert Tartus on kavandatud *laulupidude ajalugu meenutavana. Koori- ja orkestriliigid tulevad laululavale ajaloolises järjekorras ja esitavad muuhulgas 1–2 teost ka oma eelkäijate esimesest etteastest üldlaulupeol.* Möödunud meenutatakse ka sõna jm. butafooriga. Eritähelepanu saab osaks kõige vanematele Eestimaal senini tegutsevatele kooridele ja orkestritele, nagu *Kambja lastekoor (1794), Väägvere puhkpilliorkester (1839), Põltsamaa segakoor „Heli“ (1840), Torma puhkpilliorkester (1848), Põltsamaa puhkpilliorkester (1854), Kohtla-Järve segakoor „Heli“ (1862), Tartu segakoor „Vanemuine“ (1865), Räpina puhkpilliorkester (1868) ja Padise segakoor (1869), Viljandi segakoor „Koit“ (1869).* Samas ei jäeta tunnustamata üldlaulupidude *endisi üldjuhte, kelle isiksusi on aeg küll*

○ UNO UIGA — TLML-i esimees, peo avaja, selle artikli autor ja ka TARTU ÜLDLAULUPEO ÜLDJUHT

laulupidudest eemaldanud, kuid kes omal ajal olid meie kooride tippjuhid ja kelle õlul lasus mõnda aega ülemaaline kooride-orkestrite ettevalmistamise ja üldlaulupidudel dirigeerimise koorem. Nii väärivad austust ja lugupidamist koorijuhid Richard Ritsing, Harald Uiibo, Aksel Pajupuu, Lembit Verlin, John Tungal, Uno Järvela ja orkestrijuhid Voldemar Lemmik, Neeme Järvi, Heino Rannap. Lilleõiega peetakse meeles ka Tartus puhkavaid üldlaulupeotegelastest manalamehi, samuti üldlaulupidude **Peakomisjoni** endiste esimeeste Arnold Greeni, Vaino Väljase ja Rein Ristlaane laulupidudega seotud tööd. Nende tegemised on seda väärt, et neid näha Tartus aukülastuste hulgas.

Jubelilaulupeo teise päeva, 19. juuni kontsert Tartus on sisult ja vormilt rohkem traditsiooniline.

Tartu peotoimkonda **rõõmustab igati juubelipeo ettevalmistamise senine käik.** Osavõtuks on registreerunud kõik koori- ja orkestriliigid maksimumilähedaselt, **ühtekokku 15 000** laulja, pillimängija ja rahva-

JA MUUD TEGEMISED

tantsijaga. Erilist pidulikkust lisab juubelilaulupeole Tartus ka EV Presidendi hr. Lennart Meri osalemine aupatroonina.

Jubelilaulupeo-eelne optimism ei välista kaugelgi Tartumaa taidluskollektiivide igapäevaseid elu- ja olmemuresid. Ka Tartumaal on möödas ajad, kus tuhandetesse ulatunud lauljate ja mängijate hulka juhtisid kutselised kultuuritöötajad ja ülalpidamise tagas plaanimajanduslik struktuur. Endine süsteem on lakanud olemast, uus pole aga veel piisavalt käivitunud. Selleks et nüüd ise enda eest hoolitseda ja oma elu korradada, koondusidki Tartu ja selle ümbruse koorilauljad ja pillimängijad ühtsesse **Tartumaa Lauljate ja Mängijate Liitu.** Üheskoos on toekam kohalikku kultuurivaimsust alal hoida, juriidilist tuge ja kaitset otsida, majanduselu korraldada.

Siit ka uue aasta ülesanded. Esmatähelepanu vajab koorilauljate järelkasvu kontseptsiooni rakendamine, poistele laulmise õpetamise meetodika väljatöötamine, mudilaskooridele süsteemse kontserditgevuse korraldamine. Uus nüüdisnõuetele vastav laululava pakub senisest paremaid võimalusi ka kooriliikide laulupäevadeks ja külaliskollektiivide esinemisteks. Elustamist vajab kohalik nootide, reklaammaterjali, kooride kroonika jm. kultuuriväärtuste kirjastamine, koorijuhtide stažeerimine, uudisloomingu saamiseks heliloojatega senisest parema kontakti loomine. Vastastikku kasulikesse loomingu- ja majandussuhetesse tahaksime astuda ka Eesti Kooriühingu, Meestelaulu Seltsi, Muusikaõpetajate Liidu, Folkloori Seltsiga jt. ning samalaadsete organisatsioonidega välismaal. Nii suudaksime üksmeeles üksühte toetades paremini teenida oma rahvuskultuuri ja luua ka Tartumaale elujõulise koori- ja orkestrimuusika ühenduse.

Tere tulemast kõigile üle Eestimaa Tartu juubelilaulupeole!

EESTI MUUSIKAKOOLIDE LIIT

Jah, niisugune liit on nüüd tõesti olemas. Möödunud aasta juunis seitsme kooli poolt algatatud ühendusega liitus augustis veel 43 muusikakooli. Siis võeti vastu ka liidu põhikiri ja valiti seitsmeliikmeline juhatus.

Mis tingis sellise liidu loomise? Muusikakoolide-rahvale on hästi teada, et nii nagu Nõukogude Eestiski tegeleb ka nüüdses Eesti Vabariigis kõigi muusikakoolidega seotud küsimustega vaid üks riigiameti (Varem Kultuuriministeeriumi, nüüd Kooliameti) töötaja. Selle hakkaja inimene — Ene Raidi — õlul on nii õppetöö sisu (näiteks õppeplaanid), täienduskoolitus (seminarid ja õppused erinevate õppeainete/instrumentide õpetajatele ning direktoritele), vabariiklikud konkursid, vajaduse korral ka kohapeal iga üksiku kooliga seotud küsimuste lahendamine. Tema tööülesannete hulka on kuulunud ka kunstikoolid, vabariiklikud kollektiivid ja muudki.

Paneme siis kõrvale kõik need inimesed, kes on tegelnud ja tegelevad üldkoolidega nende õppeplaanidest kuni õpikute trükkimiseni, õpetajate süstemaatilise täienduskoolitusest meetodiliste materjalide väljaandmiseni jne. jne. Usun, et jätakata pole vaja.

Muusikakoolide koostöö pole muidugi mingi viimase aasta „uudis“. Tegelikult on see juba väga kauaaegne. Viimased kasteist aastat on selle eesotsas olnud muusikakoolide direktorite nõukogu, kes ilmselt suutis ka Ene Raidile tema töös mõningaseks abiks olla. Tänaõks päevaks on aga meid ümbritsev elu oluliselt muutunud. Kui veel mõni aasta tagasi ei olnud võimalik kuidagi trükkida anda eesti õpetajate poolt koostatud eestikeelset viiuliõpikut, siis täna ei ole see enam mingi ületamatu probleem. Vaja on muidugi raha. Kuid see, mis ühele üle jõu käib, on viiekümnele ehk juba jõu- ja taskukohane.

Eesti Muusikakoolide Liidu 26. oktoobril 1993. a. kinnitatud põhikiri ütleb: „Liidu eesmärgiks on teostada ja kaitsta muusikakoolide õigusi, ergutada nende tegevust ja soodustada nende arengut.“ Selle eesmärgi saavutamiseks näeb liit ette osavõttu kultuuri- ja hariduspoliitika kujundamisest Eestis, seminaride, õppuste ja enesetäiendamise korraldamist, kirjastamist, majandustegevust liidu liikmete huvides, koolides kogemuste vahendamist ja muudki. Liidu töös vajalikud rahalised vahendid loodame saada põhiliselt liikmemaksudest. Juhatus on nõu pidanud neljal korral. Liidu „ellukutsumise“ (registreerimine, arve avamine) kõrval oleme teinud ka konkreetseid plaane alanud aastaks ja edaspidisekski. Kuna meie plaanide täitumine suurel määral on olnud meie rahalistest võimalustest, ei julge praegu neist kõigist ette teatada. Ühest plaanist — koolitusüritusest, mida kavandame koos kooliametiga — kirjutab tänases lehes liidu juhatase liige Tonio Tamra. Veel üks plaan — anda välja 10-st kassetist koosnev kõrgekvaliteedilised lindistustega komplekt eesti muusikast — teostub loodetavasti õige pea.

Lõpetuseks märgiksin, et muusikakoolid on liitunud juba paljudes riikides. On olemas ka nende „katusorganisatsioon“ — Euroopa Muusikakoolide Liit, mis rajati 1973. aastal ja millel on praegu liikmeks 21 riiki. Kas Eesti on kahekümne teine?

Eesti Muusikakoolide Liidu
juhatase esimees
Urvi Haasma

Rahamuredest

Majade õigusjärgsetele omanikele tagastamise protsess on muusikakoolidele lõppenud üldiselt võrdlemisi õnnelikult, kuigi ebameeldivusi ja kohtuskäimisi võib veel ees seista. Algav aasta paistab aga muusikakoolidele veelgi enam pitsitavat teise, juba varemgi murettekitanud kandi pealt — finantsiliselt. Seejuures on olukord vähemalt II kvartali alguse ni üpris ebamäärane.

Muusikakoolid on kohalike omavalitsuste ülalpidamisel. Omavalitsustele laekuvad summad ilmselt sel aastal vähenevad. Üksikisiku tulumaks jäi varem täielikult kohalikele omavalitsustele, tänavu aga vaid 52% ulatuses. Mõningane tõus teiste maksude osas seda ilmselt ei korva.

Ebamäärasus ei sõltu ainult kogu majandusolukorra enda ebamäärasusest. Sellele lisandub veel tundmatuid tegureid.

Maksusüsteem on muutunud, nii et ei saa mingilgi määral lähtuda analoogiast mulluse aastaga. Näiteks sellesama üksikisiku tulumaksu osas rakendatakse tänavu mitte maailmas üldlevinud progressiivset, vaid

proportsionaalset süsteemi, s.t. maksumäär on kõigile võrdne, suuremat tulut ei võeta suuremat maksu. Eeldatavasti toob see kaasa üksikisiku tulumaksu summade vähenemise. Kui palju, on aga raske ette näha. Mõneti sarnane on pilt ka teiste maksude osas.

Alles II kvartaliks võib selguda, kui palju vaesemad linnad ja vallad hakkavad saama riigilt toetust.

Lisaks on hindade tõusu raske ette näha. Väesemates valdades peljatakse, et ainuüksi kultuuriasutuste küte neelab jõviosa kultuurile eraldatavatest summadest.

Nähes ette finantsolukorra halvenemist, on mõned omavalitsused juba varakult asunud oluliselt tõstma muusikakoolide õppemaksu. Seejuures ei unustata individuaalset lähenemist — omavalitsusorganid kavatsavad toetada andekate, kuid kehvade peredest pärit laste muusikaõpinguid.

Muusikakoolidel on vaja aktiivset hankida endale sponsoreid. Juba Nõukogude Eesti ajal kehtis omamoodi käsi-peseb-kätt-

PILLIÕPETAJATE TÄIENDUSKOOLITUS

1993/1994. õppeaasta I poolaastal ajakohastati Eesti pilliõpetajate täienduskoolitust.

Eesti Muusikaakadeemia õppejõud Heiki Mätlik on koostanud ja seadnud palju õppematerjali muusikakoolide kitarriopepetajatele-õpilastele. Tema eestvedamisel löid Eesti Muusikaakadeemia ja muusikakoolide kesk- ja põhiastme õppejõud 1993. a. Eesti Kitarriopepetajate Seltsi, millel on selle kitsa eriala kohta küllaltki suur liikmeskond — 35 (eestseisuses 6) inimest. Toimus 3-päevane kitarriopepetajate seminar, kus õppejõududeks olid Heiki Mätliku kõrval Sibliuse Akadeemia professor Kari Äikäs ning muusikakoolide õpetajad Robert Staak ja Kuldar Kudu. Osavõtt oli aktiivne, eriti tänati õppejõude näitlikustamise eest.

Kõik Eesti muusikakoolid olid esindatud akordioniõpetajate päevadel, kus andsid kontserte ja viisid läbi lahtisi tunde prof. A. Rantanen Sibliuse Akadeemiast ja õpetajad Soome Noorsookoolituskeskusest. Selle ürituse läbiviimisel olid Riigi Kooliametile suureks abiks G. Otsa nim. Muusikakooli õpetajad Tiina Rada ja Vanda Tamman ning Hāli Lāine Keila muusikakoolist. 16.—17. III 1994 korraldatakse akordionistide kursust.

Keelpilliõpetajate Liit tõi Niina Murdvee algatusel selle ala õpetajate täienduskursuste esinema Vene Föderatsiooni keelpilliõpetajate Liidu asepresidendi, Tveri Muusikakeskkooli õpetaja Stepan Miltonjani koos oma õpilastega. Uudse lähenemisega algõpetuse improviseerimise alustesse andsid nad kursustest osalejale palju impulsse tööks. Leiti, et selline uudne lähenemine oleks vajalik ka teistel pillimänguerialadel.

1993. a. oktoobris olid täienduskoolitusel muusikakeskkoolide klaveriopepetajad. Neile esinesid Maigi Pakri oma õpilastega Muusikakeskkoolist, Liina Jõks Eesti Muusikaakadeemiast ning Jelena Elkind ja Lembit Orge G. Otsa nim. Muusikakoolist. Eriti suur huvi oli viimase, varem Nõmme Muusikakoolis töötanud ning möödunud aastal muusikakeskkoolide klaveriopepetajate konkursi žürii esimeheks olnud lugupeetud õpetaja loengute vastu.

Samas leiti, et kuna muusikakoolides õpib klaverit üle 4 000 õpilase ning seetõttu on ka selle ala õpetajaid palju, oleks edaspidi otstarbekas täienduskoolitusele tulevad õppejõud jagada gruppidesse ja korraldada töö diferentseeritult.

Muusikateoreetiliste ainetega õpetajad said kokku novembris. Põhiline õpetamiskoormus langes kursuste eestvedajale, G. Otsa nim. Muusikakooli teooriaõpetajatele Raili Sulele ja Märt Kraavile.

Teooriaõpetajad avaldasid pahameelt õppematerjali puudulikkuse üle. On võimalused uue õpiku trükkimiseks. Retsepsendidki on olemas, kuid seni pole keegi (ei individuaalselt ega grupiviisiliselt) sõandanud asuda seda õpikut koostama. Tehti ettepanek selline grupp kiiresti moodustada ja taotleda õpiku koostajale stipendiumi. Riigi Kooliamet ja Haridustöötajate Koolituskeskus püüavad omalt poolt teha kõik selleks, et kavandatu saaks kiiresti teoks.

Ene Raid

süsteem. Vastutasuks ettevõtete rahalise toetuse eest aitasid muusikakoolid neil sisustada aktusi ja muid selletaolisi üritusi. Nüüd on ettevõtted, kellel on raha, uued, nende soovivad mõneti teistsugused. Et omadega välja tulla, on muusikakoolidel ilmselt vaja senisest aktiivsemalt tegelda „turu-uuringute“ ja oma „kauba“ reklaamiga. Loomulikult eeldab see „kauba“ kvaliteedi tõusu. See omakorda sõltub paljuski õpetamise finantskattest. Sellest saba-lahti-nokk-kinni-olukorrast väljarabemiseks tuleb üles näidata leidlikkust.

Omaette probleemide ees on need muusikakoolid, kus õpivad lapsed erinevatest omavalitsusüksustest — linnadest ja valdadest. Seejuures on erinevad nende finantsvõimalused ja ka tahe kulutada summast proportsionaalselt oma laste arvule muusikakoolides. Võimalike omavalitsustevaheliste tülküsimuste lahendamiseks võib muusikakoolide juhtkonnal vaja minna arvestatavaid diplomaatilisi võimeid.

T. Luunja

Viimasel ajal on suurenenud väikeste elektrooniliste klahvpillide ostmise. Kui lapsel on pill juba olemas, tekib soov ka selle pilli käsitsemise osas haridust saada. Niisugune on 1993/1994. õppeaastal muusikakoolidesse õppimasoovi ajate avalduste alusel tehtud järeldus. Aga mida oskavad kooli juhid ja õpetajad vastata? Ei midagi, sest puuduvad õppeprogrammid süntesaatori õpetamiseks, rääkimata kooli oma pillidest. Ka terminite kasutamisel tuntakse end kõhedalt, kuigi rahvas on kõik elektroonilised klahvpillid ristunud süntideks (lühend sõnast süntesaator, ingl. k. *synthesizer*).

Torkab silma süntide klaviatuuri häälestav sarnasus klaveri klahvistikuga. Väline sarnasus jääb ka ainsaks ühiseks jooneks väikeste süntide ja klaveri puhul. Siit algavadi esimesed probleemid. Lapsevanem, soovides oma võsu panna klaverit õppima ja tahtes ajaga kaasas käia, on ostnud selle õppimise kergendamiseks vinke pilli nimega *Casio* või *Yamaha*. Vaene klaveriõpetaja peab tolele emale või isale selgeks tegema, et klaverit mängima õppida saab ikka ainult klaveril. Ja õpetajal on õigus ka siis, kui ta ise süntidest midagi ei tea.

Veel keerulisem on olukord siis, kui see õnnelik *Casio* või *Yamaha* omanik tahabki ainult seda pilli õppida. Kuidas teha selgeks, et süntil ja süntil on vahe sees? Nagu on erinevus tänapäeva klaveri ja 19. saj. alguses valminud muuseumieksponaadi mehaanika vahel. Süntesaatorite klaviatuuri arengut jälgides võib täheldada, et see on toimunud klaveri klaviatuuri omaduste suunas (löögitundlikkus, puuklahv). Seejuures on sünt suutnud, tänu

klahvipõhja tundlikkusele, mõnes mõttes klaverist ette jõuda. Kuna senini on juft olnud sõrmetehnika A ja B omandamisest, võib teha kokkuvõtteks lohutava, kurvastava, rõõmustava, kuid perspektiivse järelduse — kõik sündifännid, te olete õnnelikud, kui saate oma näpu jooksma, õppides klaverit heade pedagoogide juhendamisel (kummardus eesti klaverikoolile).

Aga sünt oskab ka ise mängida, selles on kõiksugu pillide hääled sees, valmis rütmid ja mõnel makk (sekventser) ka juba olemas. Õigupoolest oleks sellest tulnud alustada: need omandused teevadki väiksesti pillist lapse ihalduse objekti. Kui proovida ametlikult sõnastada, siis isegi lihtsad nn. 100 tšambri, 100 rütm ja harmoniseerimis-orkestreerimisautomaadiga pillid annavad lapsele:

1. Varajase tutvuse praktilise harmooniaga (nn. ühe klahvi akordisüsteemid);
2. Näitliku õppetunni ühtlase tempo tähtsusest (rütmimasin, mida ei saa eirata);
3. Varajase tutvuse orkestripillide nimetustega ja lähedaste kõladega (nn. 100 soundi);
4. Orkestratsiooni põhimõtete tutvustuse (akordi süsteemid ja võimaluse sekventseri abil pille üksahaaval salvestada);
5. Ise lugusid välja mõelda ja neid salvestada (sekventser);
6. Primitiivse ansambli mängimise kogemuse (partneriks automaatne akordi- ja rütmimasin);
7. Võimaluse mänguamp-luuda laiendada (lisaks

Czerny etüüdiddele maha saada ka Euroopa TOP-ide remiksiddega — loomulikult õpetaja teadmata).

Seda polegi nii vähe!

Kiili Kunstide Koolis Harjumaal on selle asutamise alates (1990) elektroonilised klahvpillid olnud ansambli- ja saatepillideks pianistidele (klaveriõpetajad A. Sibul ja S. Pii-sang). Kontsertmeisteri instrumendina on sünte kasutatud nii klavessiini, orelit, orkestri kui rockbändi asendajana. Esimeseks kasutada olnud pilliks oli väikese klahvistikuga *Yamaha PSR 480*, seejärel normaal-moõtmetega ja tundliku klaviatuuriga *Roland JX I* ning nüüd võimsa sekventseriga *Music Workstation Korg 01/WFD*. Kõik need pillid on olnud oma ülesannete kõrgusel ja pakkunud lastele musitseerimisrõõmu.

1993. a. sügisest asusid põhipillina süntesaatorit õppima kaks last, ühel neist klaveriõpingud seljataga. Õppeprogrammi, mis oma tehnilisest küljest sarnaneb arvutiõpetusega (arvuti ju sünt tegelikult ongi), on teisalt tihedalt seotud orkestratsiooni, parituurilugemise ja erinevatele naturaalpillidele lähedase kõla otsimisega. Senini mahukamaks tööks on olnud Mozarti g-moll sümfoonia (K.V. 500) salvestamine. Kasutada on 16 sekventseririda, s.t. võimalust 16 erinevat pilli või pillirühma eraldi mällu mängida. See meetod võimaldab õpilasel suhteliselt keerukaid sümfoonilise muusika partituure „seestpoolt“ tundma õppida.

Loomulikult võib kohe öelda, et praegu pole raha pillide jaoks. Aga tuleb ju valmistuda ajaks, kui seda on.

Riigi Kooliameti Haridus-töötajate Koolituskeskuse ja

Muusikakoolide Liidu eestvõttel toimub **MUUSIKAKOOLIDE ÕPETAJATELE 22.—24. AUGUSTINI SEMINAR**, mille märgusõnad oleksid:

1. Digitaalne helitehnika, arvutid ja muusikaprogrammid.
2. Süntesaatorid ja töö nendega.
3. Elektrooniline muusika.

Kurused korraldatakse **KIILIS** (18 km Tallinnast) ja lektoriteks on plaanis kutsuda parimad oma ala asjatundjad Eestis. Täpne ajakava teatatakse nii „Muusikalehes“, „Sirbis“ kui ka kirjades muusikakoolidele. Seminar on mõeldud neile õpetajatele, keda antud teemad huvitavad või peaksid huvitama (muusikaloo-, ansambli-, arranžeerimisõpetajad) ning neile, kelle õpilased juba väga palju teavad.

Aega veel on ning iga ettepanek ürituse sisu ja vormi kohta on teretulnud. Osalussoovist palun teatada mulle hiljemalt 1. maiks 1994 aadressil: **Kiili Kunstide Kool. Kiili, Harjuma, EE3033.**

TONIO TAMRA

IGAL KOOLIL OMA MURE

Tartu kesklinnas, Rüütli tänava ühe suure maja kolmandal korrusel tegutseb 1976. aastast Tartu II Muusikakool, millel on huvitav saamis- ja elulugu.

Kunagi töötas Tartus Õhtumuusikakool, kus õppisid enamasti täiskasvanud inimesed. Kool oli praktiliselt isemajandav, mistõttu tõusis ka küli: aeglaselt, kuid kindlalt õppemaks. Kui pandi küsimärgi alla sellise koolitööbi vajalikkus, tehti ühel heliloojate kongressil ettepanek asutada Tartusse II Lastemuusikakool. Nii ka toimiti.

Kool pidi saama ruumid kesklinnas. Alustati ajutiselt praeguse Treffneri Gümnaasiumi majas. Keegi ei oleks osanud arvata, et kõik need praeguseks täissaanud 17 tegutsemisaastat kujunevad võitluseks ellujäämise eest. Vaatamata pingutustele pole kool siiani saanud endale kindlat kodu. Ikka ja jälle lubatakse leida lõplik lahendus, kuid teada tõde on see, et kõik ajutine ongi kõige püsivam.

Praegu asub kool juba uuele omanikule tagastatud majas. Noorperemees teeb majale tugevat remonti. Seni on saanud kool küll töötada, kuid omanikul on kavas üüri tõsta. Kuna muusikakooli peab üleväl linna kultuuri- ja spordiosakond, siis on olnud kõik selle rahakotist. Ruutmeetri hind küübib 25—30 kroonini. Kui kaua on linn nõus sellist üüri maksma?

Koolis õpib praegu 174 õpilast+30 last eelklassis. Kooli algusest peale direktoriks olnud Eda Neuland on murelik: ebamäärane olukord segab paljude ideede teokssaamist.

Kooli omapäraks on tugev rahvapillide osakond, millele lisandus 1. novembrist veel 8 kandleõpilast „Sinimandriast“.

Osakonna juhataja Malle Nurmoja on lastele rahvamuusikat õpetanud juba üle 20 aasta. Õpetaja Tõnu Nina kinnituse kohaselt on väga pop ka kitarril õppimine. Ta väidab ka, et on alati tulemuste nimel mööda hiilunud nõukogudeaegsetest programmidest ja autoritaarsest pedagoogikast. Klaveridaamid on olnud küll pisut konservatiivsemad, kuid nõudlikkusest ei saa ka kuidagi läbi. Flöödiõpetaja Maire Tamm teeb kõik endast oleneva ja rohkemgi, et äratada ja hoida laste muusikahuvi. Paistab, et selles koolis on kõik korras ka siseõhkkonnaga.

Tööd tehakse hästi ja kõik olekski O.K., kui kaoks see tingiv kõneviis:

- oleks võimalus, korraldaks katsetevaba vastuvõtu — eks aeg ise näita, kes jääb sõelale;
- sellest tulenevalt oleks võimalik diferentseeritumalt õpetada;
- rohkem tahaks teha õpilaskontserte, kui saaks odavamalt üürida saale (koolil enda saali ei ole), sest muusikakool peaks esinema rohkem „väljas“, „rahva seas“.

Tundub, et väkelinnas või alevis on olukord just selles küsimuses lihtsam. Kooli-kultuurimaja-muusikakooli-kiriku omavahelised seosed on seal inimestevahelised kontaktid, sest tegijad on tihtipeale ühed ja samad. Suurtes linnades, kuhu turumajandus on kiiremini sisse murdnud, on asi keerulisem. Tekib kummuline olukord: kus raha rohkem, seal teda ka enam napib.

Jääb vaid loota, et mõni osav sepp ka seisvate muusikavankrile ühed head raharattad ükskord alla saab.

Marina Tamme

HEDI MARGE ODÜSSELA

Eesti-Saksamaa-Inglismaa-Ameerika-Austraalia-Eesti-?

Põikipandud tumbast saab klaveritool

Eesti Kontserdis käis varasügisest peale mitu kuud igal pärastlõunal klaverit mängimas vanem väliseestlastest proua. Algul antud talle esinduslikumad harjutuspäigad, aga kui hooaeg peale hakkas ja need hõivati, tõrjutud ta kuhugi palkonile. Seda kohta pole eriti lihtne üles leida — tuleb tõusta neljandale korrusele, astuda mööda koridori ja siis laskuda uuesti kolmandale.

Hedi Marge — nii on tolle daami kunstnikunimi — demonstreerib oma leidlikkust ja vähenõudlikkust. „Perifeeria“-klaveri ees pole klaveritooli, vaid mingi madal tumba. See on põikipaigutamisel saanud klaveritooli kõrguse. „Ma olen igasugustes tingimustes harjutanud,“ selgitab Hedi Marge. „Kanas näiteks kaks korda surnukuuris.“

Sellest hakkabki jutt hargnema. Ütlemisel on tõepehi all, kuigi võrtsi on ka juurde pandud. Ühes kirikus antud talle lauluharjutamiseks üksildane paik. Pärast selgus — otse surnukabeli ukse ees. Teisel juhutatud kätte väike mugav ruum — vaip põrandal, pildid seintel, klaver sees. Kuid lauluharjutamisest ei tulnud midagi välja — kogu aeg häiris tunne, et selles ruumis on veel keegi. Hiljem selgunud, et seekord oli ta juhutatud tõelisse surnukabellisse.

Pärast sellist kummituslikku, vähemalt põnevat algust kaldub jutt Hedi Marge enda eluteele. See pole mitte vähem põnev. Mitmetunnise vestluse lõpul jõuame dramaatilise soprani Hedi Marge mitmes keeles lauldud ja ka lindistatud iseseisva kontserdiõhtuni kuulsas Sidney ooperimajas 11. juunil 1976. a., pealkirjastatult „Minu elu päevik“. See kujutab endast laulja elutee muusikalist võrdpilti. Toogem siinkohal ülevaate tema eluloost selle kava taustal.

Lisagem, et H. Margel on põhjalik isiklik arhiiv ning lisaks on ta oma elu kirja pannud päevikusse, mille põhiosa on praegu Austraalias (paar lühijuttu selle baasil on ka Eestis ja Londonis ilmunud). Kui see kunagi jõuab Teatri- ja Muusikamuuseumi või ilmub raamatuna, on võimalik allpooltoodavat täpsustada — inimese mälu pole ju absoluutne.

SYDNEY OPERA HOUSE MUSIC ROOM

FRIDAY, 11th JUNE, 8 p.m.

HEDI MARGE

„Minu elu päevik“

Avalaulud — Durante „Danza, danza“, J. Brahmsi „Vergebliches Ständchen“, J. Simmi „Öötsule“ jt. — väljendavad kava järgi laulja õnnelikku lapsepõlve Eestis.

Selle õnneliku lapsepõlve hulka kuuluvad kunsti (Itaalia kunsti ajalugu) ning muusika (esijoones klaver ja laul) õppimine Tallinnas, lemmikõpetajaks preili Bõlau, õpingukaaslaste hulgas ka lennukooli ülem major Kitvel. Samal ajal õppis Hedi Roes — selline oli ta neiupele nime — 2 aastat Ernst Idla juures võimlemist ja lühemat aega Lilian Looringult balletti ning oli üpris sportlik. Juba neiuna oskas ta korralikult viit keelt — peale eesti veel saksa, itaalia, vene ja inglise keelt. Hiljem on laulnud 10 keeles.

Fr. Chopini „Kurbuse“ kohta on öeldud, et ta pulmapäeval juhtus midagi kurba, mis iialgi ei unune. G. Vivaldi „Canzoni strida la vampa“ „Trubaduuri“ seostatakse Tallinna pommitamisega.

Siis kui Nõukogude väed tulid Eestisse, abiellus Hedi Roes Eesti lenduri ja tehniku, vanemleitnant Eelar Tikerpääga, kelle väeosa paiknes Jõgeval. Tuli karm käsk: kohe tagasi! Pärast laulatust sõitis mees ära. Hiljem selgus, et see oli ühe staabimehe õel nali.

R. Kulli „Nagu pääsu“ kohta märgitakse, et lauljanna jäi sõja tõttu kodumaatuks, ungari meloodia „Mustlane“ kohta, et tal pole võimalik kodumaale tagasi minna. „Kodukotus“ seostatakse mitte ainult nostalgiaga, vaid ka sellega, et kade kaasmaalne põhjustas talle põgenike-laagris palju kannatusi. Suuliselt lisab Hedi, et valeversioon juhtumi kohta liigub praegugi eestlaste hulgas mitmes riigis ringi.

Sõja ajal oli Hedi mees võidelnud Saksa poolle Eesti lennuväeüksuses. Seda üksust pidasid aga sakslased ebaustavaks, mehed viidi Prahasse ja isoleeriti. Pärast Saksamaa lüüasaamist oli Hedi mees veel kaua aega võitjate käes vangis. Oma osa selles etendas üks Hedi poolt hüljatud kättemaksuhimuline USA kõrgem ohvitser.

Hedi Tikerpää kui lennuohvitseri abikaasa viidi kahe väikese lapsega (3-aastane ja 2-kuune) Saksamaale. Önne oli ka. Suur sanitaarlaev „Moera“, millega oli esialgu kavas lahkuda, läks põhja. Väiksem laev, millega ta tegelikult sõitis, sai Liepaja juures merel 3 torpeedotabamust, 120 inimest hukkus. Laev vajus küljeli, jõudis aga siiski järgmisel päeval Gottenhafi sadamasse. Algas kannatuste- ja seiklusterikas elu, algul Saksa koondus-laagris, siis Ameerika põgenikelaagris. UNRRA* ase-direktor, šoti päritoluga inglasest ohvitser G. S. McLeod armus ta lauluhäälele, abiellus temaga ja viis ta oma kodumaale. Asuti elama Londoni äärelinna Keigate'i. Tuli üle elada keerulisi hingetorme, kui vahetult enne Hedi uut abiellumist oli vanglast vabanenud ta surnuks peetud esimene mees.

H. Meri laulu „Kevadele“ (inglisekeelsele variandile „The Snowdrops“ on H. Marge ise sõnad kirjutanud) puhul on kavas öeldud: pühendatud isale, kellele väga meeldisid Hedi kingitud meelespealilled ja kelle haud pole teada.

Isa, Saaremaal sündinud, Riias tehnilise kõrghariduse saanud, seal poolaristokraatliku eesti neiuga abiellunud (pere-kond Vermanile kuulusid Sindi kalevivabrik, Pärnu linavabrik ning ka mõned Riia ettevõtted), seejärel Tartu (seal on Hedi sündinud) ja Ulila elektriijaama juhatajana töötanud mees oli 1941. a. Tallinna Veevärgi peainsener. Kui Saksa väed lähenesid Tallinnale, anti talle käsk abistada Nõukogude sõjaväelasi veevärgi õhkulaskmisel. Tema aga kõrvaldas elu kaalule pannes sütiku. Pärast Nõukogude võimu tagasitulekut kaevati ta peale ja talle mõisteti 10 aastat sunnitööd. Ta jäeti Tallinna. On andmeid, et ta otsustati 5 aasta pärast vabastada. Seda aga ei juhtunud, vaid ta lasti Harku vanglas maha ja maeti kuhugi Harku lähedale metsa. Nüüd on talle Tallinna Veepuhastusjaamas üles pandud mälestustahvel.

* United Nations Relief and Rehabilitation Administration (Ühinenud Rahvaste Abistamis- ja Rehabilitatsioonivalitsus — 1943–1947).

F. Schuberti „Erlikoni“ puhul on märgitud, et Inglismaal elas ta üle oma elu suurima tragöödia, sarnase selle laulu sõnadele.

H. Marge ütleb, et seda, mis juhtus, pole ta isegi suutnud oma päevikusse kirja panna. Küll aga räägib ta, et ka teine abielu purunes pärast mehe suunamist tööle Pariisi UNESCO peakorterisse. Temalt on H. Marge kolmas laps. Kõik nad on kõrgharidusega, muusika- ja kunstilembesed. Kaks poega elavad praegu Inglismaal, üks on keemiamagister, hinnatud teadlane, teine õpetab koolis nii tehnilisi aineid kui muusikat, tütar aga on Austraalias kolledži õppejõud ning varsti juba 4-kordne vanaema.

Kui Hedi Inglismaal raskesse olukorda sattus, hakkas ta endale ülalpidamist teenima linade palistamisega, omandas aga tekstiilitöötlemisel sellise taseme, et võis töötada moekunstniku ja antiikmööbli katjana. Tema töid on sattunud kuningalossigi.

Kuid hing tõmbas siiski rohkem muusika poole. Jätkusid lauluõpingud, esinemised, osavõtt konkurssidest, kus ta on saanud umbes 40 auhinda — medaleid, raha, noote. Kuid ebaõnne oli ka. Ühel konkursil oli H. Marge võidust juba teatatud, kuid siis lubati veel üks pretendent laulma ja see päris esikoha. BBC-s esinemise eest jäi tal mäenedžeri riika tõttu raha saamata. Nurjusid läbirääkimised *Covent Gardeniga* — öeldi, et üksi kolme last kasvatavat ema tööle võtta ei riskita — mis saab siis, kui keegi neist haigestub? *Clynburne'i* ooperimajast aga teatati, et sinna võetakse laulma ainult inglasi. H. Marge oli küll teise mehe kaudu saanud inglise kuninganna alamaks, oskas korralikult inglise keelt, kuid rääkis alati, et ta on eestlane.

Olles iseenda mäenedžer ja riietur, esines ta kontsertidega mitte ainult Inglismaal, vaid ka Prantsusmaal, Saksamaal, Taanis, Rootsis ja Soomes. Ja ikka eestlasena. Terve 1966. oli ta kontsertreisil Põhja-Ameerikas — Kanadas ja USA-s. Esines peamiselt linnades, kus elab eestlasi. Sünnimaale on ta kaasa võtnud kavalehe oma soolokontserdist Torontos Eesti Majas.

Giordani „Caro mio ben“, P. Mascagni „Kesalill“, Como aaria R. Leoncavallo ooperist „Pagliacci“, G. Martini „Plaisir d'amour“ — resignatsioon (armastus, millest olen alati unistanud, pole minu jaoks).

1973. a. kolis Hedi Marge Austraaliasse, tütrele lähemale, jätkas laulmist. Kuid sellega polnud rännakud, seiklused ja äpardused lõppenud. Pärast esinemist kuulsas Sidney kontserdimajas vigastas ta tõsiselt jalga. Ta kolis Alburysse, mis asub Sidney ja Melbourne'i vahel ja avas seal Eesti Maja, ametlikult „Melody Baltic Restaurant“, baari ja tantsupõrandaga, esijoones välisturistide teenindamiseks. Seal pakuti eesti toite, eesti muusikat ja muud eestipärast. H. Marge aga oli omanik, mäenedžer ja kokk ühes isikus. Külalised polnud kiitusega kitsid.

Siin löid välja H. Marge emapoolse suguseltsi geenid. Oli ju ta emapoolne onu ligi 20 Tallinna toitlustetevõtte — söökla, restorani, baari jne. — pidaja. Selle hulgas kõik „Estonia“ teatri söögi- ja lõbustuskohad — Punane ja Valge Saal, söökla, baar, ka aias pöörlev tantsupõrand lahtiste rõdudega. Margele oli „Estonia“ samuti lapsepõlvest peale tuttav koht — juba 11-aastaselt käis ta seal laulu ja klaverit õppimas ja harjutamas.

Restoranipidamine oli vaid üks lõik H. Marge tegevusest Alburys. Suure osa ajast neelas Eesti Maja kompleksi kuulunud muusikastudio „Do-Re-Mi“ töö.

Lauluteraapia

Nüüd on paras koht rääkida sellest, mida H. Marge peab ise oma kõige tugevamaks küljeks ja mille juurde ta

meie pikas ning mõnevõrra kaootilises jutuaajamises tuli ikka ja jälle tagasi. See kõlab inglise keeles „The singer's breathing therapy“, mida võiks eesti keelde tõlkida kui laulja hingamisteraapia. Tegemist on hääleseadega võrreldes laiemal mõistega, mis ulatub otsaga meditsiini, haarab hingamishäiretega seotud haiguste (astma, kogelemise, seljalavalde ja muu, isegi halvatus) ravi. Sellega ta oma stuudios 3 aasta jooksul põhiliselt tegeleski, lisaks veel laulu- ja klaveriõpetamine.

Londonis stipendiaadina 2 aastat kuulsa norra spetsialisti O. Sinding-Larseni juures (keda ta oma paljude hilisemate ja varasemate õpetajate hulgas peab parimaks) laulmist õppides pani ta oma sellealastele teadmistele aluse. Hiljem on ta iseõppimise teel end täiendanud ning välja töötanud oma „Hedi Marge meetodika“ ja leidnud, et sellel on mitmeid ühisjooni Vana-Egiptuses rakendatud ravimisviisiga. Selle metoodikaga on H. Marge ta enda sõnul aidanud arste, ooperi- ja teisi lauljaid jne. häälekaotuse, *vibrato* jne. puhul. Ka „Estonias“ on ta nüüd nõu andnud, seejuures tasuta. Oma eriliseks saavutuseks peab ta seda, et kaks inimest, kes polnud üldse võimelised lauluhäält tegema, laulsid mõne kuu pärast loomulikult ja ilusasti.

H. Marge ütleb, et seda meetodikat on peaaegu võimatu sõnades edasi anda ning edu on võimalik vaid õpetaja täieliku kontrolli all. Väikseimagi ebatäpsuse puhul võib abi äparduda.

Lõpuks leppisime siiski kokku H. Marge metoodika järgmises lühidefinitsioonis: spetsiifiline harjutus ettekujutatava seljasirutusega, mis ühtlasi parandab diafragma tööd. Seda selgitas H. Marge ka kirjalikult koos väikese diagrammiga.

Ligi pool meie jutuaajamise ajast rääkis H. Marge oma metoodika abil saavutatud tulemustest ning arutles selle üle, kuidas paljude väga ilusa ja tugeva häälega, isegi maailmakuulsate lauljate juures annab end tunda **ebapiisav** hingamise tehnika, hääle toetus ja katmine, õhu juhtimine. Ainult Placido Domingo juures ei leidnud ta vigu.

Olevikust ja tulevikust

Tee kodumaale pole H. Margele jäänud siiski alatiseks suletuks, nagu ta oma Sidney-kontserdi kavas deklareeris. Pensionile jäänuna on ta mitmel korral viibinud Eestis pikemat aega, oli siin ka 1987. aasta Hirvepargi sündmuste ajal. Tänavu mais tuli ta terveks aastaks, et olla toeks haigele vennale. Suvi-kulus peaaegu täielikult selle peale, ei saanud suurt toastki välja, rääkimata kuhugi mujale Eestimaaale sõitmisest.

Kui venna tervis sai pärast operatsiooni paremaks, hakkas ta käima Eesti Kontserdis end klaveril täiendamas. Siis tuli aga pahandusi. Ta otsustas lahkuda mõnevõrra varem kui esialgu plaanitud — sõitis jõuludeks Inglismaale poegade juurde ja kavatseb sealt aprillis siirduda oma väikesesse luksuliku aiakesega kodusse Sidneys, tütre läheduses.

Äga edasi? H. Marge tahaks elulõpu veeta Eestis. Sünnimaa on ikka kõige armsam maa. Pole oluline, et elu on siin praegu viletsam kui Läänes. Ainult kuidas? Venna juures on kitsas. Kui saaks siin rajada oma väikese kodu koos stuudioga. H. Marge ise arvab, et tema teadmised, eriti ainulaadne lauluhingamisteraapia, kuulsid ära sünnimaa muusikaelule ja ka tervishoiule.

Kui leidub inimesi, kellel on võimalusi ja tahtmist Hedi Margele ta soovi teoksamisel abiks olla ja tahavad temaga ühendust võtta, võivad nad „Muusikalehe“ toimetusest saada ta välismaised aadressid — nii Inglismaa kui Austraalia oma.

M. Võhmas.

Uut Rahvusraamatukogu muusikafondis Kingitused:

○ Rahvusraamatukogu külastas tuntud soome koorijuht ja muusikategelane Uolevi Lassander, kes kinkis firma „Finlandia Records“ ajaloolises sarjas valminud CD „Mieskuoro Finlandia 1939“. See koor moodustati esindamaks Soomet 1939. aasta New Yorgi maailmanäitusel, tegi eduka kontserdimatka Ameerikasse ja Kanadasse, kus dirigentide Heikki Klemetti ja Arvi Poijärvi käe all esitati J. Sibeliuse, S. Palmgreni, R. Kajanus, L. Maderfoja, T. Kuula jt. heliloojate kooriloomingut. Tol ajal laulud ka plaadistati ja on

nüüd ümber salvestatud laserplaadile. Hiljem pole koor enam tegutsenud.

○ Harry Illek Kooriühingu Puhkpillisektsioonist kinkis Rahvusraamatukogule 15 CD-d väga hea puhkpillimuusikaga. Esindatud on Saksa, Šveitsi, Hollandi, Norra puhkpilliorkestrid, repertuaaris nii maailmklassika kui nüüdisaegne puhkpillimuusika. Plaate on ka sarjast „New Compositions For Concertband“. Annetust toetas Norra kirjastus „Norsk Musikforlag“ ja selle juht Johnny Olsen.

○ Helilooja Alo Mattiisen kinkis Rahvusraamatukogule oma CD „Lähedased laulud“.

○ Rahvusraamatukogus asuvas Eesti Keelpilliõpetajate Ühingu noodikogus on praegu 34 nooti: Šveitsi, Saksa, Korea, Soome Rootsi, Norra nüüdismuusikat, samuti klassikat. Kogumikke on nii viiulile, alstile, tsellole, kontrabassile kui ka mitmesugustele huvitavatele kammerkoosseisudele. Opetust ja põnevaid nõuandeid saab ka improviseerimise osakonnast. Eesti Keelpilliõpetajate Ühingu tegemistega saab samas tutvuda ühingu „Laulalehe“ vahendusel. Ka võib küsida ajakirja „American String Teacher“ 1992.—93. aasta numbreid.

(Järg 23. lk-1)

Veebruar 1924 tõi tallinlastele midagi raadio-ühiskuulamise taolist. Sõnum „Rahvalehest“: „Raadio-kontserdid „Grand-Marinas“. Üllatus Tallinna publikumile. Lähimail päevil jõutakse kinoteater „Grand-Marinas“ raadiofoni ülesseadmisega lõpule. Sellega oleks siis ka Tallinna publikumil juba võimalus kõige lähemal ajal kuulda ja nautida paremat muusikat raadio-kontsertide näol, mis vastu võetakse Pariisist, Londonist, Berliinist ja Moskvast. Nii orkestri kui ka vokaalsete palade loomtuud edasiandmist publikumile võimaldavad kaks suurt häälekõvendajat, mis teatri saali üles seatakse.“

Tükk aega oli proovitud muusikaajakirja käima panna, küll „Sireeni“, küll „Helikund“a nime all. Asi ei tahtnud kuidagi edeneda. Nüüd võttis selle ülesande endale äsja asutatud Eesti Lauljate Liit. Uus ajakiri sai nimeks „Muusikaleht“. Viimane osutus lõpuks elujõuliseks ja sellest sai jagu alles 1940. aasta. Praeguseks, nagu näeme, on „Muusikaleht“, nagu palju muudki tolleaegset, taastatud ja tegemas seda tööd, mis katkes rohkem kui 50 aastat tagasi.

Veebruaris 1924 tähistas Eesti Vabariik oma 6. aastapäeva. Selleks puhuks oli Aleksander Läte valmis saanud suurema helitöö „Vaba Eesti“ solistidele, segakoorile, pasunakvartetile, klaverile, orelile või harmooniumile. Tekst oli võetud mitmelt luuletajalt (Martin Lipp, Karl-Eduard Sööt, Hendrik Visnapuu jt.). Esiettekanne oli iseseisvuspäeval, 24. veebruaril „Vanemuises“. Juhatas autor, soolopartiisid laulsid Rudolf Jöks ja Karl Pölde.

„Seekord näitas Tartu muusikaharastaja publikum, kui palju ta lugu peab Eesti esimesest ja ainukesest naisheliloojast M. Hermannist, sest „Vanemuise“ ruumikas saal ei oleks rohkem külalisi mitte suutnud vastu võtta,“ kirjutab „Rahvaleht“ 16. veebruaril 1924. 9. veebruaril toimunud Miina Härma 60. sünnipäeva puhul

○ Miina Hermann (Härma)
Foto „Muusikalehest“ № 1 (1924 a.)

korraldatud auhöhtul pidas peakõne Juhan Aavik. Kõnele järgnes 1. osa M. Hermanni kantaadist „Kalev ja Linda“, omanimelise lauluseltsi segakoori juhatas autor. Edasi tulid tervitused. Eriti liigutav olnud Tartu Naisseltsi tervitus,

milles kaks eesti neiu asetasi loorberipärja sünnipäevalapse hõbejuustele. Tartu Meeslaulu Seltsi koor Juhan Simmi juhatusel kandis ette juubilari „Sõjalaste marsi“ „Kalevist ja Lindast“. Lõpuks panid Miina Hermanni Lauluselts, „Vanemuise“ Muusika Osakond, Üliõpilassegakoor ja Tartu Meeslaulu Selts oma jõud kokku ja laulsid Juhan Aaviku taktikepi all juubilari senikirjutatud lauludest parimad: „Enne ja nüüd“, „Mu isamaa armas“, „Nooruse unenägu“ ja „Tuljak“, mis tulid kõik kordamisele. Seejärel Miina Härma „kanti kätel näitelavalalt läbi jalutusruumi trepist alla,“ nagu kirjutatakse juubelikontserti valgustades.

○ R. Bööcke

Järjekordse suurtööga oli valmis saanud „Estonia“ Muusika Osakonna segakoos. 15. veebruaril kanti August Topmani juhatusel ette Mendelssohni oratoorium „Elias“. Stiilselt laulis oma soolo-osa Paula Brehm-Jürgenson, ilmutades õrna, selge hääle juures ka tarvilist lihtsust. Pr. Veem-Romanova alt kõlas vähem loomulikult, sellele vaatamata, et tal suur häälematerjal tarvitada oli. Eliase osa laulis Karl Viitol, kellel küll kõlav bass oli, kuid kes tugevatel momentidel oleks võinud rohkem tundmust oma ettekandesse panna. Karl Otsa tenor oli selleks ajaks juba täiesti välja kujunenud, nii et ta suutis täita oma osa edukalt.

Tartus esines Ludmilla Hellat-Lemba, kes enne seda oli Rooma Rahvusoperais laulnud menakalt Carmenit, „näidates täielikult, et ta stseeniliselt korralikult ja laitmata, mõjuva ja kindla ettekandega oma raske ülesande kõrgusel seisis,“ nagu kirjutasiid Itaalia ajalehed. Publik hinnanud tema Carmenit tormiliste kiiduavaldustega.

Tallinnas võtsid aga meie esinduslikumad meeslauljad kätte ja panid kokku kvarteti. Alfred Sällik, Karl Ots, Aleksander Arder ja Benno Hansen jätsid oma hoogsa esinemisega kõige parema mulje. Palju õrnust ja hellust väljendati A. Läte laulus „Kuldrannake“ ja Krömeri „Koduigatsuses“, suurt vaimustust M. Hermanni „Meeste laulus“. Kiiduavaldused olid tormilised. Nende osaliseks sai ka kontserdil oma luulega üles astunud Igor Severjanin.

Tšellokunstnik Raimond Bööcke tähistas piduliku kontserdiga oma 30-aastase muusikalise tegevuse juu-

belit. Jälle võlusid tema pehme toon ja virtuooslik tehnik. Kontserdi tippudeks olid Haydni Tšellokontsert ja Tšaikovski Rokokoo variatsioonid. Peenelt nuanseeritud ja meeleolukalt kandis ta ette ka väiksemaid palu, mille hulgas oli ka Mihkel Lüdigi „Eesti viis“.

Tallinna ja Riia muusikateatrid saavutasid kokkuleppe dirigentide vahetamise kohta. Juba lähemal ajal pidi Eestisse sõitma Riia ooperiteatri direktor ja dirigent Theodor Reiters, et siin sümfooniakontserti juhatada. Märtsis või aprillis pidi äga Omakorda Riiga sõitma Raimund Kull, et teha seal sedasama.

7. veebruaril esietendus „Estonias“ F. Lehari operett „Sinimasuur“. Krahv Olinskiit kehastas Nikolai Põlluaas, kes küll ei laulnud kõige paremini — talle jäid kättesaamatuks kõrged noodid ja ka mänguliselt polnud ta päris vaba. Hästi elasid oma osadesse sisse Olga Olak-Mikk ja Agathon Lüdigi. Elukutselist tantsijannat Gretet mängis Grete Sällik haruldase kerguse ja elevusega, tantsides sealjuures kõiki elukutseliste baleriinide võtteid järele aimates.

„Postimehe“ arvustaja leidis L. Steini operetti „Poola veri“ vaadates, et „Vanemuise“ näiteseltskond on vahepeäl kõva sammu edasi teinud, kuigi laulmine jäi endiselt nõrgimaks kohaks. Vastuvõetavamad selles mõttes olid Elli Pöder-Roht, Karl Savi, Arnold Vismann ja Karl Pölde.

Kuid ega operetti tehtud ainult Tallinnas ja Tartus. 2. veebruaril tuli Viljandis lavale S. Jonesi „Geisha“. Et sellega rahuldavalt toime tuldi, oli suurelt osalt pr. Toi teene, kes kehastas Mimosat. Teistest osatäitjatest võiks nimetada prl. Simmerit Juliette osas ja prl. Schneiderit Molly'na. Häda oli äga provintslikus Viljandis kostüümidega, mis kuidagi ei tahtnud välja anda kõrgema seltskonna mõõtu. Orkester tegi hr. Grünevaldi juhatusel kõik, mis võimalik.

Pärnus tuli välja Lehari operett „Eva“. Kui mõned konarused (ühtluse puudumine liigutustes marssimisel 2. vaatuses, sõõgilauda sööma istumine, ilma et sõõdud oleks jm.) maha arvata, võis mängu paiguti isegi heaks lugeda. Etendust juhatas Gustav David.

10. sümfooniakontserdil oli peategelane Hermann Bieck, kes esitas soolopartii F. Liszti Klaverikontserdist nr. 2, näidates end heast küljest, nagu ka oma sümfooniat juhatahes. Viimane aga ei leidnud soodsat vastuvõttu. „On raske aru saada, mis tema tahab, tekib mulje, nagu ei oleks tal midagi ütelda, nagu puuduks õige loomingu tung selles mõnikord kakofoonilises töös, mis siiski selges do-mažooris lõpeb,“ kirjutab Artur Lemba ning Peeter Ramul lisas: „Teemad on üldiselt nõrga kantileeniga... Palju teravaid ja läbilõikavaid dissonantse. Palju vaske ning löökrõstu. Orkestraalsete efektide ja instrumenteerimise mõttes leidub palju huvitavaid kohti. Nähtavasti on kõlalised efektid autoril peasihiks. Pole näha üldist ideelist sisu ja väljatöötamist.“

10. veebruaril leidis aset Artur Kapi helitööde öhtu. Kavas olid enamasti noorpõlve teosed. Juhatas autor. Suuremat tähelepanu äratas „Sümooniline süit Eesti viisidest“. Meistri hilisematest töödest kandis Raimond Bööcke orkestri saatel ette „Prelüüdi“ ja pr. Hellat-Lemba ühe aaria orelil saatel.

Mati Märtn

EESTI LAULJATE LIIDU

MUUSIKALEHT

1924

(I. AASTAKÄIK)

A.S. "OHISLU" TRÜKK, TALLINNAS.

1924. aastal ilmuma hakanud "Muusikaleht" nr. 1 algab vastutava ja tegevtoimetaja Juhan Aaviku sissejuhatava artikliga.

"Vaimline arenemine sünnib kahel teel — mõistuse ja tunnete läbi. Esimest teenib teadus, teist kunst," kirjutab Juhan Aavik. Ning lisab: „Kunstidest üheks populaarsemaks on muusika, mida võlks seletada muuhulgas sellega, et selle — kuigi mitte loomingu, siis vähemalt ettekandmisest — suured hulgad võivad osa võtta ja muusika üldse tunnete peale vast otsekohesemalt mõjub, kui ükski teine kunst.“

Märkinud, et eesti rahvas ei ole võõras kunstikalduvustele, jätkab autor: „Muusikaline arenemine liigub meil õieti kahte paralleelset teed. Üks tee on muusika kultuuri

tõstmine laiemates kihtides laulu- ja mänguseltside, laulu- ja mängukooskondade kaudu,“ teine kool —, mis on vajalik, et „muusikakunsti sügavusse tungida ja süvenemisevõimalusi anda neile, kellele selleks suuremad anded.“

Veel on üks tegur, mis „tarviline muusika edendamise seisukohalt ja mis võimaldab selle kultuuri laiailaotamist, kui ka süvendamist. See on hästi korraldatud iga-aastane muusika hooaeg suuremates keskkohades... Siin on jutt peasjalikult sünfonia orkestritest, mis meil Tallinnas ja Tartus töötavad, kui ka operist.“

Ja veel: „meie loov helikunst, eriti meie rahvusline omapärane muusikaline loomine.“

Parast nende komponentide üleslugemist tehti teatavaks ka „Muusikalehe“ töökava: „Kõigele sellele praktilisel elluviimisel kaasa aidata, virgutada, kõnesolevaid küsimusi algatada, neid käsitada, nende otstarbekohasele lahendamisele abiks olla.“

Eks see ole „Muusikalehe“ taotlus ka nüüd, 50 aastat hiljem, 1994. Samuti on ka praegu omal kohal Juhan Aaviku sõnad: „Toimetuse loodab oma eesmärgile lähemale jõuda siis, kui teguvõimsad muusikalised ringkonnad teda selles oma töö kui moraalse abiga lahkesti toetavad.“

Järgmisena avaldas „Muusikaleht“ Juhan Aaviku kõne, mille ta oli pidanud M. Hermannil (Härma) 60. sünnipäeva tähistamisel aktuskontserdil „Vanemuises“ 9. veebruaril 1924. Pikem ülevaade juubilari eluloost ja tegevusest algab sissejuhatava mõttega: „...ärkamisaja romantiline vaim oli nii tugev, et tõusesid mitte ainult rahva mehed,

vaid rahvuslase kultuuri tööpõllule ilmusid ka naistegelased, kuigi neil tol ajal raske oli eelarvamusi ära võita, mis kuni viimase ajani on valitsenud, et naine olgu ainult kodu ja köögi jaoks.“

Kontsertide ülevaade oli koostanud samuti Juhan Aavik, kaasajastajaks Peeter Ramul.

Kroonikas oli juttu mõnedest muusikaüritustest. Teatati, et A. Läte oli hiljuti lõpetanud helitöö „Vaba Eesti“, räägiti Eesti ja Läti muusikute koostööst ning uutest lauluseltsidest Tartus — Tartu Meestelaulu Seltsist ja kahest kirikumuusika seltsist.

Mitmeid sõnumeid oli välismaalt. Neis kajastusid ka tollased erinevad arusaamad muusikakeele uuenemisest. Teatati, et Leipzigiis oli ette kantud Igor Stravinsky ballett „Püha kevad“, milles „ürgvene motiivid on kõige ultramodernimas väljenduses käsitatud ja kõige metsikumate harmooniatega ja rütmidega läbi põimunud“. Lepzigi arvustaja Alfred Heuss aga „kahtleb, et Saksa helikunst, mis seni muusikailma olla valitsenud ja ainult ilu teenistuses seisnud, nüüd langema hakkab ja võõrsilt laenatud Bauernmuusikist, mis täis julmuse ja metsikust, omale sisu ja väljendusviise hakkab otsima.“

Kirjasaatjad teatasid nii kurvastavast kui rõõmustavast. Keila kihelkonna kauaaegne koorijuhataja Jakob Maberg oli kaotanud tervise ja nägemise, sattunud väga raskesse majandulikkude olukorda, vallavaese seisundisse. Lauljate Liit andis temale rahalist toetust ja pöördus haridusministeeriumi poole Mabergile riikliku abiraha määramiseks. Samas on juttu muusikaelu elavamisest Narvas (juulis 1924 toimuva kohaliku laulupeo ettevalmistusest), Rāpinas ja Põltsamaal (kooride esinemistest).

La Scalas. Kiirustades

Paar kuud tagasi õnnestus mul külastada Milaanot, Itaalia ühte tähtsamat majandus- ja kultuurikeskust. Muude kultuuriväärtuste hulgas asub seal ka operikunsti Meka — La Scala teatrihoone.

Viimasel õhtul, kui olime jalutanud mööda Milaano keskvaljakut, vaadates linna kuulsat ja üliühulist sümbolit DUOMOT, Milaano endiste valitsejate Sforzade ehitatud võimsat kindlust, ning läbinud 200-meetrise kuningliku galerii, mida oma paarikümne meetri kõrguste ja rikkalikult kaunistatud võlvlagedega võib võrrelda vaid filmis nähtuga — muide, maapinnal, läbi pikitud igasuguste kohvikute ja poekestega —, jäi mul pisut aega, et minna uurima pääset La Scalasse. Seekord oli seal orkestri ees esinemas kuulus prantsuse dirigent Georges Pretre, kavas Itaalia ooperite avamängud ning Mahler.

Piletit La Scalasse saada pole kunagi lihtne, kuigi 30 000—100 000 liirised (1 EEK=120 liiri) ei tundu just kõige odavamad. On saanud tavaks, et aastavahetuse paiku koguneb Milaanosse kogu maailma koorekiht 1—2 spetsiaaletendusele, kus ühe pileti hind on küündinud 7 000 dollarini.

Kuigi härra Pretre on üsna kuulus (teda on nimetatud koos Neeme Järviga võimalike kandidaatide seas Viini Filharmooni- kute peadirigendi kohale), oli siiski üsna kurvastav afišše lugedes tajuda oma selget ebaedu:

...nädal tagasi Daniel Barenboim pianistina,
...paari päeva pärast Riccardo Muti 2 kontserdiga,
...nädala pärast N. Gedda soolokontsert jne. jne.

Siiski olin rõõmus, et 32 000 liiri eest õnnestus n.ö. viimasel minutil kümnekonna soovija eest ära näpata juhuslik pilet. Kiiresti viiendale rõdule — just sinna juhtisid mind armastusväärselt tõmmud talaarides itaallased.

La Scala meenutab oma kuue rõduriingi ning põrandakohtadega amfiteatrit. Tumeapunane samet teeb saali üsna erksaks.

Muide: sikud on lammastest rangelt eraldatud. Vaatajad viiendal ja kuuendal üldkohtadega rõdul suhtlevad omavahel. Sama toimub allpool olevatel loožidega rõdudel. Põrandapind on ilmselt sõpruse sõlmimise kohaks ainult valitutele.

Kontsert algas ning kõlasid avamängud Itaalia ooperitest. Saali akustika oli ütlemlata hea mõlemal rõdul, kus mul õnnestus viibida. Inimesed kuulasid väga süvenult, endale aeg-ajalt kavadega tuult lehvitates. Allpool oli märgata lehvikuiddi.

Omaette elamus olid muidugi aplausitorm ja bis-hüüded vaheaja alguses — katkestamatult vähemalt 10—15 minutit.

Kava teine pool — Mahler — kõlas minu arvates mitte just eriti suursuguselt, vahel lausa õõnsalt. Kuna dirigent sellest hoolimata teenis osade vaheajal ära aplausi, järeldasin, et väljavilistamist seekord ei tule ning midagi huvitavat enam ei juhtu. Vaatesaalist lahkunult julatusin pisut vestibülilis ning ajasin juttu uksehoidjatega, kes eranditult valdasid inglise keelt.

Seejärel sain hakkama pühaduseteotusega — lahkusin, ootamata etenduse lõppemist. Osalt oli see tingitud vajadusest saada õigeaegselt palitu kätte.

Väga ilus on La Scala pimeduses väljast vaadates — särav ning limusiinidest ümbritsetud. Otse teatri ees asub mälestussammas Leonardo da Vincile, mille ümber on erkheline muru. Ma isegi katsusin muru käega, veendumaks selle ehtsuse. Itaaliast lahkudes oli seal sooja 13 kraadi, sama päeva õhtul lennukil Tallinna naastes juba kümme kraadi pakast. Tundsin end koduselt.

Last but not least. Õhtul asju lahti pakkides veendusin rõõmuga, et minu lemmikroaks olnud ning kaasa toodud küpsetatud kastanid olid ilusasti alles. Pakkusin neid teistelegi. Mõned olid ussitanud.

Mart Vainu

Suhtun kõigisse ühtemoodi

(Algas „ML-s“ nr. 17/18 1993)

A.M: OLEN SINU KARJÄÄRI JA KA ARGIELU SAANUD JÄLGIDA NÜÜD JUBA MITU AASTAKÜMMET JÄRJEST. NEID SEIKLUSI, MIDA OLED TUTUSTANUD, VÕIKS VIST KUULATA JA MEELDE TULETADA TUHANDEID. AGA SEE SINU „DEBÜÜT“ MAHLERI KOLMANDA SÜMFOONIA „TALDRIKUTE KOKKULÖÖJANA“ TULETAB MULLE MEELDE NALJAKAT EPISOODI ÜHELTE EESTI KULTUURI-DEKAADI AVAMISELT. EHK MEENUTAKSID SEDA?

E. K: See oli Gruusias. Dekaaide toimus siis peaaegu igas endises Nõukogude Liidu vabariigis. Algasid need alati piduliku kontsertiga. Mina olin esimene, kes kohale pidi lendama, et enne proove teha. Noh, mina juhatan eesti muusikat (vist Eugen Kapi „KALEVIPOJA“ tantse), kui kuulen, et üks trummimees virutab ikka „juraki“ ja „juraki“ kohal, kus trumme pole üldse ette nähtud. Küsisin siis kontsertmeisteri käest vaikselt, et „mis lahti on?“ (ei saa ju hakata kohe tõrelema — ikkagi dekaad!). Tema ütleb, et „teate, see on filharmonia „fotograaf“, kes tahtis väga kaasa mängida.“ Mina tegin siis väikese pausi ja palusin, et trummid vaheajani kaasa ei mängiks. Vaheajal läksin fotograafi juurde ja ütlesin: „Kuulsin, et Te olete fotograaf“. Tema vastab, et „jaa, aga ma tahan väga mängida, ma vanasti mängisin trombooni ja ma tunnen nooti ka.“ Mina ütlesin siis, et teeme nii: iga kord, kui on vaja lüüa, vaatan mina teie poole ja siis te lööte. Tema ütleb, et „jah, mina olen nii tänuulik teile, küll te olete tore inimene, suur tänu, et ma saan osaleda“ jne.

Proovid läksid kõik normaalselt. Iga kord, kui trumm pidi lööma, andsingi märku ja tema siis virutas. Muidugi, minul oli üks tegevus lisaks — märkuandmine ja meelespidamine!

Lõpuks jõudis kätte pühapäev, mil Tallinnast saabus kohale valitsusdelegatsioon. Laval oli presiidium ja mina suundusin orkestriauku. Muide, see minek polnudki niisama lihtne, sest iga ukse peal kontrolliti „propuskit“ ja iga ukse jaoks oli see eri värvi („sinisega“ sai orkestriauku, „punasega“ lavale, „rohelisega“ WC-sse, „kollasega“ puhvetisse jne.). Mõlema peaukse juures seisis kaks KGB „muusikateadlast“, kellel olid „piccoloflöödid“ (s.o. instrumendid, millega nemad „musitseerisid“) vöö küljes ja kes jälgisid kõike väga ärkahelepaneliku pilguga. Jõudsin orkestriauku ja seisin orkestri ees, et pärast avatervitust mängida „Suurt hümni“. Gruusia tolleaegne „esimene mees“ pidas juba kõnet, kui mu peas vilksatas mõte: „Kas „fotograaf“ on täna üldse kohal?“ Vaatasin sinnapoole, ja see virutas kohe trummile pihta. „Muusikateadlased“ võtsid seepeale kohemaid oma „flöödid“ välja ja siis oli mul küll niisugune tunne, et NÜÜD VIIAKSE MIND SIIT KOHE ÄRA!

A.M: Aga Gruusias on segadus siamaani.

E.K: Näete jah. Sellest ajast peale nad ei leiagi viga üles.

A.M: NII, KALLID SÕBRAD, NEID RADU PIDI VÕIB MINNA VÄGA KAUGELE JA VÄGA LÄHEDALE JA ERIL ON ALATI RÄÄKIDA MILLESTKI HUVITAVAST.

AGA ÜHEL PÄEVAL SAID KA SINA 50-AASTASEKS JA SELLEST EI SAA „EI ÜLE EGA ÜMBER“. NÜÜD VAATAKSIMEGI LÕIKU SELLEST ÖHTUST „ESTONIA“ LAVAL, Kuhu kolleegid on tulnud sind õnnitlema. (Videolõik.)

A.M: NÜÜD ON SAABUNUD HETK, KUS KÕIGIL ON VÕIMALIK ESITADA KÜSIMUSI ERI KLASILE.

Esimesena kasutas seda võimalust (kuigi mitte küsimiseks!) Rahvusraamatukogu direktriiss **IVI EENMAA**: „Austatud Eri Klas, lugupeetud ema ja proua abikaasa! Rahvusraamatukogu nimel ütlen Teile aitäh sisuka ja meeldivaõhtu eest.“ Nii alustas ta. Edasi andis ta Erile üle raamatu, mis on Rahvusraamatukogu rahva poolt kirjutatud ja mille sisuks on Rahvusraamatukogu ajalugu, täpsemalt — „Rahvusraamatukogu ajalugu läbi Eesti raamatu ajaloo“, pealekauba „nahka pandud“ samuti oma maja inimeste poolt! Ühtlasi andis ta edasi ka

mõned mälestuspildid, mis on tehtud E. K.-ga raamatu-kogus (ning lilled prouale!). Fotode hulgast leidis E. K. ühe, kus ta on jäädvustatud koos meie praeguse presidenti **Lennart Meriga** (kui ta oli veel „hiilgav välisminister“, nagu E. K. väljendus). Samas pajatas ta kohe ka ühe humoorika loo seoses kohtumisega **Dallases**, kus **Meri** pidas äri-ringkondadele väga tähtsa kõne. „Aga Meri ju ei teadnud, et mina olin seal,“ jutustas Eri. „Kujutage nüüd ette stseeni — lennukist tuleb välja **Lennart Meri** abikaasaga, aga mina olen sinistes „kuluteksastes“ ja haaran kohe tema kohvrid. **L. Meri**, kes on suhteliselt rahulik igas olukorras, on sel hetkel ilmses hämmelduses, aga mina ütlen talle „lohutavalt“, et „kuskilt peab ju jälle alustama“. Eks tema sai aru, et mina olen „ära hüpanud“ ja olen nüüd Ameerikas pakikandjaks. Kui nurga tagant ilmus välja **Hans Mirka**, siis muidugi „mõistatus“ lahenes.“

Ivi Eenmaa meeldejääva „rituaali“ järel oli ka kõigil teistel võimalus esitada küsimusi.

Kõigepealt küsiti, miks E. Klas nii vähe on heliplaate teinud. Vastus kõlas nii: „Üldiselt pean ütlema, et olen ise heliplaatide tegemisest üpris vähe huvitatud olnud. Minu enda *persoon* ei ole mulle nii tähtis, et see peaks tingimata olema „registreeritud igavesteks aegadeks“. Kui ma selle läbi olen midagi head teinud, et olen jäädvustanud heliplaatidele eesti muusikat või **Schnittke** loomingut, siis leian, et olen *oma* panuse teinud ja tunnen sellest rõõmu! Ma ei arva, et olen eriti huvitav järeltulevatele põlvedele oma **Beethoveni**- või **Brahmsi**-tõlgitsustega, mida mitmed minust tuntumad dirigendid on teinud kindlasti paremini! **Seetõttu** minu huvi enese jäädvustamise vastu on olnud väga minimaalne. Ma olen **TÄNA** ja see on **tore!**

Järgmine küsimus on proua **Ariel Klasile**: „Kui palju **Eril** sõitude-proovide-lindistuste jms. kõrval üldse aega jääb isikliku elu ja perekonna jaoks?

A. Klas: See on tõesti tõsi. **Eril** on üks lause, mida ta alati kasutab: „*Olen kõigepealt abielus oma tööga.*“ Tihe töökalendar on asi, mis kuulub vältimatult meie perekonna juurde. Tahan ainult öelda, et kui inimene on õnnelik, siis on tal ka tervist ja tal läheb hästi. Meie perekonnaelu on muidugi paratamatult „**Eri elu vorm**“, see tähendab aga, et me oleme kõik alati koos, ja peab ütlema, et tal on **üllatavalt** palju aega meie kõigi jaoks! Niisugune oleks minu vastus sellele küsimusele. (Järgneb pikk ja soe aplaus.)

A.M: KUI MA SINU TÖÖPÄEVA VÄLJASPOOL ISIKLIKU ELU OLEN VAADANUD (KUI OLEME NÄITEKS REISIL ÜHES KAJUTIS VÕI HOTELLI-TOAS), SIIS ON MIND ALATI HÄMMASTANUD ÜKS ASI. KUI SA OLED ÄRA TEINUD PROOVID JA ETENDUSED, SIIS SA EI SAA KUNAGI MINNA KOHE MAGAMA. SUL ON VEEL VAJA HÄSTI SÜÜA JA ARUTLEDA JNE. SUL ON VIST NAPOLEONI OMADUS — TEMA OLEVAT KA 5 TUNNI MAGAMISEGA HAKKAMA SAANUD? PALJU SA ÜLDSE SAAD LUBADA ENDALE PUHKUST JA KUIDAS SA ENNAST „LAADID“?

E. K: Ma vaatasin vanasti poliitbüroo liikmeid. Nad nägid kõik väga head välja. Nad olid kõik vanad mehed, aga põsed olid neil roosad. Mõtlesin algul, et noh, neil on spetsiaalsed sanatooriumid jne., aga pärastpoole ma hakkasin aru saama, et nad lihtsalt söövad hästi. Ja mina olen ka niisugune. Mina ka ei ole söögi arvelt kunagi kokku hoidnud, ma olen hästi söönud! On niisugune hea lause, et „*elu on ilus, aga kallid*“. Muidugi, võib ka odavamalt läbi ajada, aga siis see elu ei ole enam nii ilus. Vaat' mina olen nagu selle põhimõtte poolt! Ei hoiu kokku selleks, et kahe aasta pärast või kolme aasta pärast... Kui ma hommikul ärkan, siis on see juba „hästi tehtud“, olen siis juba „ühe suure asjaga hakkama saanud“. Ma olen „isegeneerev“ tüüp — mulle meeldib, kui on palju tegemist ja tööd! Väsin ainult sellest, kui näen tülipimust ja minnalaskmist ja enesega rahulolu. Kui kõik on väga tähtsad.

○ Ella Fitzgerald ja Eria Klas Los Angeleses 1992. a.

A.M: NAGU SA ÜTLESID KUNAGI, ET ROOTSIS HAKATI TEGEMA LIIGA PALJU KOOSOLEKUID TÖÖ ASEMELE!?

E.K: Jah, Rootsi on „koosolekute-maa“. Minul on väga raske hakata endale valetama. Kui ma vihastan (siin istuvad meie pillimehed, nad teavad), siis ütlen ma selle kohe välja, et „pagan, kas te ei saa siis nüüd paremini mängida?“ Nead teavad, et ega ma sellepärast nende peale pahane ole ja võtavad end kokku — mida ongi vaja saavutada. Aga Rootsis pean ma sel puhul ütleva umbes nii: „Kallis Alf, kui sa ehk oleksid nii kena ja püüaksid selles kolmandas taktis jne. jne. mingil moel natukene jne.“

Läbi minu „käib“ mitu keelt ja tegelikult ma piinan ennast niimoodi toimides.

Rootsi on suurepärane riik, aga ainult sinnamaani, kus see ametiühingute „rida“ hakkab professionaalset tööd segama.

Miks ma nii armastan meie inimestega tööd teha? Sest siin saavad inimesed aru, et on vaja tööd teha, mitte lihtsalt töl „käia“. Üks meeldiv kogemus oli mul Aasia noorte orkestriga. Kui ma ütlesin, et „nüüd on vaheaeg“, siis nad jäid kõik edasi istuma. Kordasin siis, et „nüüd on vaheaeg“. Nad ütlesid: „Jah, me ootame, kuni saab jälle hakata edasi mängima.“

See on kõige hullem asi, kui orkestrant töö ajal räägib kalalkäimisest (missugused landid tal seal on või missuguseid kalu ta on püüdnud), puhkuse ajal räägib aga tööst. Mina teen nii, et kui ma SOON, siis ma SOON, kui ma TEEN TÖÖD, siis TEEN TÖÖD, kui MAGAN, siis MAGAN. Ja puhkuse ajal tahan ma tõesti puhata, vaba ja lõbus olla!

A.M: MA LOODAN, ET MEIL ON EES VEEL PALJU TOREDAID AASTAID, MIL ME VÕIME SINUGA KOHTUDA NII KODUS KUI VÖÖRSIL, KONTSERDIL

JA TEATRIS. DIRIGENTIDEL ON JU ENAMIKUL ÖNN ELADA KAUA, SEST NAD TEEVAD IGA PÄEV FÜÜSILIST TÖÖD EGA PEA VORMISPÜSIMISEKS TERVISEJOOKSUGA TEGELEMA.

E.K: „Jah. „Mina soovitan ka alati: „Võtke takso!““ lausub selle peale tõsise näoga, aga silmis kelmussäde-med, ERI KLAS.

A.M: „NII VÕI TEISITI, ME PEAME SELLELE ÖHTULE KRIIPSU ALLA TÖMBAMA,“ proovib öhtu (juba mitmendat korda!) lõpetada Arne Mikk.

„Suur tänu tulemast ja nii vähe küsimast ja et teile see kõik selge on, kuidas mina elan ja töotan jne. Kui see nii on, siis ega ma enda edasise „paljastamise“ eest ise ka võitlema hakka,“ ütleb Eri Klas lõpetuseks.

Öhtu juht ARNE MIKK pakub veel vaatamiseks viimase videolõigu, kus on jäädvustatud E. K. 50. sünnipäev, sest „tundub, et E.K. kreedo, suhtumine inimestesse on jäänud samaks kui 5 a. tagasi,“ nagu öeldakse saateks sellele lõigule.

Video lõppedes tänab Talveaia- peadadministraator V. JAGOMÄGI nii öhtu „tegijaid“, kui ka öhtule tulnud ning Eri pajatab veel ühe „lisapala“-loo.

„Minu tutvusringkond on lai. Tunnen inimesi poliitvängidest poliitbüroo liikmeteni, kojamehest kuningatekuningannadeni.

Aasta tagasi juhatasin ma Los Angelesis kahte kontserti, aga nende vahel oli ELLA FITZGERALDI kontsert. Ja Ella — suur, kuulus lauljanna (pärast istusime temaga terve öhtu koos!), enne kui ta lavale tuli ja laulma hakkas, palus: „Ärge sööge“ ega plaksutage nii palju, niimoodi võin kõik sõnad unustada.“ Ja lisas siis võiduröömsalt: „Aga teate, kõik on mul lindis, kõik on mul plaadis.“ Samamoodi on ka minuga. Ma võisin palju tähtsat ja rääkimisväärset täna ära unustada, aga — „Tulge kontserdile, tulge teatrisse! Kohtume veel!“

Ja öhtu lõpetamiseks jäi videolindilt kõlama Eri Klasi lauldud laul:

„Muutub tõeks muinasjutt, muutub naeruks kõik nutt, kui Su hing on noor.

Laulab röömudest rind, kevad vallutab sind, kui Su hing on noor.

Su sümbolne portree — küllap puri on see!?

see meile raskust ei tee, üle tululise vee su ellu päike tungib, nagu miski jääv, ja ümberringi kõikjal täis armastust on päev. Saadab sind vaid bravuur sinu võluval suul, kui Su hing on noor.

Seda tajud ja tead, seda rikkuseks pead, et Su hing on noor.

Täidab röömude vall Sind siin laotuse all ning Su pilgus kristall särab kui oled hall.

Nii sajani jõuad, tunnistust nõuad, kui Sa naerad mind, kui mu hing on noor.

Täidab röömude vall Sind siin laotuse all. Nii sajani jõuad, tunnistust nõuad,

kui Sa naerad mind, kui mu hing on noor.

Ülevaate 2. oktoobril 1993 Estonia Teatri Talveaia toimunud kohtumiselt ERI KLASIGA tegi „MUUSIKA-LEHE“ lugejatele

Sirje Kuusk

Uuf Rahvusraamatukogu muusikafondis

(Raamatud 17. lk-1)

Raamatud:

Irwin Freundlich. Music for the Piano. A Handbook of Concert and Piano Teaching. Material from 1580 to 1952. — New York, 1973.
Göteborgs Jazz. — Göteborg, 1982.
Dieter Härtwig, Carl Maria von Weber. — Leipzig, 1989.
Kunnskapsforlaget ROCK-LEKSIKON. — Norge, 1992.
Dorothy Ling. The Original Art of Music. — USA, 1989.
John Litweiler The Freedom Principle. Jazz after 1958. — Gr. Britain, 1984.
Leslie Orrey. Opera, operett och musical. — Malmö, 1972.
Stendhal. Life of Rossini. — USA, 1970.
Симона Берто. Эдит Пиаф — Москва, 1991.

Noodid:

1. J. S. Bach. Wie schön leuchtet der Morgenstern: Kantate zum Fest Mariae Verkündigung: BWV 1. Partitur. — Neuhausen-Stuttgart, 1981.
2. „Ach Gott, vom Himmel sieh darein: Kantate zum 2. Sonntag nach Trinitatis: BWV

2. Partitur.-Neuhausen-Stuttgart, 1981.

3. „Wo soll ich fliehen hin: Kantate zum 19. Sonntag nach Trinitatis: BWV 5. Partitur.-Neuhausen-Stuttgart, 1981.

4. „Lobe den Herrn, meine Seele (2. Komposition): Kantate zum Ratswechsel 12. Sonntag nach Trinitatis: BWV 69. Partitur.-Neuhausen-Stuttgart, 1983.

5. „Nach dir, Herr, verlanget mich. Kantate: BWV 150. Partitur.-Neuhausen-Stuttgart, 1977.

6. Telemann G.Ph. — Triosonate g-moll: Für Violine, Viola da gamba (Viola) und Cembalo. Partit. u St. — Leipzig, 1969.

7. „Triosonate G-dur: Für Violine, Viola da gamba (Viola) u. Cembalo. Partitur u. St. — Leipzig, 1970.

8. „Concerto a 4 Violini senza Basso. — Mainz, 1951.

9. „Sonata a quatro in C: Für vier Violinen, Mainz, 1941.

10. Haydn, Johann Michael. Missa Sti. Aloysii: Für drei hohe Stimmen — (Frauen- oder Knabenchor), kleines Streichorchester u. Orgel. Partitur.- Zürich, 1955.

11. „Missa sub titulo Sti. Leopoldi in festo Innocentium: Für drei hohe Stimmen (Frauen- oder Knabenchor), kleines Streichorchester, zwei

nicht obligate Hörnen u. Orgel. Partitur. - Zürich, 1952.

12. Moyse, Marcel. Pürstenu's twenty six studies. — Paris, 1949.

13. „Twenty studies after Kreutzer. — Paris, 1929.

14. „25 melodious studies with variations (Moderately difficult) for flute.- Paris.

15. „100 easy and progressive studies after Cramer, adapted for the flute. Book 2. — Paris.

16. Schmitz, Manfred. — Jazz Parnass: 111 Etüden, Stücke und Studien für Klavier. Bd. 1. — Leipzig, 1987.

LP-d:

DC 13 433— Sibelius, J. (Teosed)/ Esit.: O. Fjeldstad, A. Gibson, J. Jalas, P. Montoux, DC 13 434 R. Ricci, Hungarian State Symp. Orch. — London: DECCA, 1976. — DPA 531-532

DC 13 400 Beethoven, L. van. Streichquartett: Es-dur: Op. 741, Streichquartett: f-moll: Op. 95/Esit. Koeckert-Quartett. — S. l.: HELIODOR, s.a. — 89 821

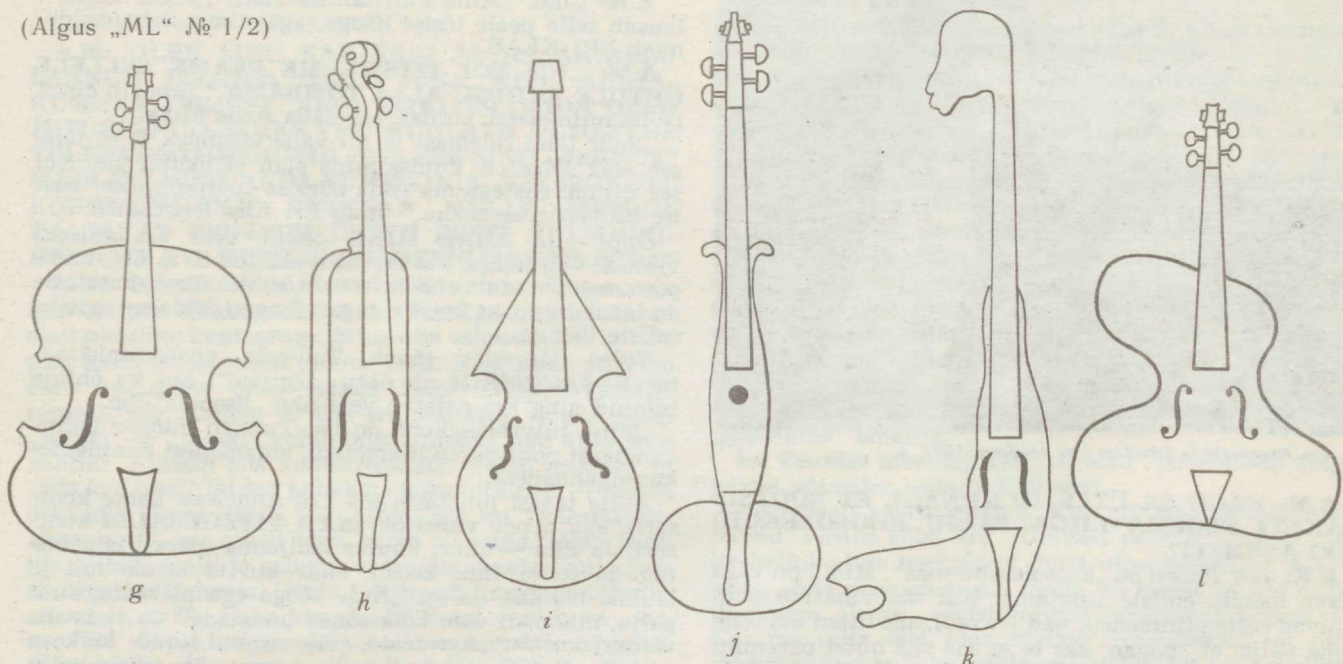
DC 13 393 Bach, J. S. Brandenburgische Konzerte Nr. 1, 2 und 6/Esit.: Die Stuttgarter Solisten, dir. M. Couraud. — S.I. Fontana, s.a. — 700 128 WGY.

OLLE REIMETS

VIIULI "NÄGU" LÄBI SAJANDITE

(Algus „ML“ № 1/2)

g. Kontra-alt, meister Vuillaume, 1851
 h. Tundmatu meistri töö 19. saj.
 i. Tundmatu meistri eksentriline viiul, 1860—70

j., k. Erikujulised viiulid 19. sajandist.
 l. Zachi harikujuline viiul, 1873

Eestist

(Algus 4. lk-l)

Laululavade ettevalmistamine venitatakse kalliks

Juubelilaulupeoks ettevalmistamisel on üheks kõige nõrgemaks lõiguks laululavad. Eriti hull on olukord Tartus, kus laululava ehitamise lõpuleviimiseks pole Riigikogu üldse eraldanud raha.

Asi pole palju parem ka Tallinnas. Raha lauluväljaku ja laululava kordaseadmiseks on küll eraldatud, kuid selle kättesaamine venib. Ei saa teha töid, mida talvel oleks võimalik ja odav teha, näiteks pinkide remont. Laululava hoone enda remonti segas külm, kuna hoone on rahapuudusel arвете maksmatajätmise tõttu soojusvõrgust välja lülitatud. Linnavalitsuselt saadi katel, mis veebruari alguses ka üles monteeriti. Sooja saab nüüd odavamalt.

Rahapuudusel ei saa töid alustada ega ka materjale tellida, sest ehitusorganisatsioonid nõuavad ettemaksmist. Loodetavasti saadakse raha lõpuks kätte. Selle viibimine toob ilmselt kaasa mitte ainult viimasel minutil rabelemise koos kvaliteedi langusega, vaid ka suuremad kulutused riigile — raha eraldajale endale, sest mida enam kevade poole, seda enam tõuseb materjalide ja tööjõu hind. Mida arvavad bürokraatia saamatuse kohta maksumaksjad?

Pärnus oli keskpunktis Messiaen

Arnold Schönbergi Ühingu (esimees A. Kallastu) korraldatud VII Pärnu Nüüdismuusika päeval 26.—29. jaanuaril oli telgheliloojaks

OLIVER MESSIAEN. Iga päeva toimunud kontsertidel esitati tema instrumentaal- ja vokaalmuusikat. Kaasa tegid nimekad interpreedid Peep Lasmann, Tanel Joamets jt. Lõppkontserdil kanti ette A. Schönbergi „Pierrot lunaire“.

Õhtustele kontsertidele eelnesid päevased loengutsükliid. Uks neist, mille viisid läbi Mart Humal, Mart Jaanson ja Mart Siimer, oli täielikult pühendatud Messiaenile. Teises analüüsis Mart Jaanson muusika üldprobleeme (definiit-sioon, partituur, muusika kuulamine). „Ooperi arengu Wagnerist tänapäevani“ seletasid ära Liis Kolb, Madis Kolk ja Timo Lipponen (Soome). Neljandas loengutsükliis räägiti flöödist, klarne-tist ja kandlest nüüdismuusika seisukohalt.

De facto > de jure

Mullu de facto loodud Pärnu Ooperi juriidiline vormistamine on jõudnud lõpusirgele. Jaanuaris arutati põhikirja projekti. 24. jaanuaril toimunud koosolekul anti sellele viimane lihv ning otsustati esitada linnavolikogule kinnitamiseks.

Ühtlasi osutati Pärnu Ooperi ja Balleti Fond. Selle 3. liikmelisse juhatusse kuuluvad Pärnu Oope-ri intendant Andrus Kallastu, balletijuh Kersti Adamson ja administratiivse töö korraldaja Mai Kolossova. Juhatuse volitused kestavad k.a. 1. detsembrini — siis astub ametisse haldusnõu-kogu.

Fondi asutajaliikmeks võib saada igaüks, kes saadab vastava kirjaliku avalduse aadressil EE3600 Pärnu, postkast 17, mitte unustades lisamata oma aadressi. Sisseastumismaks ei ole kohustuslik. Kui fondi on laekunud 300 000 EEK, lõpetatakse asutajaliikmete registreerimine. Raha püütakse hankida riiklikelt ja omavalitsuslikelt institutsiooni-delt, individuaaltöetajatelt ja sponsorfirmadelt.

Malle Raid

VÕÖRAS ON TASUV

Pärast Johann Straus-si surma kerkis esile palju operette, mis põhi-nesid tema meloodiatel. Esimesena lavastati 1899. a. Müller-noorema „Viini veri“. Operetti esitati mitmeid kordi, enne kui ühes Viini ajale-hes ilmus retsensioon iroonilise otsustusega: „Müller, kes kirjutas opereti Straussi muusi-kast, teenis endale kivi-maja. Kui Strauss oleks kirjutanud opereti Mül-leri muusikast, oleks ta nälga surnud.“

Vabandus

Vabandame „Muusi-kalehe“ Tallinna ja Har-jumaa tellijate ees eel-mise lehe hilise kätte-saamise pärast. Tegemist on ekspeditsiooniorga-nisatsiooni vahetamise-le kaasnenud kohane-missegadustega. Oleme astunud samme selleks, et midagi niisugust ei korduks.

Toimetus

Neil, kes tellisid „Muusikalehte“ ainult I kvartaliks, on aeg tellimust uuendada. Ka need, kes on vaid üksiknumbreid ostnud ja kellele meie leht on hakanud meeldima, võiksid arvestada, et tellitult saab lehe odavamini ja kergemini kätte. Tellimishind II kvartaliks on 7 krooni, terveks aastaks (9 kuud) — 20 krooni. Tellijate vahel loositakse välja 3 Lääne heliplaati.

Peatoimetaja: Mart Vainu, sisetöötaja Aime Kons, Lõuna-Eesti korrespondent Marina Tamme, masinakiri: Magda Meltser. Väljaandjad: AS „BALBI“ ning EV Kultuuri- ja Haridusministeerium Tallinn 34(EE0034) pk. 996. Teisipäeval ja neljapäeval 14.30—16.00 tel. 52 51 24 Honorari saab kätte Tallinn, Narva mnt. 5, 11 k., tuba 2. (tel. 43 77 33 või 43 77 51). Trükkikoda „Kiir“, tell. 2103.